

diyanet

Aylık Dergi | Mart 2016 | Sayı 303

DİN, KİMLİK VE YABANCILAŞMA

ANOMİ VE YABANCILAŞMA

Modern yaşantı şekli, çeşitli kolaylıklar yanında manevi buhranları da beraberinde getirdi. Bunu en iyi anlatan iki kavram "anomi" ve "yabancılaşma".

AYDIN YABANCILAŞMASI

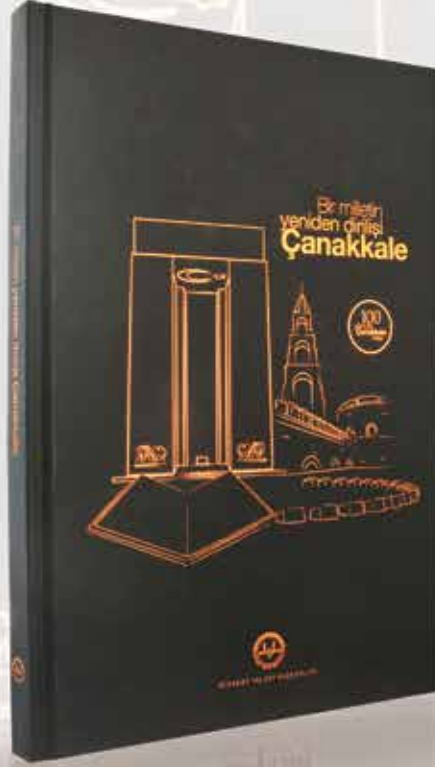
Aydın, hem toplumunu hem de yaşadığı çağı göz önünde bulundurarak daha iyi bir toplum ve daha iyi bir insanlık için fikir üreten insandır.

YABANCILAŞMANIN ABC'Sİ

Yabancılaşma ile birlikte, sosyal ilişkiler zayıflar, bireyler arasındaki mesafe artar, toplumun ortak değerleri anlam ve önemini kaybetmeye başlar.

DR. EKREM KELEŞ İLE DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Din görevlisi değil din gönüllüsü. Din gönüllüsü olarak bir adanmışlık ruhuyla çalışmamız gerekiyor. Buna son derece ihtiyacımız var.

BİR MİLLETİN YENİDEN DİRİLİŞİ ÇANAKKALE

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden, yurt dışında Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

İNSAN hayatını her yönüyle etkileyen din, tarih boyunca kimliğin en belirleyici unsurlarından biri olmuştur. Kişinin var oluşu ve hayatı anlamlandırması, yaşam biçimi, büyük ölçüde inancı ve inanç değerleriyle yakından ilgilidir. Elbette çevresel faktörler, dil, kültür ve medeniyet havzası da kişiyi etkileyen önemli unsurlar arasındadır. Kişi âdeta yaşadığı çevrenin çocuğudur. O çevreden gıdalanır, oranın havası suyu kadar değerleriyle de beslenir.

Bilim ve teknolojinin oldukça ilerlediği, kültürler ve medeniyetler arası ilişkilerin zirveye çıktığı bir dünyada, bireyin farklı kültürlerden ve yaşam tarzlarından etkilenmesi kaçınılmazdır. Günümüzde çok yoğun bir biçimde baskın kültürlerin ezici etkisine maruz kalan, ancak kendi dinî ve kültürel değerleriyle var olma çabasında bulunan toplumlar âdeta bir kimlik bunalımı yaşamaktadırlar.

Ülkemizin yakın geçmişinde mevcut gidişata bakıp kendi değerleri ekseninde kurumlarını yenileyemediği için Batı modeline yönelen anlayış, doğal olarak sadece Batı'nın bilgi ve teknolojisinden değil, değerlerinden de etkilenmiştir. Bu etkilenme bir yönüyle çağın yeniliklerinden istifade etme imkânı sağlarken, diğer yönüyle de kendi kültür ve medeniyet kodlarıyla bir çatışmanın habercisi olmuştur. Çünkü ithal unsurları olduğu gibi almak, bünyede rahatsızlıklara neden olmuştur. Kendi değerlerimizle yoğurmadan, dini, gelenegi ve kültürel mirası göz ardı ederek yapılan her alıntı, yabancılaşmayı ve sonunda kimlik bunalımını beraberinde getirmiştir. Deyim yerindeyse, ilaç bu bünyeye uygun düşmemiştir. Oysaki Batı, kendi modernleşmesini öz değerlerini dikkate alarak gerçekleştirmiş, aydınlanmacı paradigmaya, Rönesansı Antik-Yunan geleneğiyle sentezleyerek ulaşmıştır. Bizdeki modernleşme ise, yerleşik anlayışın karşıtı olarak yorumlanmış, gelenekle yüzleşmek şöyle dursun, ondan tamamen kurtulma yolunda bir çıkış yolu olarak görülmüştür. Kuşkusuz doğruyu, hikmet ve hakikati geldiği yere bakıp reddetmek ne kadar yanlış ise, yabancı kültür ve medeniyet unsurlarını yerleşik kültürün hamuruyla yoğurmadan, öz değerlerin süzgecinden geçirmeden olduğu gibi almak da o kadar yanlıştır.

Mart dosyamızda, baskın kültür ve değerlerin kiskacında kimlik bunalımı yaşayan ve yabancılaşan günümüz insanını farklı yönleriyle ele almaya çalıştık. Doç. Dr. Halil Aydınalp, "Din, Kimlik ve Yabancılaşma" başlıklı yazısında, insanın önünde öze ve asla ait ilahi ufuklar dururken, insanlar niçin yabancılaşır ve nasıl kimlik bunalımına düşerler sorusuna cevaplar aradı. Prof. Dr. Ali Köse, "Anomi ve Yabancılaşma" makalesinde modernizmin sağladığı çeşitli kolaylıklar yanında manevi buhranları da beraberinde getirdiğine işaret etti. Dr. Ayşe Karaköse, "Modern Dünyada Müslüman Olmak" başlıklı yazısında modern dünyada Müslüman kimliğini korumanın, Müslümanca yaşamının yollarını aradı. Prof. Dr. Hüseyin Yılmaz, Tanzimat'tan günümüze aydınlarımızın, toplumun farklı değerleri özümsemeye ilişkin yaklaşımını ve aydın bakışını "Aydın Yabancılaşması" başlığıyla ele aldı. Prof. Dr. Kemal Sayar, "Ergenlik ve Kültürel Yozlaşma" makalesinde, çocukluktan yetişkinliğe giden yolda ergenliğin bir köprü olduğunu ve bu köprüünün sağlamlığını aile, akran, toplum ve kültür gibi faktörlerin belirlediğini vurguladı. Yabancılaşmanın en yeni ve çarpıcı örneğinin bugün Ortadoğu'da hepimizin gözleri önünde cereyan ettiğini Prof. Dr. Adnan Bülent Baloğlu "Yabancılaşmanın ABC'si" başlığıyla ortaya koydu. Gündem yazılarımızın yanı sıra, Dr. Faruk Görgülü'nün, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Dr. Ekrem Keleş ile "Diyanet İşleri Başkanlığı" üzerine gerçekleştirdiği söyleşiyi de ilgiyle okuyacağınızı belirtelim.

Her sayısında dinî, sosyal sorunlarımıza kendi perspektifinden ele alan dergimiz, bu sayıda da "kimlik" başlığı altında, gelenekten kopmadan geleceğe nasıl gideceğinin yollarını aradı. Tanpınar'ın ifadesiyle "Değişerek devam etmek, devam ederek değişmek." şeklindeki yol haritasını ortaya koymaya çalıştı. Modernleşme adına kendi dinî ve kültürel kimliğimizden uzaklaşmadan, bizi biz yapan değerlerimizi muhafaza ederek ve yüzümüzü hep ileriye çevirerek daha aydınlık, daha güzel bir gelecek tasavvuruyla sizleri dergimizle baş başa bırakıyoruz. Kutlu Doğum sayısında buluşmak üzere...

Dr. Yüksel Salman

06 G Ü N D E M

6	Din, Kimlik ve Yabancılaşma
Doç. Dr. Halil AYDINALP	28	Dr. Ekrem Keleş ile Söyleşi
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ
10	Anomi ve Yabancılaşma
Prof. Dr. Ali KÖSE	36	Fıtratın Tahribatı: Yabancılaş(tırıl)ma
Doç. Dr. Abdurrahman CANDAN
13	Modern Dünyada Müslüman Olmak
Dr. Ayşe KARAKÖSE	38	Su ile Barışmak Zorundayız
Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ
16	Aydın Yabancılaşması
Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ	40	Kimsin?
Rukiye AYDOĞDU DEMİR
20	Ergenlik ve Kültürel Yozlaşma
Prof. Dr. Kemal SAYAR	42	Alışveriş (Yeşil Örtü)
Betül ŞATIR
24	Yabancılaşmanın ABC'si
Prof. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU	44	Ameline Değil Allah'a Güvenmek
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Diyanet İşleri Başkanlığı
Adına Sahibi ve
Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Yüksel SALMAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Faruk GÖRGÜLÜ

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Mustafa BAYRAKTAR

Yayın Koordinatörleri
Mustafa BEKTAŞOĞLU
Dr. Lamia LEVENT ABUL
Ali AYGÜN
Muhammed Kâmil YAYKAN
diyanetdergi@diyanet.gov.tr

Tashih
Mustafa BEKTAŞOĞLU

Görsel Sorumlu
Burhan ÇİMEN

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61
Faks : 0312 295 61 92
diniyayinlar@diyanet.gov.tr

 facebook.com/diyanetaylikdergi
 twitter.com/DiyanetDergisi

SÖYLEŞİ

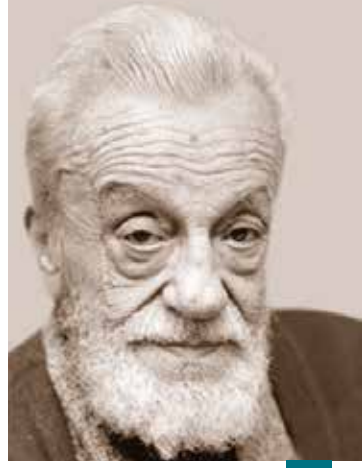
DİN VE HAYAT

50

GEÇMİŞ ZAMANIN IZINDE

60

MÜSLÜMAN BİLGİNLER

68

- 46 Vatanın Değerini Bilmek
Seyfettin YAZICI
- 50 Hz. Peygamber'in Gençlerle
İletişimine Genel Bir Bakış
Yrd. Doç. Dr. Cafer ACAR
- 52 Hakkâri'de Dört Mevsim
Mehmet UYSAL
- 54 Çanakkale Cephesi'ne
"Hakk'ın Sesleri"nden Bakmak
Yrd. Doç. Dr. Fikret USLUCAN
- 58 İstiklal Marşı: Özgürlük Destanı
Mustafa UÇURUM
- 60 Tevarik Şeyhinden
II. Abdülhamid'e Mektup Var!
Yrd. Doç. Dr. Muhammed TANDOĞAN

- 64 Prof. Dr. Celaleddin Çelik ile Söyleşi
Ali AYGÜN
- 68 Üstat Necip Fazıl
Kâmil BÜYÜKER
- 71 Medeniyetlerin Beşiği Bağdat
Doç. Dr. Enver ARPA
- 74 Her Şeyi İşiten ve Görene Yakarış
Fatma BAYRAM
- 76 Bir Devrin Arkasındaki
Adam: Mustafa YAZICI
Erbay ACAR
- 78 Vahyin Aydınlığında Yürümek
Muhammed Kâmil YAYKAN
- 80 Namaz
Esma CAN

Abone İşleri
Tel : 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

Abone Şartları
Yurtiçi yıllık: 72.00 TL
Yurtdışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları
AB Ülkeleri: 30 Euro
Avustralya: 50 Avustralya Doları
İsviçre ve Danimarka: 250 Kron
İsviçre: 45 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner Sermaye İşletme Müdürlüğü'nün T.C. Ziraat Bankası, Ankara Kamu Girişimci Şubesi IBAN: TR08 000 1 00 25 330 599 4308 5019 nolu hesabına yatırılması ve makbuzun fotokopisi ile abonenin hangi sayıdan başlayacağını bildirir bir dilekçe, mektup, yazı, faks veya e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv. No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara adresine gönderilmesi gerekir.

Temsilcilikler; Yurtiçi: İl Müftülükleri, İlçe Müftülükleri - **Yurtdışı:** Din Hizmetleri Müşavirlikleri, Din Hizmetleri Ataşelikleri / Yayınlanacak yazılarda düzeltme ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

Tasarım: Aral Grup [www.aral.org] Tel: +90.312 219 53 26 [Mustafa Kemal Mahallesi 2141. Cadde 33/3 Çankaya/Ankara
Baskı: İleri Haber Ajansı Tanıtım İletişim Matbaacılık Yayıncılık ve Teknik Hizmetleri A.Ş. Tel: 0212 454 32 90
Yayın Türü: Aylık, Yerel, Süreli Yayın, Diyanet Aylık Dergi (Türkçe) **Basım Tarihi:** 08/03/2016 ISSN-1300-8471

Diyanet Aylık Dergi, Diyanet İşleri Başkanlığı yayın organıdır. Dergide yayımlanan yazı, konu, fotoğraf ve diğer görsellerin her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilmeden her türlü ortamda alıntı yapılamaz.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Prof. Dr. Mehmet Görmez
Diyaret İşleri Başkanı

Din ve Kimlik

DİN, kimliği oluşturan önemli bir aidiyet olduğu kadar diğer aidiyetlerin değerini de belirleyen ana unsurdur. Din, aynı zamanda her türlü aidiyetin gerçek değerinin muhafaza edilmesinde de çok önemli bir role sahiptir. Zira din, kimliğin inşasında en temel kabulleri, değerleri, tasavvurları, anlamları ve sembolleri belirler. Dinin çizdiği anlam haritası insanlara kılavuzluk eder, onlara hayatın tamamını kuşatacak şekilde bir ahlak düzeni sunar, kimlik ve şahsiyetin oluşumuna yön verir.

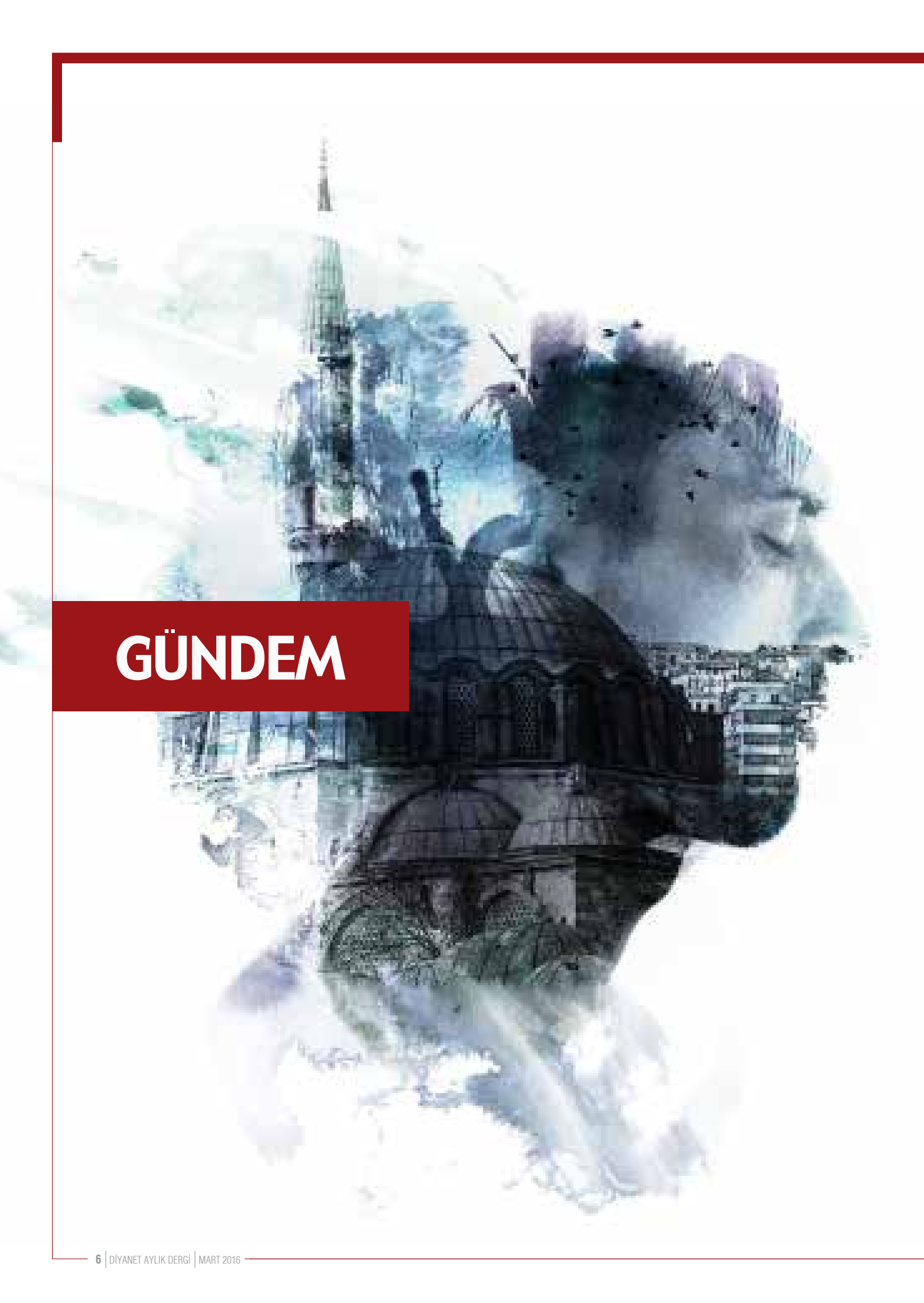
Tarih boyunca biz Müslümanlar için daima bir geçici ve küçük; bir de kalıcı ve büyük aidiyet ve mensubiyetler var ola gelmiştir. Bir aileye, bir ırka, bir gruba, bir mezhebe, bir meşrebe, bir cemaate, bir ideolojiye olan intisap ve mensubiyet geçici, küçük mensubiyetlerdir. Asıl olan büyük aidiyet ve mensubiyet, İslam ailesine olan mensubiyettir. Önemli olan şairin "İntisabım ta ezeldendir Cenab-ı Ahmed'e" dediği gibi Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa'ya (s.a.s.) olan intisaptır. Tarih boyunca Müslümanlar için en büyük tehdit ve tehlike, küçük mensubiyetleri üst kimliğe dönüştürerek bu büyük mensubiyetin önüne geçirmeye kalkışmak olmuştur. İrkçilik, mezhepçilik, meşrepçilik ve cemaatçilik üzerinden kardeşlik hukukunu çiğnemek ve bizi kardeş kılan değerleri yok saymak, Sevgili Peygamberimize (s.a.s.) olan intisabımıza hep gölge düşürmüştür.

Bugün İslam dünyası ve İslam dini tarihinin en zorlu süreçlerinin birinden geçmektedir. Bunda pek çok sebebin yanında kimlik inşasında İslam dünyasının kendi tarihi ve sosyal gerçekliğinden hareket edilmemesinin büyük rolü bulunmaktadır. Her şeyden önce Müslümanlar, modern zamanlarda en başta ırk, dil ve coğrafya ekseninde ayrılıkçı ve inkarcı ideolojilerin dünya görüşleriyle çalkalanmışlar, kültürel işkenceye tabi tutulmuşlardır. Buna bir de İslam kültür ve medeniyetinin zengin bilgi

Bugün İslam dünyası ve İslam dini tarihinin en zorlu süreçlerinin birinden geçmektedir. Bunda pek çok sebebin yanında kimlik inşasında İslam dünyasının kendi tarihi ve sosyal gerçekliğinden hareket edilmemesinin büyük rolü bulunmaktadır.

mirasından yoksun tek tipçi eğitim süreçlerinin etkisi düşünüldüğünde ne yazık ki İslam dünyasında sağlıklı kimlik inşası hiçbir zaman istenen düzeyde gerçekleştirilememiştir. Neticede İslam dünyası, hem zihin ve gönül dünyası hem de ırk, dil, coğrafya, mezhep ve meşrep açısından paramparça olmuş, sömürü, işgal, istila ve istibdatlara maruz kalmış, bir türlü fitne, fesat ve kaos ortamından kurtulamamıştır.

Müslümanlar olarak bugün en başta gelen vazife ve sorumluluğumuz, İslam'ın rahmet mesajlarını önce kendi hayatımızda yaşayarak göstermek, sonra da en yakınlarımızdan başlayarak dalga dalga içinde yaşadığımız topluma ve tüm insanlığa ulaştırmak için var gücümüzle çalışmaktır. Tevhitle vahdet arasındaki muhteşem ilişkiyi yeniden kurmaktır. Cehalet, tefrika ve yakılmak istenen fitne ateşine karşı İslâm medeniyetinin yüce değerlerini egemen kılmak için çalışmaktır. İman ve İslam'ı incelemektir. Önce kendi yaralarımızı sonra da âlem-i İslam'ın yaralarını sarmak ve İslam kardeşliğini yeniden ihya etmek için seferber olmaktır. Ülkemizi, İslam beldelerini bir an önce selam ve eman yurduna, ilim ve hikmet merkezlerine dönüştürmek için çaba sarf etmektir. Cami, mihrap, minber ve kürsüdeki hissiyat ve maneviyatı; tevhidi, vahdeti, sevgiyi, muhabbeti, merhameti, kardeşliği, birliği, beraberliği sokaklarımıza, mahallelerimize, şehirlerimize, metropollerimize kısacası hayata taşımak için ceht göstermektir. Camiye, mihraba, minbere, kürsüye asla cahiliye asabiyetini yaklaştırmamaktır. Allah'ın kelamını, Rasulüallah'ın sünnetini hiçbir zaman cahiliye asabiyetine payanda kılmamaktır. İzzet ve şeref, soyda, dilde, ırkta, bölgede, coğrafyada, mezhepte ve meşrepte değil; İslam'da, imanda, ahlakta ve fazilette olduğu gerçeğini hiçbir zaman akıldan çıkarmamaktır. Sorunlarımızın çözümünün, Müslüman kimliğini ve şahsiyetini doğru bir şekilde inşa etmekten geçtiğini bilmektir.

GÜNDEM

Din, Kimlik ve Yabancılaşma

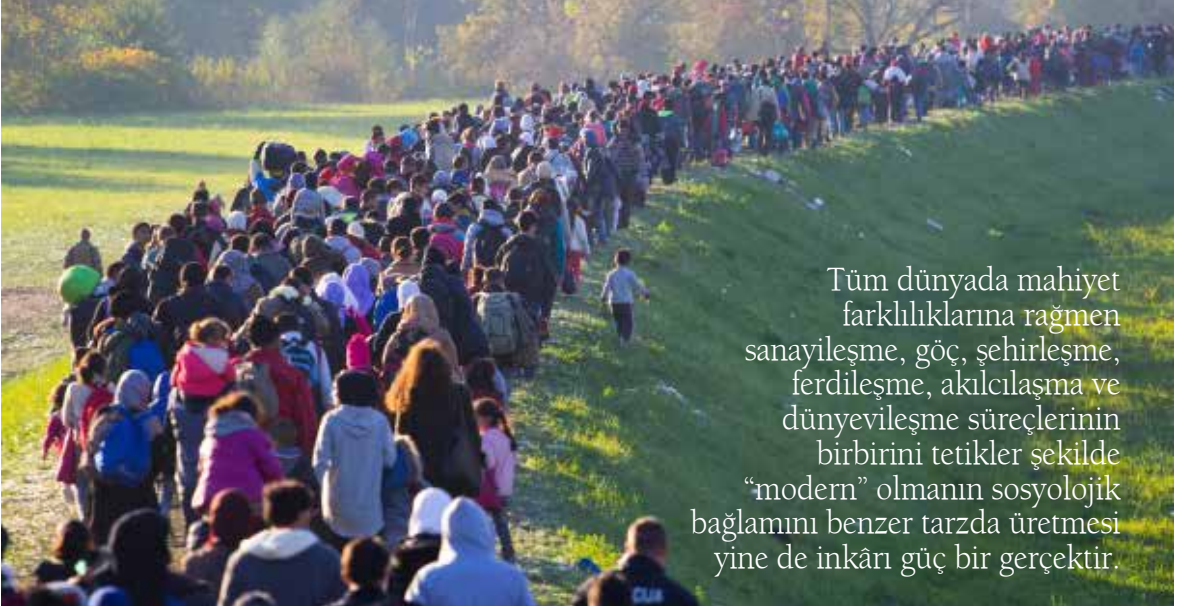
Doç. Dr. Halil AYDINALP
Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Din öz, asıl ve nihai hakikat kabul edildiğinde, kimlik yitimi ve yabancılaşma özden uzaklaşma, din ise bu öze çağrı anlamına gelir.

■ Dinler dünyada ve ahirette nihai adalet ve kurtuluş vaat ederler. Kimlik, adalet ve kurtuluş arayan insanın kim olduğunu gösteren niteliklerin bir mecmuudur; yabancılaşma ise bu adalet ve kurtuluş arama sürecinin içinde garip kalmayı, bireysel ve toplumsal kimliğin belirsizleşmeye başlamasını ifade eder. Din öz, asıl ve nihai hakikat kabul edildiğinde, kimlik yitimi ve yabancılaşma özden uzaklaşma, din ise bu öze çağrı anlamına gelir. Peki, öze ve asla ait ilahî ufuklar önünde dururken, insanlar niçin yabancılaşır ve kimlik bunalımına düşerler? Burada cevap insan kavramının içindedir. Yabancılaşma ve kimlik sorunu düşünme, sorgulama, itaat, isyan, değişme, direnme, bütünleşme, çatışma, hissetme, hissizleşme süreçlerini zaman, mekân, vakıf, etkileşime, kuvvete, eğitime, sınıfsal yapıya, sosyal ve siyasal bağlama göre tecrübe eden ve buna göre davranış üreten insanın karmaşık yapıy-

la ilgilidir. Bir anlamda kimlik ve yabancılaşma tecrübe edilen tarihî ve sosyal dinamiklerin bir sonucudur. İnsanlar her zaman özü bilmedikleri için değil; öze irtibatlarını muhafaza edecek, özü koruyarak geliştirecek özgünlüğü ve yaratıcılığı yakalayamadıkları için bocalar ve yabancılaşırlar. Dolayısıyla yabancılaşmamak, aynı zamanda fikir çilesi, çalışma, disiplin ve vizyon meselesi olup kendi kültür ve zamansallığını üretmekle de ilgilidir.

Kültür ve zamanı üretmek denildiğinde, yabancılaşma, kendi kültür ve zamanını yaşayamama ya da üretememe problemi olarak karşımıza çıkar. Dünyayı şekillendiren son beş asırdaki makro dinamiklere bakıldığında, uyum sağlamaya çalıştığımız kültür ve zamanın bizim dışımızda üretilmediği görülür. Medeniyet ve gelişme, kültürler ve milletler arasında sürekli gezinerek, âdeta nazlı bir gelin gibi hoş tutulduğu diyarda kendi yerini bulmaktadır.

Tüm dünyada mahiyet farklılıklarına rağmen sanayileşme, göç, şehirleşme, ferdileşme, akılcılaşma ve dünyevileşme süreçlerinin birbirini tetikler şekilde “modern” olmanın sosyolojik bağlamını benzer tarzda üretmesi yine de inkârı güç bir gerçektir.

1500 sonrası dünyayı şekillendiren Aydınlanma, Fransız İhtilali, Sanayileşme, Sömürgecilik ve Bilgi Çağı temelde Batı'ya ait bir hikâye olup, etkileri ve sonuçları itibarıyla dalga dalga tüm dünyaya yayılmış; elan yayılmaya da devam etmektedir. Sadece ürünü değil; teoriyi, iktidarı, gücü ve söylemi üreten Batı, kendi lehine işleyen ekonomik ve kültürel bir bağımlılık sistemi meydana getirirken; bu teori, güç ve söylemi üretemeyenleri kendi kültür ve zamanını yaşamaya, zımnen ya da kerhen; fakat fiilen icbar etmektedir. Bu elbette bir kader değildir ve daima istisnalar vardır. Bununla birlikte, tüm dünyada mahiyet farklılıklarına rağmen sanayileşme, göç, şehirleşme, ferdileşme, akılcılaşma ve dünyevileşme süreçlerinin birbirini tetikler şekilde “modern” olmanın sosyolojik bağlamını benzer tarzda üretmesi yine de inkârı güç bir gerçektir. Bu anlamda, yabancılaştırma, bir anlamda kazananın yakın tarih tarafından belirlenmesi ya da

hayatı kendi tarihi ve kültürel dinamikleriyle üretme başarısı ve becerisi gösterememe; bir başka dünyanın ürünleri, kavramları, kültürü, sembolleri ve zaman-sallığı içinde var olmaya çalışma çabasıdır. Dolayısıyla yabancılaştırma ferdi, içtimai, kültürel ve dinî boyutları içinde, sosyolojik ve ekonomik olarak tecrit, ihmal ve inkârı daha büyük sorunlar açan, modern dünyada var olma ve ona ayak uydurma krizi olarak tanımlanabilir.

Bu tarihî bağlam içinde, günümüzde kapitalist dünya ekonomisi yabancılaştırmanın beşiği hâline gelmiştir. Maliyetleri düşürmek, kârı artırmak, ucuz iş gücü bulmak, pazarı çeşitlendirmek, rakipleri bertaraf etmek, az bulunur kaynaklar üzerinde tekeller oluşturmak, açıkları dışsallaştırmak, verimliliği sürdürmek için dünya ekonomisine yön veren küresel aktörler sadece emeği ve ürünü değil; kültürü, kimliği, dini, sınırları, etnisiteyi hatta cinsiyeti bile alınır, satılır, kullanılır, yoz-

laştırılır bir meta hâline getirebilmektedir. Herkesin ve her şeyin kârlılık ve kazanma uğruna kullanılabildiği bir dünyada merkezler karşısında üretemeyen çevre ve yarı çevre milletler kırılma ve yozlaşmaları daha derinden tecrübe etmektedirler. Dünya ekonomisine, kapitalist aktörlerin istediği biçimde açılmaya çalışılan ve bu süreçte işgal, iç savaş, otorite boşlukları, siyasi istikrarsızlık, etnik parçalanma, mezhepsel çatışma, dinî ve kültürel norm-suzluk yaşayan toplumlar, Afrika ve Orta Doğu'da bazı bölgelerde görüldüğü gibi, yabancılaştırma ve kimlik kaybının derinden yaşandığı coğrafyalar hâline gelmektedir. Toplumlar kendi vatanlarına ve kültürlerine garip kalıp kim olduklarına kendileri karar veremediklerinde küresel ekonomik sistem bunu onlar için her türlü imkân ve kabiliyeti kullanarak çok daha hoyratça yapmaktadır. Dolayısıyla yabancılaştırma ve kimlik kaybının panzehiri hayatın tüm alanlarında ve her açıdan

güçlü olmaktır. Metanın fetişizm hâline geldiği bir dünyada madenin kölesi olmaktan kurtulup, kendi kültür ve dininin efendisi olabilmek, kendi otantizmi içinde kendi zamanını yaşamak için zardır bu.

Yabancılaşma kendi dünyasından kopma, başka ürünler, kavramlar, semboller, hayaller, özlemler içinde kendi kimliğini kaybetme, yabancı bir diyarda âdeta garip kalma sürecidir. Yabancılaşmanın yönü garip kalmada merkeze alınan kavrama göre değişir. Dinî yabancılaşma tevhiidi özden uzaklaşma, bireysel yabancılaşma öz benlikten kopma, sosyal yabancılaşma toplumsal normlardan sapma, ekonomik yabancılaşma emek ve ürünün karşılığını alamama, siyasal yabancılaşma politik ilke ve kurumların dışında kalma, eğitim olarak yabancılaşma yerleşik terbiyeden mahrum olma yanında bir mesleği icra edecek teknik yeterliliğe sahip olamamadır. Fikir ve vicdan olarak hürriyetten yoksun olma ya da bir yönüyle ruhla beden arasındaki ikiliğin yarattığı çatışma ise felsefi yabancılaşmadır. Toplumun geneli dikkate alındığında ise, yabancılaşma, toplumun değerler, kurallar ve işlevler olarak “bir mana” etrafında birbirini tamamlamamasıdır. Bireye, topluma, devlete, hayata yön veren müşterek manalardan sapma arttıkça kuralıslık, otoritesizlik, yabancılaşma ve kimlik kaybı da artmaktadır. Şehirleşme, akılcılaşma ve bireyselleşme genel eğilimlerine paralel düşünce, bilgi ve teknolojiyi üretmekten ziyade kullanan; işgal ve kontrol sistemleriyle kendisini sıkıştırmasına rağmen kapitalist dünyaya can verir şekilde maddi kültür unsur-

larını fütursuzca tüketen; markalar, imajlar, idoller tarafından belirlenen “sanal bir hipergerçeklik” içinde yaşayan; sahte ihtiyaçlar peşinde koşarak kazandığından fazla harcamaya zorlanan, dolayısıyla borçlanan ve yalnızlaşan; aile, eğitim, kültür ve ekonomik sermayesi yetmediği hâlde önde olma ve görünme hevesiyle keskinleşen ve bu nispette de toplumsal barışı zedeleyen; toplumsal norm, geleneksel değer ve dinî kurallara aykırı olarak televizyon ve internette ikincil ya da “inorganik” sosyalleşmeler yaşayan; egoist, faydacı, hancı, sosyal ahlaki cinselliğe indirip imkân bulduğunda her türlü ahlaksızlığa açık her yönüyle kafası karışık bireyler arttıkça hedefsizlik, kimliksizlik ve yabancılaşma da artmaktadır. Bu tarz kuralıslıklar, özellikle dinin de, kültürün de, ekonominin de çimentosu olan orta tabakalara sirayet ettiğinde, yabancılaşma çok daha riskli bir noktaya ulaşmış olur.

Tam da bu noktada, yabancılaşma ve kimlik erozyonuna karşı, temelinde adalet, işleyişinde ahenk, insanlık tasavvurunda kapsayıcılık, münasebetlerinde anlayış, rekabet ve çatışma süreçlerinde bile ilkeli olacak bir hayat için dini özümüze olan ihtiyaç, her zaman olduğu gibi, yine büründür. Zira geçmişten günümüze Türkler, İslamiyet’in son bin yıldır ana rengini verdiği daima “mana” etrafında bütünleşmiş bir toplum olagelmıştır. Mana etrafındaki bütünleşmeyi devam ettirmek için bu gün de pek çok gerekçe ve sebebe sahibiz. Bu mana, öncelikle akıl ve sorgulamanın ötesindeki anlam arayışına tekabül etmekte ve cevaplar vermektedir. Dolayısıyla, yeri, bilim

dâhil hiçbir beşerî etkinlikte tam manasıyla doldurulamayacak bir güçtür. Allah, insan, diğer canlılar ve tabiat hakkında temel ilkeleri vererek zihniyet ve kimlik kazandırmakta, bu suretle de insanın yaratıcıya, kendisine, diğer insanlara ve tabiatı karşı yabancılaşmasını engellemektedir. Yine bu çizgide millî kültürü beslemekte, korumakta ve diğer nesillere aktarılmasında aracılık yapmaktadır. Onaylanan ve onaylanmayan davranışları belirleyerek toplumsal faaliyet alanının temel çizgilerini tayin etmekte; onaylanmayan davranışları kendine özgü caydırma kültürü içinde ayıklamakta; böylece içtimai tesanüt ve kardeşliğe hizmet etmekte. Katı grup mantalitesini aşan kucaklayıcı bir dinî kültür oluşturulduğunda ise, dinî değerler sadece bütünleşmeye katkı sağlamaz, aynı zamanda çatışmaları yumuşatır; sosyal kontrolü sağlamada faal roller üstlenir. Bir başka açıdan, tarihî mücadele ve kahramanlıklarımızda belirgin bir hususiyet olduğu gibi, gaza ve cihat ruhu, normal zamanlarda sabır ve çalışma, zor zamanlarda cesaret ve fedakârlık aşilayarak maddi ve manevi dayanışma duygusunu güçlendirmektedir. Bu dayanışma duygusu, doğru ve yerinde kullanıldığında, global bir ümmet şuuru hâline gelerek millî sınırların ötesinde bir kuvvet hâline de gelmektedir. Neticede, din, varlık yolculuğunda insan ve dünya ile ilgili asıllarla ilgilidir; aslın sırrına varan bir toplum ise bütünsel bir kimlik oluşturmada daima avantajlı bir yerdedir.

Teknolojiye ayak uyduran yaşam biçimimiz bazı duygularımızı da aldı götürdü. Mesela “özlem” veya “gurbet” kelimeleri 20 yıl önceki anlamlarını çoktan kaybettiler. Belki 20 yıl sonra kelime dağarcığımızdan da silinecekler.

ANOMİ VE Yabancılaşma

Prof. Dr. Ali KÖSE

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

■ Modern yaşantı şekli, çeşitli kolaylıklar yanında manevi buhranları da beraberinde getirdi. Bunu en iyi anlatan iki kavram “anomi” ve “yabancılaşma”. Bu iki kavram bireyin içinde yaşadığı toplumda kendisini konumlandıramaması ve sonuçta tekleşmesini anlatıyor. Teknolojiye ayak uyduran yaşam biçimimiz bazı duygularımızı da

aldı götürdü. Mesela “özlem” veya “gurbet” kelimeleri 20 yıl önceki anlamlarını çoktan kaybettiler. Belki 20 yıl sonra kelime dağarcığımızdan da silinecekler. “Selam göndermek” diye bir şey artık anlamsızlaştı. Selam göndermenin yerini telefon etmek veya mesaj yazmak aldı. “Selam göndereceğine telefon et” diyebilir selam için

aracı kıldığınız kişi. Oysa telefonla konuşmak yerine, yıllar önce mektebi birlikte okuduğunuz bir arkadaşınızdan mektup almak ne kadar güzel.

Yabancılaşmayı doğuran süreç, anneyle çocuk arasındaki ilişkiyi bile olumsuz etkiledi. “Fiziksel temas” dediğimiz hissiyat bile yok oldu artık. Avrupa’ya ilk gittiğimde insanların otobüste, trende birbirlerine yanlışlıkla dokunduklarında bile özür dilemeleri çok hoşuma gitmişti. “Ne kadar kibar insanlar” demiştim kendi kendime. Avrupa’da üniversiteye başlayınca kantinde Türk arkadaşlarla karşılaşınca tokalaşır, öpüşürdük. Tecrübeli arkadaşlarımız bizi uyarırdı, “öpüşmeyin, yanlış anlaşılır” diye. “Peki, öyle olsun” der öpüşmezdik biz de. Ama orada uzun yıllar kalınca bambaşka bir şeyi fark ettim. Bunun aslında insanların birbirlerine dokunma hissini kaybetmelerinden kaynaklandığını gördüm. Dokunma hissini, fiziksel temasın aslında aynı zamanda manevi temasın basamakları olduğunu hissettim. Bunu da bana bir Batılı söyledi. “Size imreniyorum” dedi, “ne güzel tokalaşıyorsunuz, öpüşüyorsunuz, birbirinizin evine gidip yemek yiyorsunuz, birbirinizin evinde yatıyorsunuz” diye devam etti.

İngiliz Oryantalist Michael Cook’un, İslam’da İyiliği Önermek, Kötülükten Vazgeçirmek (Commanding Right and Forbidding Wrong in Islamic Thought) başlıklı bir eseri var. Michael Cook eserin önsözünde, İslam dünyası ile Batı dünyasının toplumsal ahlak konusunda ne

denli ayrıştığını bir örnek olay bağlamında anlatır. Olay, 22 Eylül 1988 tarihinde Chicago’da yaşanır. Bir akşam vakti, Metro çıkışında, bir kadın tecavüze uğrar. Etraf kalabalıktır, ama kimse müdahale etmez. Olay günlerce medyaya konu olur. Polis, zanlının robot resmini çizer. Birkaç zanlı yakalanır. Polis bu defa gazeteye ilan vererek tecavüzcünün teşhisi için görgü tanığı arar. Olayı gören birkaç kişi polise gelir ve zanlılardan birisini teşhis ederler. Birkaç gün sonra Chicago Emniyet Müdürlüğü’nde bir ödül töreni vardır. Görgü tanıkları failin yakalanmasına yardımcı oldukları için üstün vatandaşlık ödülüne layık görülmüşlerdir. Michael Cook bu olayı nakledeyerek şu imada bulunur: “Batı bu görgü tanıklarını ödüllendirir, ama İslam dünyası kınar. Çünkü kadını kurtarma teşebbüsünde bulunarak bir kötülüğe engel olmamışlardır.”

Artık bizim yaşam biçimimiz de aynı yola koyulmuş gözüküyor. Ama direnmemiz gerek diye düşünüyorum. Ben evime ADSL almadım, çocuklarıma bilgisayar oyunları oynatmıyorum. Akşamları ev gezmelerine gittiğim zaman çocuklarımla mutlaka götürüyorum. Annesinin, babasının arkadaşlarını bilsinler, farklı insanlar tanışsınlar diye. Ama bazı ailelere bakıyorum; anne baba televizyon seyrediyor, çocuklar diğer odada bilgisayarın başında. Çocuklar eve gelen misafire “hoş geldiniz” bile demiyor. Çocukların anne baba ile ilişkileri sınırlı. Birlikte bir şey yapma zevkini, birbirine ait olma hissini çoktan kaybetmişler. Aileler çocuklarını

en pahalı okullarda okutmakla övünüyorlar, ama çocukları bir problem yaşadığı zaman kendilerine açılmak yerine okuldaki psikoloğa gidiyorlar ya da kendilerince bir Güzin Abla arıyorlar. Oysa o problem sadece anne babanın çözebileceği bir problem olabiliyor. Peki, neden anne babalarını tercih etmiyorlar? Çünkü anne babaları onlar için çok uzakta. “Mesafeler Var Aynı Oda” başlıklı bir kitap var. Ergenlik psikolojisini anlatıyor. Ebeveynle çocuk arasında, aynı çatı altında yaşadıkları hâlde, ne derece yabancılaşma olduğunu ele alıyor. Çünkü anne çalışıyor, eve yorğun geliyor, bir de ev işleriyle uğraşıyor. Çocukla ilgilenecek, ona sevgisini hissettirecek vakti yok. Ya da gün boyu iş hayatında duygusuzlaşıyor, hatta erkekleşiyor, kadın duygusallığını, annelik yaklaşımını kaybediyor. Avrupa’da kimi hükümetler bu durumun farkında. Annenin çocuğuyla ilgilenmesi için yollar arıyorlar. Ev hanımlarına maddi destek imkânlarını arttırıyorlar. “Aile yardımı” adıyla fonlar tahsis ediyorlar. Fransa bu ülkelerden biri mesela. Devlet, çocuğu olan veya çocuk sayısı fazla olan ailelere o kadar yardım yapıyor ki, sırf bu nedenle çok çocuk yapan ve o parayla geçinen Türk aileleri var Fransa’da. Fransa, aileyi koruma adına bu yolu açmış, ama bu yolu daha çok bizim Türkler kullanıyor. Çünkü Fransız kadınlar artık çalışmamayı, çocuk yapmayı, çocukları varsa da onlarla ilgilenmeyi hayal bile edemiyorlar.

Bir Amerikan hikâyesi var. Baba akşam eve gelir. Çocuk sorar, “baba sen saatte kaç para kaza-

Bazı ailelere bakıyorum; anne baba televizyon seyrediyor, çocuklar diğer odada bilgisayarın başında. Çocuklar eve gelen misafire “hoş geldiniz” bile demiyor. Çocukların anne baba ile ilişkileri sınırlı. Birlikte bir şey yapma zevkini, birbirine ait olma hissini çoktan kaybetmişler.

niyorsun?” diye. Babası “git bışından, ne yapacaksın ne kadar kazandığımı, hem dişlerini fırçala da yat sen bakayım, vakit geç oldu!” diye çıkışır. Çocuk çaresiz boyun bükerek ve yatağı boylar. Biraz sonra baba pişman olur, “gidip şunun gönlünü alayım” diyerek çocuğun yanına gider. “Peki” der, “madem merak ettin bir saatte kaç para kazandığımı, o hâlde söyleyeyim: 20 dolar kazanıyorum.” Çocuk yastığının altından 10 dolar çıkarır, babasına uzatır ve “benimle yarım saat oynar mısın?” diye sorar. Yıllar önce bu hikâyeyi duyduğumda, “evet bu bir Amerikan hikâyesi” demiştim. Ama artık şimdilerde “bizim hikâyemiz” diyebiliyorum.

Artık huzurevi bizde de bir olgu hâline gelmeye başladı. Artık

evlatlar anne babalarına bakma imkânları varken bile anne babalarını huzurevine yerleştirir oldular. Bir anne baba hayal ediniz. Çocukları olmuş ve onu büyütüyorlar, ama bu büyüttükleri çocuğun yaşlanınca kendilerine bakmayacağını biliyorlar. Böyle bir durumda bu anne babanın o çocuğu sahiplenme duygusu zayıflamaz mı? Oysa dinî emirler bile bu konuya özel bir önem atfediyor, “Eğer anne-baban senin yanında yaşlanacak olursa, onlara karşı öf bile deme, onları azarlama. İkisine de hep tatlı söz söyle.” buyuruyor Kur’an.

Ama artık çekirdek aile favorimiz. Bireysellik hedefimiz. Belki bize avantajlar sağlıyor, belki iyi yönleri var. Ama birçok problemi de beraberinde getiriyor.

Modern Dünyada Müslüman Olmak

Dr. Ayşe KARAKÖSE
Uzman Vaiz/Sosyolog

Modernitenin en önemli algı değişimi her bireyin kendine ait özel alanları, özel mekânı, özel zaman anlayışını ortak bilinç hâline getirmedeki istikrarıdır. Gelenek ve din ortak şuur, ortak ibadet alanları, ortak ibadet zamanları, ortak düşünme ve eyleme ne denli önem veriyorsa, modernitenin süreçlerinde bu müşterek dil ve anlam kurma biçimi zedelenmiştir. Birey olmayı kul olabilme anlamlarıyla bütünleştiren, tefekkürü, hayatın ancak okunarak (hakikatle bağlantı kurma çabası) yaşanabilirliğini canlı tutmak isteyen ilahî hitaplar karşısında, yenilik ve hızlı getirilerin cazibesine kapılan bireyler; varoluşun sancılarını ve her dem yeniden tazelenesi imanını ve hafızasını, günü birlik değişmelerin koşuşturmalarıyla değiş tokuş

etti. Bir bakıma bu, zamanını okuyarak anlamı keşfedilecek ilahî tavsiyelerden bir hayli uzaklaşması demektir.

Modern hayat çok çabuk bir şekilde, kendine uyum sağlayan bireyi in, ötekini out kapsamında sınıflandırdığı için, pek çok şeyi kendinden menkul değerler silsilesi içerisinde tanımlamak ve aktarmanın yollarını pekiştirmekte. Modern hayatı soluyan Müslüman birey, hızlı değişim ve etkileşim araçlarından kendi inanç ve değerler dünyasını düze çıkaracak analizlere ihtiyaç duymaktadır. Peki, o Müslümanlığını hamdlerle tarif ederken, aslında taklidi olmayan, her zamanın kendine göre ihtiyaçlarından dolayı sorgulama, düşünme ve analizlere hayatıyet derecesinde

ihtiyacı olduğunun farkında mıdır? Geçmiş ve bugünü yeniden değerlendiren bir söylem biçimi geliştirebilmesi sayesinde, hızlı ve çoklu değişim faktörlerinden akıntıya kapılmadan ve dengesini yitirmeden yaşamasının imkânlarını aramakla ne derece ilgilidir?

Modern dünya, hafızaların bir önceki hafızayla ilişkisini sarsan bir yaşam biçimine indirgediğinden, inanan ve bir gelenek içerisinde aidiyetini oluşturmak isteyen bireyleri ve toplumları daha fazla etkilemiştir. Bu sebeple yazı, böylesi bir dünyada inanaarak kimliğini var etmesi gereken Müslüman kimliğinin, 'anlamla' ilişkisi üzerine temellenmiştir.

Kimlik, aidiyet bağlarını yansıtan, bireyi dış dünyasına tanıtır

İnançlar, değerler
ekseninde pekişir,
olgunlaşır. En
fazla da değerlerin
yıprandığı
bir dünyada

► Müslüman birey,
değer bilinç
ve duygularını
tazeleme
konusunda
gayretini
öldürmemeli.

cı bir işleve sahiptir. Müslüman kimlik kendini tanımlamak için bilhassa inanç ve değerler dünyasından beslenir. İnadıklarını, öncelikle kendinde test etmesini ve dış dünyasına görünür olmasını sağlayan söz, eylem ve niyet tutarlılığı gibi benliğini oluşturan kısımları sorgulamadan geçirerek kendini iyi'ye ulaştırma gayreti Müslüman kimliğin olmazsa olmazlarıdır.

Düşünce ve davranışlarına varana kadar olaylar ve olguların tek düze açıklanamadığı çoklu faktörler dünyasında Müslüman kimlik, yerini sabitlemeye çalışmaktadır. Yorumlama çerçevesini kimi zaman tıkayan baş dönmeleleriyle birlikte, bizzat oluşturmadığı çoklu sorunlar dünyasının etki alanlarında görebiliyor kendisini. Ne ki kendi isteği, yön-

lendirmesiyle başlatılmayan pek çok problem bugün Müslüman bireyin yanı başında beliriveriyor. Modern dünya, en fazla da bireyin şahsından kaynaklanmayan pek çok sorunun şöyle ya da böyle, bizzat bireyin yanı başında hissedilir olmasıyla mevcudiyetini koruyor. Böylesi bir dünyada kendini, sorunlardan azade bırakmayıp, dünyaya sorun olmadan Müslüman kimliği korumak, yeniden tanımlamalar yaparak ve hayat nasıl daha Müslümanca yaşanabilir?'in üzerinde düşünülerek mümkün olacaktır. Elbette bu konudaki ölçütü Kitabı, Hz. Peygamberin yaşam prensipleri, ahlakı, ilim adamlarının bakış açılarıyla birlikte Allah'ın kendisine verdiği onu sorumlu insan değerine çıkartan düşünme kabiliyetidir.

Müslüman bilinç, sorumluluğu bir başkasına atfedemeyecek kadar ve sorumluluklara varan yollarda kendini bularak varlık alanındaki yerini sabitlemekle başlayabilir. Çünkü sorumluluk en fazla, inancından dolayı hareket alanını oluşturmaya çalışan bireylere ait olmalıdır. Mademki inanıyorum, o hâlde sorumluyum önermesiyle de somutluk kazanabilir bu niteliği.

İslam inancının temel noktasında gayba, öte dünyaya inanmak gelir ki, bu dünyayla baş edebilme, sorunları çözebilme, sorunlara karşı duruşla ödüllendirilecek bir cennet tasavvuruna iletir. Bir başka anlamda insanın cenneti kazanabilmesi, çok sorunlu bir yer olan dünyadaki iç ve dış kimliğiyle duruşu sayesinde. Müslüman kimlik sorumluluğunu, esas ve

hikmeti kaçırabilen tek yanlı bakma hatasına düşmeme gayretini, hayatı okumasının başına alarak gerçekleştirebilir.

Müslüman bireyin bu çok etkenli iletişim ortamlarında, olan biten her şeyle dışlayıcı mesafe koymadan yüzleşebilmesi hayatiet kazanıyor. Yüzleşme ise, görebilmekle orantılı bir süreçtir. Algıları kapatıp yaşamak, kendini, bilincini, duyu organlarını bile bile hastalıklaştırmaya götürecektir. Bir anlamda iletişimsizliğe, belirsizliğe ve çözümsüzlüğe...

Müslüman bireyin kimliğini pekiştiren, yeni okumalar yapabilmesini sağlayan unsur hakikatle kurduğu bağ mesafesidir. Hakikatle olan teması, arayışı, ifadelendirme şekli –sözünden eylemine kadar- onun Müslüman kimliğinin harcına katkıda bulunur. İnsani hırs ve kaygıların baskın sesinden ziyade her düşünce ve eylemde hakikate dönük anlamlardan yana duruşunu belirlemesi kendi Müslüman kimliğine yaptığı kadar Müslümanca yaşamının örneklerini de çoğaltabilecektir.

Müslüman bireyin kimi zaman hissettiği çıkmazlardan biri, içinde yaşadığı dünyayı boş ve anlamsız görerek mesafe koymak isterken, dünya hakkında her türden kaygı ve telaşının içerisinde bizzat var olduğunu göz ardı edebilmesidir. Ayetler dünya hakkında bakış açımızı oyun, eğlence kelimeleriyle ilişkilendirir. Bu, ilahî amacın dünyayı anlamsız uğraşlar bütününden ibaretmiş gibi görülmesi gayesine dönüştürmemeli. Boşluk duygusu insanın alacağı gayesel bakış açılarından uzaklaştırır. Oysa bu

dünya sahiden Tanrı katında boş ve anlamsız olsaydı, bu dünyayı dönüştürücü, anlamını belirleyici kitaplar, peygamberler göndermezdi. Anlam boşluktan türetilemez.

Modern dünyanın, bireyleri nasıplandırmak istediği hayatı kolaylaştıran, günü birlik unsurlar, yalnızca Müslüman kimliğine yer açmak için değil, aidiyetlerini temellendirmiş her bireyin muhasebesinde olmalıdır. Kuralları, giriş-çıkışı, kimi zaman yönü belli olmayan böylesi bir dünyada akışa kendini bırakmak, modernitenin mabetlerine uygun fakat zemininden kaymış bireyler olmaya yöneltecektir. Bu yönelmelere engel olmak, Müslüman bireyin belirlediği öncelikleri, düşünme çabası, hayatı boşlamaması ve hayatta olan-olmayan ve dahası olabileceklere karşı şimdiden aldığı sorumluluk şuurudur. Eğer yaşam içerisinde üretken, derde derman, öteleştirmeyen, halden anlayan bir yöntem benimsemekse Müslüman kimlik, hiçbir kavramı köken, süreç itibarıyla dışlamadan ama anlayarak kâr-hasar tespiti yapabilir.

İnançlar, değerler ekseninde pekişir, olgunlaşır. En fazla da değerlerin yıprandığı bir dünyada Müslüman birey, değer bilinç ve duygularını tazeleme konusunda gayretini öldürmemeli. Değer, bilindiği, görüldüğü, kıymetinin kabul edildiği sürece yaşar ve sonraki nesillere aktarılabilirliği mümkün olur. Her an alınan tavır ve tutumlar, sözler, değerler safında olup olunmadığının ima ve işaretlerini taşır. Müslüman kimlik, değerlerin kadrini bildiği ve onları yaşama yolunda olduğu

sürece inancını muhafaza edebilir.

Asıl sorun biraz da, çağı, dini ve gelenegın kavramlarını Batı'nın yükledikleriyle, geçirdiği süreci ve yaşadığı bunalımlarıyla okumak. Dünya Batı'nın sahiplendiği, kurtulmak istediği bunalımdan ibaret değil. Bu çerçevede düşünceyi yenilemek gerekiyorsa, inanan birey, inandıklarıyla dünyayı inşa edebilme kapasitesine sahiptir.

Modern hayatın çıkmaz sokaklarından kaçınabilmek için keşif ve farkındalığın izlerini takip eden mümin bireyin farkındalık yolunda ama keşif ve farkına vardıklarıyla da kendini zehirlemekten dünyada nasıl Müslümanca yaşanabilirliğin anlamlı örneklerine haiz olmalı. İyi olanı aramak ve benimsemek, iyi olanın sesinin daha etkin bir dille çıkabilmesini sağlayabilmek için bu düzeyde düşünen bir toplumu Kur'an ve sünnet devamlı hatırlatır. Bu, böylesi bir dilin yaşanılır olmasının da imkânlarını aramakla birlikte, teorik zeminden hayata geçen bir dil ve üslubun peşinde olabilmemesinin gerekliliğini ele verir. Aksi takdirde söylevler peşindeki bir görüntüyü sunmaktan öteye gidemeyecek, yaşantıyla, söylevler arasında uçurumlar olan kaos görünümünden uzaklaşamayacaktır.

Anlamların derinliğinde yaşanabilmesi ve Müslüman bireyi farklı kılan en bariz özelliği, meselesi olmasıdır. Mesele üreten değil, gözlerin önünde yitip giden, tükenen pek çok anlamı şahsında, hayatta her çağın diliyle yeniden okunması yapan insandır meselesi olan Müslüman kimlikli birey olmak.

Aydın Yabancılaşması

Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ
DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi

■ Aydın kavramı, Batı dünyasında Aydınlanma dönemiyle birlikte kiliseden, dolayısıyla dinî bağımlılıklardan bağımsızlaşarak ortaya çıkan yeni bir düşünür sınıfını ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Aydın sınıfı ortaya çıkmadan önce Batı'da düşünce ve bilim alanı tamamen

din adamlarının yani kilisenin tekelindeydi. Dolayısıyla aydın kategorisi bu alanlarda kilisenin tekelini ortadan kaldırarak kendi bağımsızlığını ve yetkinliğini elde etmiştir. Batı'da tarihî süreç içerisinde yaşanan toplumsal değişimlerin de desteğiyle daha akılcı ve dünyevi eğilimlerin öne

çıkmasıyla birlikte aydınların da kendilerine görece daha uygun ortamlar buldukları söylenebilir. Batılılaşma süreciyle birlikte ülkemizde de İslami bilgi kategorisi olarak "ulema"dan kendini ayırıştırarak dinî bilgiye dayanmayan, alanlarındaki yetkinlikleriyle ortaya çıkan aydın sınıfının kendi

toplumsal tabanıyla ilişkilerinin değerlendirilmesi bu yazımızın temel konusunu oluşturacaktır.

Aydının günümüzde genellikle sıradan insanlardan farklı özelliklerini öne çıkararak bir saygınlık elde ettiğini söyleyebiliriz. Bu özelliklerin başında, özellikle dinî iddia ve bilgiye karşı çıkarak kilisenin dünya görüşüne rakip, dünyevi bir yönelime sahip temel eğilimi öne çıkarma azmi gelmektedir. Dolayısıyla aydın, en azından tipik seküler aydın, Batı'da dinî referans almadan, toplumun geleceği hakkında öneriler sunan bir kişilik olarak ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle o hem toplumunu hem de yaşadığı çağı göz önünde bulundurarak daha iyi bir toplum ve daha iyi bir insanlık için fikir üreten insandır. Bu bakımdan yaşadığı çağ çok iyi kavrayarak elde ettiği derinlemesine bilgiye dayanarak bağımsız fikirler üreten ve bu fikirleri doğrultusunda sonuç elde edebileceği eylemlere yönelebilen yeni bir aktör olarak kabul edilmektedir. Bu özellikler ideal bir aydını tanımlamak için kullanılmaktadır. Ancak bütün aydınların kendisinde bu özellikleri toplamaları her zaman mümkün olmayabilir.

Ülkemizde Tanzimat'la birlikte belirgin bir ivme kazanan Batılılaşmaya paralel olarak aydın sınıfının ortaya çıkmaya başladığı söylenebilir. Başlangıçta bu aydınların kendi toplumuna ve dinine bütünüyle yabancılaşmadığını görmek gerekmektedir. Ancak toplumda dinin yeni yaklaşımlarla birlikte varlığını sürdürmesi ve yine dinin kendi

içinde yenilenmesi önerilmekteydi. Daha sonraları giderek ortaya çıkan yeni aydın tipine bağlı olarak dinin toplumdaki yerine yönelik daha olumsuz fikirlerin geliştirildiği görülmektedir. Artık dinin ve toplumdaki dine dayalı temel değerlerin tamamen göz ardı edilmesi bazı durumlarda da reddedilmesi noktasına kadar uzanan yaklaşımların benimsendiğine tanık olmaktadır.

Bu noktada aydınların Batı dünyasındaki yeni gelişmelerden gözlerinin kamaştığını ve bu gelişmeleri olduğu gibi kendi toplumumuza kazandırmaya odaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla Batı medeniyetinin meydan okumalarına karşı aydınlar çaresizce teslimiyet göstermişlerdir. Bu medeniyetin bütüncül bir değerlendirmesini yaparak ona karşı fikirler üretme ve kendi toplumsal yapı ve değerlerini koruma gibi bir refleks geliştirememişlerdir. Özellikle savaşlardaki mağlubi-

Aydın, hem toplumunu hem de yaşadığı çağı göz önünde bulundurarak daha iyi bir toplum ve daha iyi bir insanlık için fikir üreten insandır. Bu bakımdan yaşadığı çağ çok iyi kavrayarak elde ettiği derinlemesine bilgiye dayanarak bağımsız fikirler üreten ve bu fikirleri doğrultusunda sonuç elde edebileceği eylemlere yönelebilen yeni bir aktör olarak kabul edilmektedir.

Aydınlarda
görülen kendi
toplumuna
yabancılaşmanın
günümüzdeki
en uç örnekleri
▶ olarak yabancı
değerleri
merkeze
alarak kendi
toplumunu
değerlendirmeye
tanık
olmaktayız.

yetler aydınları kendi toplum-
larını maddi ve manevi olarak
tahkim etmeye yönelmekten çok
kendi toplumunun dinî değerle-
rini sorgulamaya götürmüştür.
Öte yandan bu dönemde yetişen
aydınların daha çok yeni açılan
yabancı okullarda eğitim gören
bir tabana dayandığını da burada
hatırlamak gerekmektedir. Yine
bu aydınların yerli destekçileri
daha çok Müslüman olmayan ke-
simler arasından çıkmıştır.

Aydınımızın ortaya çıkışındaki
yapılarına ve kökenlerine bağlı o-
larak kendi toplumuna hep tepe-
den bakan ve onu “aydınlanması
gereken insanlar” olarak gören
yaklaşımı sürekli devam ettirdiği
görülmektedir. Öyle ki günümü-
zde de hâlâ bu yaklaşımın izlerini
birçok aydında görmek müm-
kündür. Bu noktada aydınlar

toplumu kendi görüşleri doğrul-
tusunda yukarıdan bir buyurgan-
lıkla dönüştürmek istemişlerdir.
Yabancı bir kültürü taklide dayalı
kendi modernlik projelerini hal-
ka dayatmak istemişlerdir. Âdeta
kendilerini bu anlamda misyon
sahibi bir aktör olarak görmüş-
ler ve baskıcı bir temayülle halka
rağmen halkı adam etme çabası-
nda olmuşlardır. Bu noktada top-
lumun kendi değerleri ve kültürü
tamamen önemsiz bir ayrıntı ya
da bazı durumlarda bir ayak bağı
olarak görülmüştür. Öte yandan
kendi toplumundaki insanların
arzu ve istekleri, dünya görüşle-
ri ve kendi adlarına düşünme ve
haklarını elde etmelerine fırsat
verilmesi gibi temel insani hakla-
rı da göz ardı edilmiştir. Çünkü
onlara göre halk cahildir ve onun
adına düşünmek ve onu çağdaş

değerlere ulaştırmak en başta aydınların görevidir. Böylece toplum adına karar verme yetkisini kendi ellerine alarak insanları aydınlatma görevine koyulmuşlardır. Bunu yaparken halkın kendi eğilimlerini dikkate almak bir yana bu anlamda bir özgürlüğü toplumun ve devletin bekası açısından da tehlikeli görmüşlerdir. Öte yandan bu otoriter aydın tipi kendisini bu görevine o kadar kaptırmıştır ki bu projenin kendi toplumunun gerçekliği ile bağdaşıp bağdaşmayacağını en azından modern sosyal bilimlerin verilerine dayanarak dahi kendine sorma ve kendini sorgulama gereği duymamıştır. Öyle ki burada kendini sorgulamak ya da yanlış yaptığını düşünmekten çok hep toplumu suçlamakta böylece toplumla arasına duvarlar örerek kendi toplumuna yabancılaşmaktadır.

Öte yandan aydınlarda görülen kendi toplumuna yabancılaşmanın günümüzdeki en uç örnekleri olarak yabancı değerleri merkeze alarak kendi toplumunu değerlendirmeye tanık olmaktadır. Bu yaklaşımla birlikte kendi toplumunu eleştiren aydınlarda bazen de aşağılamaya varan bir tepeden bakma tavrı dikkat çekmektedir. Bu bakımdan toplumun “yabancı değerleri özümseme kapasitesini” yetersiz bularak kendi toplumunu âdetâ “yaralı bilinçliler” olarak nitелеmek de bu tavrın belirgin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir. Burada belli ki kendi beslendikleri değerler dünyası evrensel ve mutlak olarak kabul edilmiştir. Bu durumda diğer bütün uygarlıklar ve bu arada kendi

toplumunun değerleri de buna göre yeniden düzenlenmelidir.

Aydınlarımızın kendi toplumlarında karşılaştıkları değerleri doğrudan ya da dolaylı olarak din, dolayısıyla İslam temsil etmektedir. Ancak aydınlarımızın din ile ilgili bilgi kaynakları doğrudan dinin kendi kaynaklarını anlama ve incelemeye dayanmamaktadır. Aynı zamanda dinin medeniyet kuran bütün yönlerini tarihî, entelektüel ve sanatsal olarak anlama çabası içinde olmadıkları da görülmektedir. Aydınlarımızın dini tanıma ve tanımlamada gerek ülkemizde yapılan çalışmalar gerekse doğrudan dinin kendi temel kaynaklarını temel referans almak yerine daha çok Batılı oryantalist kaynaklardan ve özellikle de din karşıtı yaklaşımlardan yola çıktıkları görülmektedir. Dolayısıyla kendi toplumunun değerlerini yabancı veri ve kaynaklardan öğrenmeye çalışmak sonuçta kendi toplumuna yabancılaşmak sonucunu doğurmaktadır. İslam’ın bütün toplumu kuşatıcı değerlerine aydınların bigâne kalması kendi toplumuyla aralarındaki bağı koparan ağır bir süreç ortaya çıkarmıştır. Ayrıca bu durum kendi kültürel dünyasının akışında aydının, olumlu roller üstlenememesi ve değerler dünyasının zenginleşmesinde de hiçbir katkı sunamaması ile sonuçlanmıştır.

Ancak geline bu noktada aydınlarımızın dine, giderek daha soğukkanlı yaklaşarak genel olarak dini, toplumun bir gerçekliği olarak onayladıklarını ve toplumsal yapının ayrılmaz bir parçası

olarak kabul edilmesi kanaatine ulaştıklarını söyleyebiliriz. Son yıllarda medyanın bağımsızlaşması, dinin modern öngörülerin tersine ortadan kaybolmaktan çok giderek daha görünür olması, aydınların dine ilgi ve dinî olanın tanınması konusunda yeni yaklaşımlar sergilemelerine neden olmuştur. Yine Batı dünyasında dine dönüş söylemlerinin tartışıldığı bir dönemde aydınlarımızın da bu konuyu göz ardı etmesi zor olmalıdır. Öte yandan postmodern durum, dine yeni yaklaşımların önünü açmış ve din âdetâ yeniden keşfedilen bir alan olarak bütün dünyadaki entelektüellerin gündemine girmiştir.

Ülkemizde siyasal ve toplumsal alandaki özgürlüklerin gelişmesi farklı inanç ve ideolojik kesimleri temsil eden ve onların görüşlerini yansıtan ya da onları yönlendiren aydınların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede dini, doğrudan düşünce dünyalarının merkezine yerleştiren aydınların sayısında da azımsanmayacak bir yükselme görülmüştür. Ancak bunların geleneksel ulemeden farklı olarak, doğrudan dinî ilimlere vakıf bir sınıf olmaktan çok modern kültüre aşina ancak kendi toplumsal ve dinî değerleriyle de barışık yeni bir kategori olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu aydın tipiyle birlikte aydınlarımızın kendi toplumuyla yeniden barışık bir dünyada yaşayacakları bir sınıf ortaya çıkarmakla birlikte bütün aydınların aynı düzlemde yer almasını beklemek doğru olmasa gerektir.

ERGENLİK ve Kültürel Yozlaşma

Prof. Dr. Kemal SAYAR

Değişen yaşam şartları, modernleşmenin getirdiği yaşam kültürü, dilin değişime uğraması, teknolojinin yaşamımıza hızla girişi, kitle iletişim araçlarının toplumdaki baskın etkisi ve değerlerin hızla değişiyor/aşınıyor olması artık daha farklı bir ergenlik dönemi tanımlamamıza neden olmaktadır.

■ Ergenlik, fiziksel ve ruhsal birçok değişimin yaşandığı, çocukluktan yetişkinliğe giden yoldaki geçiş dönemidir. Bu geçiş döneminde, ergen artık ne tam çocuktur ne de yetişkin olabilmıştır. Bu nedenle, ergenlik döneminde kimlik arayışı devam etmekte, bir kimliğe sahip olma arzusu ön plana çıkmaktadır. Ergenlik döneminde yaşanan fiziksel değişim; şaşkınlığı ve merak duygusunu beslemekte, ruhsal olarak yaşanan değişim ise birçok durumdan etkilenmektedir. Ergenlik dönemi yetişkinliğe giden yolda bir köprü gibidir ve bu köprünün sağlamlığını aile, akran, toplum, kültür gibi faktörler belirlemektedir.

Değişen yaşam şartları, modernleşmenin getirdiği yaşam kültürü, dilin değişime uğraması, teknolojinin yaşamımıza hızla girişi, kitle iletişim araçlarının toplumdaki baskın etkisi ve değerlerin hızla değişiyor/aşınıyor olması artık daha farklı bir ergenlik dönemi tanımlamamıza neden olmaktadır. Popüler kültür, içeriğiyle sıradanlığı ve kültürel yozlaşmayı getirebiliyor. Televizyonun ve diğer kitle iletişim araçlarının hayatımıza hızla girişiyle birlikte, insanlara yeni bir kimlik kazandırılmaya çalışılmakta ve insanlara nasıl ve ne olmalarıyla ilgili telkinlerde bulunmaktadır.

Bu durum, “aynı” ancak “sahte” kimliklere sahip bireyleri ortaya çıkarıyor ve yapay/gerçeklikten uzak bir mutluluğa açabiliyor. Frankfurt Okulu düşünürlerinin yaptığı benzetme gibi, kitle iletişim araçları aslında bir şırınganın aşı şırıngalaması gibidir. İnsanlar, her gün şırıngalanan mesajları almakta ve bu mesajlarla birlikte ani ve hızlı bir değişime uğramaktadırlar. Kültür, ahlaki değerler küresel güçlerin yönlendirmesiyle yozlaştırılmakta, yeni yetişen nesil ise bu durumdan fazlasıyla etkilenmektedir. Küresel gücü elinde bulunduranlar, kendi yaşam tarzlarını, tüketim alışkanlıklarını, dillerini, dinlerini etki alanına giren toplumlara empoze etmektedirler. Bu etkinin altında kalan toplumlar ise yavaş yavaş kültürel çözülmeye girmekte, bu durum kültürel yozlaşmaya sebep olmakta ve sonuç olarak bir yabancılaşma süreciyle birlikte kültürel asimilasyon ortaya çıkmaktadır.

Kültür, bebeklikten itibaren içselleştirilir, kendimizi ve diğerlerini nasıl algıladığımızı belirler. Kültür, dil içerisinde var olan, dil ile öğrenilen, günlük yaşantıda ve ilişkilerde kendisini gösteren, duyguların nerede, ne zaman, nasıl şekilleneceğini belirleyen bir olgudur. Bu durumun sadece dizilerin ve magazin programla-

rının verdiği mesajlarla yozlaş-
tığını söylemek eksik olacaktır. Kitle iletişim araçları, popüler kültür ve internet kullandığımız dili de bozmaya başlamıştır. Sadece yeni dönem ergenlerin değil, tüm toplumun dil kullanımı değişmiş, birçok kavram artık dilimize yabancı kaynakla girmiş ve dilimizin zenginliği unutulmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra, her kültür kendi “doğru, iyi, güzel” kavramlarının psikolojisini içinde barındırır. Ancak yine aynı değişimler bu kavramların içeriğini boşaltmakta ve millî kültürüne yabancı bireyler yetişmektedir. Bu durum, köklerine yabancı, hiçbir kültüre sadakat duyamayan bireylerin yetişmesine ve kimlik karmaşasına neden olabilmektedir. Günümüz İslam toplumlarında yaşayan gençler, bu etki alanına girdikçe giderek iki cami arasında binamaz hâline gelmekte ve buraya ne de oraya ait olabilmektedirler. Farklı kültürlerle maruz kalmak, gençlerin kendi yaşantıları için ulaşamayacakları hayatları yaşamak istemelerine, bu durum da gerçek yaşantılarıyla hayalleri arasında boşluk oluşmasına neden olabilmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, kültürel kimlik karmaşasının kimlik sorunlarına neden olabileceğini göstermektedir.

Küreselleşmeyle birlikte ergenler

Sürekli olarak internet aracılığıyla oyun oynayan ve sosyal paylaşım ağları üzerinden iletişime geçen yeni nesil, sanal ilişkilere ram olmakta ve derinleşmeyen, fedakârlık istemeyen sığ ilişkiler yaşamaktadırlar.

birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu sorunların başında cinsellikle çok erken yaşlarda tanışma, artan şiddete eğilim, madde kullanımı ve psikolojik sorunlar gelmektedir. Kitle iletişim araçlarıyla cinsel duygu uyaranlarına maruz kalma çok erken yaşlara inmiş, bu durum 3-4 yaşındaki çocuğun anlam veremediği, gelişimini sekteye uğratan cinsel içerikli uyaranlara internet ve oyun aracılığıyla maruz kalmasına neden olmuştur. Araştırmalara göre, çocukların internet üzerinden cinsel içeriğe ulaşma yaşı 4'e düşmüştür. Bunun yanı sıra, gençlerin sürekli olarak internette şiddet içerikli oyunlar oynaması şiddet kültürünü besliyor ve bu durum okulda akran zorbalığına neden olabilmektedir. Sürekli olarak internet aracılığıyla oyun oynayan ve sosyal paylaşım ağları üzerinden iletişime geçen yeni

nesil, sanal ilişkilere ram olmakta ve derinleşmeyen, fedakârlık istemeyen sığ ilişkiler yaşamaktadırlar. Bu durum iletişimi, temas etmeyi, paylaşımı olumsuz etkilemekte, daha yalnız, sosyal olarak çekingen, doyumsuz, boşluk hissi yaşayan bireylerin yetişmesine neden olabilmektedir.

Ne yapmalıyız o hâlde?

Anne ve babalar, geleneksel kültürün taşıyıcısı olabilecek insanlardır. Anne ve baba bir kenarda pasif olarak bekler ve çocuklarının bütün bu sosyal kuvvetlerin pasif bir alıcısı hâline gelmesini izlerse çocuğuna çok büyük bir kötülük yapmış olabilir. Bazı çocuklar bunu kendi içlerinde sindirebilirler. Bazı çocuklar, doğuştan genetik olarak, psikolojik olarak kuvvetli doğarlar. Bazı çocuklar da genetik olarak, psikolojik olarak daha sorunlu bir gidişat gösterebilirler. İnsan davranışlarının bugün yarı yarıya genetik ve çevresel sebepler tarafından meydana getirildiğini biliyoruz. Genetik yapı insanda kuvvetli ise çevresel etmenler insanı o kadar değiştiremeyebilir. Fakat ruhsal sıkıntılara genetik bir yatkınlık varsa ve çevresel şartlar kötü gidiyorsa, bu kabil gençler dışarının etkilerini çok çabuk içlerine alıp bir ruhsal rahatsızlığa tercüme edebilirler. Hepimizin vücudunda belli genler var. Fakat bu genlerin dışı vurması, dışarı yansıması için belli yaşantılar gerekiyor. Yoksa o genler orada öyle sessizce uyuyor. Kendini hiç aşikâr etmiyor. Kişiyi belli bir şeye zorlamayabiliyor. Ancak belli olaylarla, belli stres faktörleriyle, belli zorlayıcı unsurlarla bazı genler kendini

açığa vuruyor. Dolayısıyla sadece genlerimizin tesiri altında değiliz. Genlerle çevrenin etkileşiminin de tesiri altındayız. Ne kadar olumsuz olaya maruz kalırsak o kötü şeylere yol açabilecek genlerin açığa çıkma riski o kadar yüksek oluyor. O yüzden çocuklukta belalardan travmalardan, şefeksizlikten, zalimlikten korunmuş insanlarda ruhsal rahatsızlığa yakalanma riski azalmış olabiliyor. İşte değer erozyonu konusu, burada şöyle tartışılması gereken bir kavram oluyor; çocuklarımızı dış dünyanın tekinsizliğine ne ölçüde bırakacağız? Ne ölçüde çocuklarımızı hayatı kendileri öğrenecekler? Bunlar, anne babanın önünde, cevaplanması gereken zor sorular olarak duruyor. Mesela bir sitede yaşıyorsanız sitenin hemen dışındaki bakkala çocuğunuzu gönderebilecek misiniz? Kaç yaşında göndereceksiniz? Sokakta kendi başına dolaşmasına izin verecek misiniz? Kapının önüne bırakacak mısınız? Günümüzün çocukları böyle bir problemle de karşı karşıyalar. Sokaklar 20 yıl öncesine göre hiç tekin olmadığı için evlerde büyüyen bir kuşakla karşı karşıyayız. Evlerde büyüdüğü için çocuk yeni şeyler istiyor, yeni uyaranlar istiyor ve bunu sağlayan iki şey var; bilgisayar ve televizyon. Hiçbir anne baba çocuğuyla saatlerce oyun oynayamaz. Bir süre sonra büyüklerin ilgileri dağılır. Çocuklar oyunlarda bazı şeyleri ısrarla yeniden yapmak isterler. Onun için sabırlı olmak lazım.

Psikoloji literatüründe bir kavramdan bahsedilir; “müsamahakâr otoriterlik.” Herkesin kendi kıvamınca, kendi karakter ve

meşrebince bunu tutturabilmesi lazım bana göre. Müsamahakâr otoriterlik şu demek; anne ve baba olarak çocuğunuz üzerindeki yaptırım gücünü asla kaybetmeyeceksiniz. Yani çocuğunuz, sizin yapma dediğinizi yapmamayı kabullenecek ve sizin onun lehine düşündüğünüzü baştan bilecek ve yapma dediğiniz zaman yapmayacak. Fakat bir yandan da ona kendi kendine bazı şeyleri deneyip yanılarak öğrenmek gibi bir imkân vereceksiniz. Eğer bu imkânı ona verebilirseniz zaten öbür türlü otoritenizi daha kolay kabul edecek demektir. Uzaktan izleyeceksiniz. Ona “sen tek başına hiçbir şeye karar veremezsin, zavallı aciz bir yaratıksın” mesajı vermeden, uzaktan kiminle arkadaşlık ettiğini bilerek fakat büyük yanlış yapmadığı sürece müdahale etmeden... Çünkü çocukların büyük savruluşları bazen anne babalıkla ilgili kusurlardan kaynaklanıyor. Anne ve baba, çocuğun ya da gencin tamamen kendisine tabi olmasını isteye-biliyor. Böyle şeylerle çok karşılaşıyorum. Babanın veya annenin kuvvetli bir egosu var. Buna psikoloji dilinde “enstrümental narsisizm” deniyor. Aletli narsisizm... Yani ben kendi narsisizmimi doyurmak için çocuğuma büyük yatırım yapıyorum. Bazı anne babalar çocuklarına o kadar yükleme yapıyorlar ki çocuklar 12-13 yaşına geldiği zaman pilleri bitiyor hayatta. Bu da ileride büyük değer erozyonuna yol açabiliyor. Çünkü çocuklar sadece başarının değerli olduğuna inandıkları, yardımlaşma, merhamet ve diğerkâmlık gibi özelliklerin kıymetsiz addedildiği bir dünya-

da büyüyorlar. Bu tür çocuklara hayatta anne babaların verdiği telkin şu; “başar, başaramıyorsan bir hiçsin.” Bu kaba, yanlış bir telkindir çocuğa. Çocukların hayatta başarmasını istediğimiz şey, sadece maddi başarılar. Mesela iyi insan olmayı başarmayı çocuklarına kaç aile öğretiyor? Diğerlerine yardımcı olmayı, fedakâr, feragat edebilen insanlar olmayı kaç aile öğretiyor günümüzde? Testlerden yüksek al, iyi üniversiteye gir, çok meziyetli ol ki sana baktıkları zaman beni alkışlasınlar. Buna hakkımız var mı? Çocuklarımızın müstakil bir kimlik sahibi olarak büyümelerine yardımcı olmamız lazım. Onların bizden farklı arzuları, beklentileri, hevesleri olabilir. Niye ben kendi narsistik ihtiyaçlarımı onun üzerinden karşılayayım ki? Böyle telaşlı bir anne baba popülasyonu, özellikle büyük şehirlerde karşılaşıyoruz. Anne baba, kendi ihtiyaçları ile çocuğun ihtiyaçları arasına bir çizgi çekebil-meli ve çocuğu asla kendi ruhsal ihtiyaçları için kullanmamalıdır.

Gençlerimizi anne babalar ve eğitimciler olarak dikkate ve ciddiye alalım. Onlara merhametle yaklaşalım ki dünyaya merhametle bakabilen insanlar yetiştirelim. Acımasızlığın ve kıyıcılığın norm hâline geldiği bir dünyada başımızı ekranlardan kaldırıp çocuklarımıza çevirmenin zamanı geldi de geçiyor. Gözlerimize baktığında bir kıymet hissi bulabilen her çocuk, başka insanlara da kıymet vermeyi öğrenecektir. Ahlak boşluğu içinde tepetaklak giden bir gençliğin elinden tutabilmek için, önce anne babaların uzun uykularından uyanmaları gerekiyor.

■ Yabancılaşma kavramını modern hayatla birlikte sıkça duyar olduk. Pek çok düşünür bu olguyu sosyolojik, psikolojik, felsefi, hukuki ve edebî açılarından incelemeye çalışmış, buna sebep olan unsurları araştırmış ve çeşitleri üzerinde durmuştur. Yabancılaşmanın ne olduğunu tek bir cümle ile izah etmek kolay olmasa da, güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, sosyal soyutlanma, dışlanma, kimlik ve benlik kaybı gibi durumların içerdiği hususunda genel bir kanaat hâkimdir. Daha ziyade kişi veya süje ile çevresi arasındaki bir ilişki biçimi olarak anlaşılır yabancılaşma. Kişinin, çevresiyle girdiği ilişkide davranış ve kültür kalıplarının, değer yargılarının, alışkanlıklarının, inançlarının, düşüncelerinin, dünya görüşünün içinde yaşadığı toplumun kabulleri ile çelişmesi hâlidir. Buna göre kişide, zihinsel yabancılaşma, siyasi yabancılaşma, beşeri

yabancılaşma, ideolojik yabancılaşma, kültürel yabancılaşma vb. gibi pek çok yabancılaşma çeşitlerinden biri veya bir kaçını aynı anda görülebilir.

Yabancılaşma ile birlikte, sosyal ilişkiler zayıflar, bireyler arasındaki mesafe artar, toplumun ortak değerleri anlam ve önemini kaybetmeye başlar. Tek tek bireyler, bütün bir toplum, hatta koca bir ülke yabancılaşabilir. Aile bireyleri bile birbirine yabancılaşabilir; akrabalar, arkadaşlar, velhasıl toplumun tüm katmanları giderek birbirinden kopabilir. İlişkiler yavanlaştıkça, fikirler gerçeklerden uzaklaştıkça, değerler aşındıkça yabancılaşma kaçınılmaz olur. Çek asıllı Amerikalı öğretmen-yazar Erich Kahler “İnsanın tarihi, pekâlâ insanın yabancılaşma tarihi olarak da yazılabilir.” der.

Eski Romalılar bu kavramı, bir malın mülkiyeti başkasına geçtiğinde kullanmışlar (alienato).

Bir başkasının kölesinden bahsederken “öteki” veya “başkası” anlamında alienus demişler. Eski Greko-Romen dönemlerinde doktorlar, zihnin anormal, dengesiz hallerini zihnin yabancılaşması olarak algılamışlar.

Yahudi-Hristiyan geleneği, insanı “asli günah” ile birlikte düşmüş, masumiyetini yitirmiş, “Tanrı’nın yollarından” ayrılmış, kendi benliğine yabancılaşmış bir varlık olarak kabul etmiştir. Bu bakımdan Hristiyanlığın tarihî misyonu, kendi eliyle kendini yabancılaştıran insanı bu yabancılaşma hâlinde kurtarmak olmuştur.

Karl Marks, yabancılaşmayı iktisadi açıdan ele almış, ekonomik ilişkiler çerçevesinde tanımlamıştır. Yabancılaşmanın ruhsal bir hastalık olduğuna kanaat getirmiş ve kapitalist sistemdeki gelir dağılımı adaletsizliğinin insanları ruhen hasta yaptığını söylemiştir. Emeğinin karşılığını alamayan işçinin önce kendi

Yabancılaşmanın ABC’si

Prof. Dr. Adnan Bülent BALOĞLU
DİB Başkanlık Müşaviri

ürününe, sonra bizzat kendisine ve daha sonra da içinde yaşadığı topluma yabancılaşacağını ileri sürmüştür.

Keza Türk aydınının, bilhassa Tanzimat'tan itibaren Avrupa kültür ve fikriyatının çekim merkezine girerek yegâne ve gerçek çağdaşlaşmanın ancak Batılılaşma ile mümkün olabileceği şeklindeki fikri saplantısı da bir yabancılaşma olarak telakki edilmiştir. Dinden ve kültürden uzaklaşıldığı ölçüde Batılılaşmanın ve dolayısıyla gelişmenin vuku bulacağı inancı bu görüşe eşlik etmiştir. Cemil Meriç, Batılılaşma tutkusu ile kendi toplumuna yabancılaşan sözde aydınlara ağır bir suçlamada bulunur: "Türk Batıcılar, fikir hayatını geliştirmediler, öldürdüler. Hasta bir karamsarlık ve onun yarattığı bencil, aşağılık bir çıkar düşkünlüğü. Batı'yı ihya eden zihniyet, bizi çökeriyor. Çünkü Batıcılar, gerçekte Batı'yı da tanımıyorlar." Meriç,

Batı'yı tanımayan bu zihniyet sahiplerinin kendi memleketlerine de yabancı olduklarını vurgulayarak onlara bir Hintli bilgenin şu sözünü hatırlatır: "Hatadan hakikate geçilmez, bir hakikatten bir hakikate geçilir."

(*Umrandan Uygarlığa*, s. 63.)

Yabancılaşma olgusunun en yeni ve çarpıcı örneği bugün Ortadoğu'da bizzat gözlerimizin önünde cereyan ediyor. Yüce Kur'an'ın ruh ve manasına, Hz. Peygamberin güzel sünnetine, asırlar boyu devam edegelen gelenek ve örflerine yabancılaşanlar, nihayet son perdede birbirlerine de yabancılaşmış vaziyette vahşi bir mücadelesinin tarafları olarak birbirlerinin canına, malına ve ırzına kastediyorlar. Böyle yapmakla açık bir ihanet ve gafletin içinde yüzüyorlar. Hem de "Müslüman, Müslümanın elinden ve dilinden emin olduğu kimse"dir" hadis-i şerifine inat... Hem de Hucurat suresi 10. ayetinin

"Müminler ancak kardeşler." şeklindeki açık hükmüne inat... Birbirine yabancılaştırılan canlar, acımasızca birbirinin canına kıyıyorlar... Onları birbirine yabancılaştıran, düşman eden ve ellerine silah tutuşturan güçler ise bu insanlık dramını binlerce kilometre öteleden izliyorlar ve muhtemelen, keyifle purolarını da tütürmekle meşguller.

İşte tam burada, günlük hayatımız, ilişkilerimiz çerçevesinde yabancılaşmanın ne olduğuna dair ilave söyleyeceklerimiz var. Muhtemelen, hepimizin hayatında bu söyleyeceklerimizin bir kısmı şu veya bu şekilde mevcuttur. Şayet durum böyle ise, istesek de istemesek de yabancılaşma kapımızın eşğinde demektir. O hâlde yabancılaşmaya daha geniş bir perspektiften bakmamızda yarar var. Bunun için öncelikle şu soruyu soralım: Yabancılaşma nedir?

Yabancılaşma,
kendini
unutup Allah'ı
unutanlardan,
Allah'ın da onu
unuttuklarından
olmaktır.

Yabancılaşma,
aynaya baktığında
kendini
tanımamaktır.

Yabancılaşma, bir kayboluştur, yokluğa, hiçliğe sürükleniştir; bir kopuş, bir parçalanmadır; kimliksizleşmedir.

Yabancılaşma, Arafta gezinmektir; ne o ne bu olabilir; iki arada bir derede olmaktadır; gariplik; yolu şaşırma; aykırı olma; kendini başkalarının gözüyle görmektir; dengeyi, mizanı yitirmektir.

Yabancılaşma, bağı koparmak, uzaklaşmak, yalnızlığın girdabına düşmektir; uzlaşmaz, hırçın biri olup çıkmaktır. Varlığı ile mutlu olunan, rahat, huzur ve güven duyulan değil, bilakis yokluğu mutluluk veren olmaktadır.

Yabancılaşma, iman gömleğini yırtıp atmaktır, kendi fitri ö-

zelliklerini, inançlarını, örf ve adetlerini ayak bağı olarak görme hâlidir. Kendi doğal/ekolojik ortamından nefret veya utanma hâlidir.

Yabancılaşma, kendi öz diyarında, kendi memleketinde, kendi ikliminde göçü yaşamaktır; kendi öz vatanında gurbetçi olma; kendi kültürüne, diline, dinine, değerlerine, örf ve adetlerine sırt dönmektir.

Yabancılaşma, kendi canından ve kanından olanlarla kardeş, dindaş, vatandaş olmaktan, aynı dili konuşmak, aynı kültürü, aynı duyguları paylaşmaktan, aynı safta durmaktan ar ve eziyet duymaktır.

Yabancılaşma, kendini "aydın" sınıfına koyup insanını küçüm-

semek, aşağılamak, hakaret yağdırmak, ona türlü lakaplar üretmek, yaftalar yapıştırmaktır; aynı duyguları paylaşmaktan hicap duymaktır; inançları, kılık-kıyafetleri ile alay etmektir. Halkına karşı yabancılaşmak, yabancılaştıkça hırçınlaşmak, saldırgan olma.

Yabancılaşma, kendi kültürünün öznesi, düşüneni, üretene, inşa edeni olmaktan çıkmak, başkasının ürettiğini tüketen, hazıra konan olma. Olman gerektiğin gibi değil, olmanı istedikleri gibi olma.

Yabancılaşma, kendini unutup Allah'ı unutanlardan, Allah'ın da onu unuttuklarından olma.

(Tevbe, 9/67; Haşr, 59/19.) Gerçekliğin dünyasından kaçarken sanallığa esir düşmektir. Hakikatin pınarından kana kana içmek yerine sahteliğin serabında susuzluk çekmektir.

Yabancılaşma, şeytanın ayartmalarına kanıp dünyanın sahte cazibesine fetiş derecesinde kapıldıkça ahireti unutmaktır; nefsanî arzulara tapıkça köleleşmektir. İyi ile kötü, güzel ile çirkin, helal ile haram arasındaki ince çizgiyi fark edecek basireti kaybetmektir.

Yabancılaşma, kendi kimliğini yırtıp atarak eline tutuşturulan sahte kimliklerle dolaşmaktır, bir kopya kişilik olma; rüzgâra göre yön değiştirmektir. Yabancılaşma, kendi insanı, kendi toplumu, kendi ülkesi için hayal kurmayı terk etmektir; ortak ütopyadan, hedeflerden vazgeçmektir. Kendi kabuğuna çekilmek, benliğine tapmak, esiri olmak ve akabinde bencilleşmektir.

Yabancılaşma, donuklaşmak, silikleşmek, marjinalleşmek, kimsesizleşmek ve ardında bir iz bırakmadan terk-i diyar eylemek, yokluğa karışmaktır.

Yabancılaşma, sınırsız özgürlük ve kuralızsızlık yalanına inanarak hak, ödev, görev ve sorumluluk gibi ahlaki yasalardan kendini soyutlamaktır.

Yabancılaşma, cisim, suret ve beden olarak burada ve şimdiki anda ve fakat ruhen ve zihnen uzak mekân ve zamanlarda olmaktır; ayakları yere basmamaktır; gerçeklerle yüzleşmemek için kurduğu sanal dünyada beyhude gezinmektir. Yabancılaşma, helal yoldan kazanılan parayı, alın teri ile elde edilen lokmayı, göz nuru dökülen emeği küçümsemektir.

Yabancılaşma, sabır, tevekkül, teslimiyet, rıza, kanaat, şükür gibi insani erdemleri unutmak, yerine isyan ve nankörlüğü seçmektir.

Yabancılaşma, yerdeki ekmek parçasını, Kur'an sayfasını alıp, öpüp başına götürdükten sonra yüksek bir yere koymayı unutmaktır; hasta ve kabir ziyaretini, bayramlarda el öpmeyi bırakmaktır.

Yabancılaşma, yaşamak için yemek yerine yemek için yaşamak; örtünmek için giyinmek yerine moda için giyinmek; hayatı idame için kazanmak yerine harcamak için kazanmaktır. Marka giyip marka tüketmektir. Yabancılaşma, tek tipleşmeye, monotonlaşmaya, kalıplaşmaya, hissizleşmeye, maneviyatsızlığa kapı aralamaktır.

Yabancılaşma, aynaya baktığında kendini tanımamaktır.

Yabancılaşma, pusulayı şaşır-

mak, kibleyi kaybetmektir; rahmani olanla şeytani olan arasında bocalamaktır.

Yabancılaşma, düşünce, eylem, davranış ve ahlakta nezih, kibar, müstesna bir beyefendi olmak yerine, sıradan, âdi, kaba, haşın ve maganda biri olmaktır.

Yabancılaşma, kendi aske-rine, polisine, memuruna, öğretmenine kurşun sıkan vatan hainlerine cesaret vermektir. Yabancılaşma, ilim, irfan, bilgi ve medeniyete sırt dönmektir.

Yabancılaşma, savaşımlara, katliamlara, ölen, boğulan, enkaz altında kalan zavallı bebek ve çocuklara duyarsız kalmaktır; kalbi taşlaşmak, vicdanı katılaşmaktır.

Yabancılaşma, namaz, ibadet, dua, tövbe ve istiğfarı terk etmek, yerine yoga, meditasyon ve tantrayı ikame etmektir; cennete kavuşmak yerine nirvanaya varmayı hedeflemektir.

Yabancılaşma, özneliği, özgünlüğü bırakıp taklitçilik kolaycılığına saplanmaktır; sabit fikirlerin, inatçı saplantıların kucağına düşmek, patolojik ruh hâllerine maruz kalmaktır.

Yabancılaşma, şuurun bulanması, hafızanın zayıflaması, kafanın karışmasıdır; bilincin melezleşmesi, yaralanmasıdır.

Yabancılaşma, zaman kavramını unutarak gününü vur patlasın çal oynasın misali gün etmektir. Yabancılaşma, çaylı, mısır patlaklı, kestaneli, kavurgalı ev sohbetlerinin yerini, cipsli, kolalı, televizyonlu sessizliğin almasıdır.

Yabancılaşma, sahte iltifatlara kanıp kendini adam sanmaktır.

Yabancılaşma, adaletsizliğe,

haksızlığa, zulme, vahşete karşı duyarsızlaşmaktır; bilinci yitirmek, kendi gölgesinden korkar hâle gelmektir.

Yabancılaşma, milli duyguların körelmesidir; bayrak, vatan, toprak, İstiklal Marşı gibi değerlerin önemini yitirmesidir.

Yabancılaşma, kendi varlığını meşru kılmak için kötülüğü ve günahı egemen kılmaktır.

Yabancılaşma, bütün dünyanın kendisi etrafında döndüğünü sanmaktır; bireyselleşmedir, bencilleşmedir.

Yabancılaşma, rahmet, şefkat, bereket, kısmet gibi kavramların günlük hayattan silinip atılmasıdır.

Yabancılaşma, kendi insanını hor görmek, dışlamak ve onun kötülüğünü istemektir.

Yabancılaşma, nesneleşmek, sıradanlaşmaktır; doğadan, fırtattan uzaklaşmaktır; tarihe, coğrafyaya, dine ve kültüre şaşı bakmaktır; sanatta, bilimde, siyasette, sporda yozlaşmaktır.

Yabancılaşma, İslam kültür ve medeniyetinin yapı taşları olan İslami ilimleri bir bütünün asli unsurları olarak görmek yerine, aralarında dini olan ve olmayan diye suni bir tasnif yapmak ve böylece felsefe, mantık ve kelamı dışlamaktır.

Velhasıl yabancılaşma, yitirilen tarihî, sosyal, kültürel, geleneksel ve ahlaki değerlere üzülmemek, hayıflanmamak, bunların yeniden tesisi için kılını kıpırdatmamak, ilişkilerimizde unuttuğumuz güzel davranış ve hasletleri yeniden hayata aktarmak için çaba sarf etmemektir.

Dr. Ekrem Keleş:

**“Din hizmeti
ancak
adanmışlık
ruhuyla
gerçekleşir.”**

Muhterem Hocam! Malumunuz olduğu üzere Diyanet İşleri Başkanlığı sadece ülkemiz değil dünyadaki bütün Müslümanlar için gerçekten çok önemli bir kurum. Özellikle son 10 yılda yapılan hizmetlere baktığınızda sadece ülkemize değil bütün dünyaya hizmet götürün, umut vadeden bir kurum hâline geldik. 100’ü aşkın ülkeye hizmet götürüyoruz. DİB hem bizim hem de dünya Müslümanları için neyi ifade ediyor?

Teşekkür ediyorum. Evet, Başkanlığımız özellikle son yıllarda gerçekleştirdiği hizmetleriyle sadece ülkemiz için değil tüm dünya Müslümanları için bir umut hâline gelmiştir. Ülkemiz açısından meseleye baktığımızda Başkanlığımızın hizmetlerinin ülkemizin en ücra köşelerine kadar ulaştığını görürüz. Bu bakımdan Diyanet İşleri Başkanlığı milletimizle bütünleşmiş kurumların başında gelmektedir. İstiklalimizin sembolü olan ezanı memleketimizin en ücra köşelerinde seslendiren

müezzinlerimiz, peygamber makamı olan mihrapta, minberde, kürsüde din hizmetini yerine getiren imam-hatiplerimiz, vaizlerimiz, Kur’an kursu hocalarımız, önemli hizmetler eda ediyorlar. En başta Allah’ın kelamını ülkemizin dört bir tarafında insanlara öğretiyorlar. Hakkârî’den Edirne’ye kadar memleketin her bir köşesinde Kur’an-ı Kerim öğrenen bir insan varsa bunda bizim hocalarımızın emekleri vardır. Ülkemizin dünyaya daha fazla açılmaya başlaması ile birlikte en başta gönül coğrafyamız olmak üzere başka dünyalarla Başkanlığımızın irtibatları artmaya ve güçlenmeye başlamış bunun bir neticesi olarak Başkanlığımıza karşı yoğun bir ilgi ortaya çıkmıştır. Bu ilgi gittikçe büyüyen umutlara dönüşmeye başlamıştır. Cenab-ı Hak’tan Başkanlığımıza bu umutları boşa çıkarmayacak hizmetler nasip etmesini niyaz ediyorum.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Cumhuriyetin daha başında Genelkurmay Başkanlığımızla aynı anda kurulmuştur. Başkanlığın anayasada yerini bulmuş olması elbette son derece önemlidir. Fakat Diyanet İşleri Başkanlığı en baştan beri daha ziyade milletimizin bağrına bastığı bir millet kurumu olmuştur. Bunun göstergelerinden biri şudur: Milletimiz, ülkemizde meydana gelen herhangi bir olumsuzlukta ya da herhangi bir müessesenin yaptığı olumsuz bir eylem veya faaliyet karşısında doğrudan Diyanet İşleri Başkanlığına başvurarak sorular yöneltmeye başlar. ‘Şuna niçin müdahale etmiyorsunuz, şunu neden böyle yapmıyorsunuz’ diye. Sanki Diyanet İşleri Başkanlığı bütün kurumlardan sorumlu, yapıp edilen her şeyde yetkiliymiş gibi... Buradan şunu anlıyoruz, milletimiz kendini Diyanet İşleri Başkanlığı ile özdeşleştirmektedir. Kendisinin bir kurumu olarak ona sahip çıkmaktadır. Din İşleri Yüksek Kuruluna geçmişten günümüze yöneltilen sorulardan bunu anlayabiliyoruz. Buna bir örnek vermek isterim:

Osmanlı döneminde Daire-i Umur-ı Askeriye olarak kullanılan günümüzde ise İstanbul Üniversitesi'nin kampüsü olarak hizmet veren ana binanın girişinde “İnna fetahna leke fethan mübina” ayet-i kerimesi yazılıdır. 1950’li yıllarda bir kibrit fabrikası buranın girişindeki taç kapıyı kibrit kutularının üzerine desen olarak basmış. Doğal olarak taç kapıdaki ayet kibrit kutularının üzerinde yer almış. Bunu üzerine milletimizin niçin buna müdahale etmiyorsunuz, bunu neden önlemiyorsunuz diye Diyanet İşleri Başkanlığını nasıl mektup yağmuruna tutmuştur, bunu arşivlerde görmek mümkündür. Bizzat ben dosyalardan inceleyerek gördüm. Bunun gibi pek çok hadise var. Buradan anlıyoruz ki milletimiz Diyanet İşleri Başkanlığından çok şey bekliyor haklı olarak. Bu beklentiler bazen Diyanet İşleri Başkanlığının yetki sınırlarını çok çok aşan boyutlara ulaşıyor. Bunu, milletimizin Diyanet İşleri Başkanlığını nasıl bağrına bastığını kendisi ile özdeşleştirdiğini ve benimsediğini gösteren bir delil olarak okumak gerektiğini düşünüyorum.

Diyanet İşleri Başkanlığına olan bu yüksek teveccühün yanında özellikle son zamanlarda Başkanlığı yıpratmaya yönelik, art niyetli birtakım çabaların olduğunu görüyoruz. Bunun sebebi sizce nedir acaba?

Diyanet İşleri Başkanlığının hizmetleri Müslüman halkımıza yönelik hizmetlerdir. Yapılan anket çalışmaları, milletimizin %99’unun kendisini Müslümanlığa nispet ettiğini gösteriyor. İbadet, muamelat veya ahlaki boyutlarıyla İslam’ı tam olarak yaşayamasa da milletimizin bireylerinde dine gönül vermiş hâkim bir yapı vardır. Milletimizin bu tabiatı hizmetlerimiz bakımından en geniş zemini oluşturmaktadır. Fakat içerden ve dışardan bazı çevreler bu geniş hizmet alanını olabildiğince daraltmak için çaba sarf etmektedirler.

Diyanet İşleri Başkanlığının hizmetleri Müslüman halkımıza yönelik hizmetlerdir. Yapılan anket çalışmaları, milletimizin %99’unun kendisini Müslümanlığa nispet ettiğini gösteriyor. İbadet, muamelat veya ahlaki boyutlarıyla İslam’ı tam olarak yaşayamasa da milletimizin bireylerinde dine gönül vermiş hâkim bir yapı vardır. Milletimizin bu tabiatı hizmetlerimiz bakımından en geniş zemini oluşturmaktadır. Fakat içerden ve dışardan bazı çevreler bu geniş hizmet alanını olabildiğince daraltmak için çaba sarf etmektedirler. Başkanlığın yürüttüğü hizmetlerin alanı her ne zaman genişlemeye başlasa bu alanı daraltmak için harekete geçen kişiler veya gruplar ortaya çıkmaktadır. Bunların en marifetli oldukları husus, Din İşleri Yüksek Kurulunun veya müftülüklerimizden dinî sorulara cevap veren herhangi bir görevlimizin cevabını alıp bağlamından koparmak suretiyle veya çarpıtarak vermeleridir. Bunlar hiç çekinmeden ve hiç ahlaki bir endişe taşımadan ‘Hocanın keçisi çalındı’ haberini ‘Hoca keçisi çaldı’

En çok rahatsız olduğumuz noktalardan biri, Din İşleri Yüksek Kurulu üzerinden Başkanımızın yıpratılmaya çalışılmasıdır. Kurul başkanı olarak ben şahsen buna çok üzülüyorum. Kurulumuz da bundan çok rahatsız oluyor. Kendisini vatandaş yerine koyarak soru soruyormuş gibi yapan ve kişisel olarak aldığı cevabı çarpıtarak kurumu yıpratmaya çalışan kasıtlı çabalar var. Söz konusu çevreler bu davranışlarıyla Başkanlığın damla damla biriken itibarını zedelemekte, kuruma zarar vermeyi hedeflemektedir.

diye manşet yapabilirler. Diyanet İşleri Başkanlığının etkin hizmetleri, itibarı, halkın yüksek teveccühü onları bir şekilde rahatsız edebiliyor. Buna paralel olarak birtakım gizli açık olumsuz çabalar ortaya çıkmakta ve zaman zaman bu durum bir kampanyaya dönüşebilmektedir. Bu da daha ziyade basın yayın, kitle iletişim araçları ve sosyal medya vasıtasıyla yapılmaktadır. Özellikle Diyanet İşleri Başkanlığının hizmetlerinin yurtdışında daha bir etkinlik kazanmaya başlamış olması birtakım çevreleri rahatsız etmiştir. Ancak milletimiz, Başkanımızın öncülüğünde son 10-15 yılda kurumumuzun gerek yurt içinde gerek yurtdışında yapmış olduğu bu hizmetleri takdirle karşılamaktadır.

Sayın hocam, özellikle son zamanlarda kurumumuz Din İşleri Yüksek Kurulu üzerinden yıpratılmaya çalışılmaktadır.

Evet, en çok rahatsız olduğumuz noktalardan biri, Din İşleri Yüksek Kurulu üzerinden Başkanımızın yıpratılmaya çalışılmasıdır. Kurul başkanı olarak ben şahsen buna çok üzülüyorum. Kurulumuz da bundan çok rahatsız oluyor. Kendisini

vatandaş yerine koyarak soru soruyormuş gibi yapan ve kişisel olarak aldığı cevabı çarpıtarak kurumu yıpratmaya çalışan kasıtlı çabalar var. Söz konusu çevreler bu davranışlarıyla Başkanlığın damla damla biriken itibarını zedelemekte, kuruma zarar vermeyi hedeflemektedir. Bu bizi çok üzüyor, rahatsız ediyor. Bunu bilinçli bir şekilde planlayıp yapmaları işin vahametini artırmaktadır. Farkında olmadan buna alet olanlar da var. Hani kişi bilmediğinin düşmanıdır. Konuyu iyi bilmeyen, Diyanet İşleri Başkanlığının konumunu, Din İşleri Yüksek Kurulunu ve yaptığı hizmetleri iyi bilmeyen insanların da bazen farkında olmadan Diyanet İşleri Başkanlığına karşı birtakım yanlış tutumlar içerisine girdikleri müşahade edilebiliyor. İşin arka planı araştırıldığı zaman bunun arkasından milletimizin iyiliğini istemeyen birtakım oluşumların, birtakım teşebbüslerin çıkacağı muhakkaktır.

Aslında halkımızdan özel meseleleri için soru soran pek çok kimse vardır. Sadece Din İşleri Yüksek Kurulunun Dini Bilgilendirme Platformuna günlük ortalama başvuru sayısı 60.000-100.000 arasında değişiyor. Müftülüklerimize gelen soru sayısının da 5.000'nin altına düşmediğini biliyoruz. Müftülüklerimizdeki vaizlerimize, orada cevap veren hocalarımıza yöneltilen ve aldığı cevapla da manen huzur bulan büyük bir kitle var. Biz bu hizmetin devam etmesini, aksamamasını istiyoruz. Din İşleri Yüksek Kurulu, müftülüklerimize kılavuzluk yapmak üzere oluşturduğu seçki ile önemli bir hizmet vermektedir. Bugünlerde yeniden gözden geçirilmek üzere incelemeye alınan bu seçki inşallah yakında yeniden hizmet vermeye başlayacaktır.

Din İşleri Yüksek Kurulu bu çalışmalarını nasıl yürütüyor?

Kurulumuzun öteden beri benimsediği bir çalışma usulü var. Din İşleri Yüksek Kurulunun, Meşihat-i İslamiye'den, Fetvahane'den, Fetva Eminliğinden tevarüs ettiği birikimi ve usulü muhafaza ettiğini söylemek zor olsa da bu usulde az da olsa geçmişten devraldığı mirasın etkilerini görmek mümkündür. Bu tarihi geçmiş önemliyoruz. Kurulun tarihi Şeyhülislamlık makamına, Meşihat-i İslamiye'ye dayanıyor. Osmanlı döneminde fetva soracak kişi/Müstefti ilkönce dikkatlice dinlenir -bugün Din İşleri Yüksek Kurulu

uzmanlarının yaptığı vazife diyelim- notlar alınır, daha sonra bu notlar usulüne göre soru formatına sokulur. Sorunun bütün unsurlarına bu formatta yer verilir. Daha sonra soru bu format ile Şeyhülislam'a arz edilir. Şeyhülislam bir kelimeyle bazen bir cümleyle veya bir iki kelimeyle ona cevap verir: El cevap olur, olmaz; el cevap caizdir, caiz değildir; haramdır, helaldir, gibi tek cümlelik cevaplar verirdi. Böyle bir formatı vardı fetvanın Osmanlı döneminde. Fakat günümüzde şimdi özellikle kitle iletişim araçlarıyla sorular yöneltilmeye başladığı için müsteftiyi ayrıntılı bir şekilde dinleme imkânı bulunmamaktadır. O yazılı olarak iletisinde, mektubunda ne sorduysa veya telefonda ne sordu ise ona göre cevap verilmektedir. Bu yüzden format olarak fetva, şekil değiştirmiş durumdadır. Sorunun uzunca ve her şeyin içinde yer aldığı cevabının ise bir iki kelimeden oluştuğu formattan cevabın daha uzunca verildiği bir formata geçildi mecburen. Günümüz fetva formatında cevap içerisinde soruyu dikkate alarak 'Şöyle olursa şöyle olur, durum şöyle ise cevabı budur' gibi açıklamalara ve fukahanın bu konudaki söylemiş oldukları unsurlara yer verilmektedir. Hatta ilgili ayet-i kerime ve hadis-i şerif varsa onlar da cevaba yerleştirilmektedir. Bu şekilde bir usul takip ediliyor.

Din İşleri Yüksek Kurulu soru yoğunluğunda cevapları da geciktirmemek adına şöyle pratik bir yol izlemektedir: Sorulan bir soruyla ilgili olarak geçmişten günümüze o soruya cevap teşkil edecek kurul kararı varsa ilk önce o kararlara bakılarak cevap verilmektedir. Diyelim ki organ nakliyle ilgili bir soru geldi ise ilkönce bu husustaki kurul kararı dikkate alınarak cevap verilmektedir. Karar yoksa ikinci sırada Kurulun herhangi bir mütalaası olup olmadığına bakılmakta, mütalaa varsa ona göre cevap hazırlanmaktadır. Orada da yoksa kurulumuzun aynı konuda 'Dinî Soruları Cevaplandırma Komisyonu'nun cevapları içinde bir karşılık olup olmadığına bakılarak hareket edilmektedir. Bunlar belli süzgeçlerden geçirilmiş olduğundan önemli bir kaynak teşkil etmektedir. O da yoksa -şayet incelemeye ihtiyaç duyulan bir husus ise- konu incelenmek üzere bir uzmanımıza verilir, uzmanımız o konuyu inceler. Araştırmanın sonucunu fetva komisyonumuza, dinî sorularını cevaplandırma komisyonu diyoruz biz, o komisyonumuza sunar, komisyonumuz değer-

lendirdikten sonra cevap hazırlanır ve gönderilir. Usul olarak böyle bir yol takip ediyoruz.

Sadece fetva değil de şu anda da farklı komisyonlar var değil mi hocam?

Kurulumuz komisyonlar hâlinde çalışıyor. Hâlen beş komisyonumuz bulunmaktadır. Dinî Konuları İnceleme ve Soruları Cevaplandırma Komisyonu, Din Hizmetleri ve Eğitim Komisyonu, Dinî Yayınlar Komisyonu, Dinî Sosyo-Kültürel Oluşumlar Komisyonu, Araştırma ve Geliştirme Komisyonu. Bu komisyonların her biri kendi alanları ile ilgili çalışmalar yapmakta zaman zaman raporlar hazırlamakta ve makama sunmaktadır. Mesela son zamanlarda Kurulumuzun hazırlamış olduğu DAIŞ ile ilgili rapor bunlardan birisidir. Zaman zaman birimlerimizin bizden talep ettiği bazı bilgiler veya hizmetlere de Kurulumuz imkânlar ölçüsünde karşılık vermeye çalışmaktadır. Görüş istenir bazen. Kurulumuz bunlara ilişkin değerlendirmelerini hazırlamak suretiyle birimlerimize gönderir.

Dinî yayınlar komisyonumuz, dinî yayınlar genel müdürlüğümüz tarafından incelenmek üzerine bize gönderilmiş eserleri incelemek suretiyle raporlar verir. Zaman zaman projeler de sunar. Kurulun hazırlayıp sunduğu birçok proje basılmıştır malum.

Hocam bir de Alo Fetva hizmetimiz var malum. Şu an gerçi geçici bir süre kesintiye uğradı ama. Oraya pek çok soru geliyor. İllerde hakeza görevlilerimiz var. Buraya gelen sorular cevaplandırırken nasıl bir usul takip ediliyor?

İllerde daha ziyade bu soruları vaizlerimiz cevaplandırmaktadır. İlahiyat fakültesi mezunu ve ihtisası bitirmiş imam-hatiplerimizin görev almış olduğu yerler de var. Buralarda cevap veren her bir görevlimizin belli bir birikimi bulunmaktadır. Alo fetva olarak nitelendirdiğimiz hatta gelen soruların önemli bir kısmı ilmi hale ilişkindir. Kişinin günlük dinî hayatı ile ilgili sorular oluyor bunlar. İbadet hayatı, insanlarla ilişkileri ve muameleler... Bunlarla ilgili olarak dinî bilgilendirme platformumuzun bizim teşkilatımıza açık olan bir arşivi vardır. Halka açık olan kısmın dışında sadece teşkilata açık olan bir kısımdır bu. Görevlimiz bilgisayarın başında soruyu almaya başladığı andan itibaren oradan birkaç kelime yazınca onunla ilgili cevaplar altta sıralanır. Soruyu cevap

verecek olan görevlerimiz eğer ihtiyaç duyarsa onlardan istifade eder. Elbette bildiği bir konuya onu hemen cevaplandırır. Ama ihtiyaç duyarsa bu sistemden yararlanma imkânı oluyor. Biz bu sorulara cevap veren görevlilerimizle yaptığımız toplantılarda hep şunu tavsiye ediyoruz: Tereddüt edilen bir husus varsa onun hemen cevaplandırılmaması Bu husus önemlidir. Sorunun alınıp gerekli inceleme ve araştırma yapıldıktan sonra soruyu sorana cevap verilmesi.

Hocam, geçmişten bugüne kadar biriken soru ve cevapları değerlendirdiğimizde elimizde gerçekten önemli bir veri var. Bu gelen sorulardan Türkiye'deki dinî problemleri/dinî haritayı tespit etme imkânını da bulabiliyoruz. Yani Türkiye'de dinî alanda daha çok ne konuşuluyor, gençlerin problemleri nelerdir, ailelerin problemleri nelerdir. Bu gelen sorular çerçevesinde Din İşleri Yüksek Kurulu'nun bir çalışması var mı? Yani problemler şunlardır, bunlara yönelik de çözüm önerileri şunlardır şeklinde bir projemiz var mı?

Hakikaten çok güzel bir soru bu. Gelen sorular muhtelif bölgelerde yaşanan sorunlarla ilgili ipuçları vermektedir. Mesela aile ilgili olarak bize ulaşan sorulardan ailelerde ne tür sıkıntılar yaşandığının ipuçlarını elde etmek mümkündür. Sözgelişi gelen soruların tabiatından internet ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasının ve bunun insanların hayatında bu kadar yer bulmasının,

Din İşleri Yüksek Kurulu Dinî Bilgilendirme Platformumuz inşallah daha etkin bir şekilde hizmete başlayacaktır. Halkımızın bize en çok ulaştığı vasıtalarından birisi bu platformdur. Bu platformun sosyal medyaya da açılarak daha etkin bir şekilde hizmete sunulmasının halkımızın dinî konularda aydınlatılması bağlamında önemli bir hizmet göreceği kanaatindeyim.

aile yuvalarında ne tür sorunlara yol açtığını anlamak mümkündür. Bu sorunlara yönelik olarak elbette koruyucu hekimlik gibi birtakım yoğun çalışmalara âdeta bir seferberliğe ihtiyaç vardır. En başta imam hatiplerimiz, vaizlerimiz, müftülerimiz Kur'an kursu hocalarımız olmak üzere tüm teşkilat olarak önemli bir vazife ile karşı karşıyayız. Bu bağlamda elbette Din İşleri Yüksek Kuruluna da çok önemli görevler düşmektedir. Kurulun bu hususta en başta görevlilerimize muhtelif vasıtalarla bilgi desteği vermesi, İslam'ın güncel sunumu diyebileceğimiz bir formatta bilgi üret-

mesi ve bu bilgiyi kitlelere ulaştırması önem arz ediyor. Bu anlamda Kurulumuz Din Hizmetleri genel Müdürlüğümüz, Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz, Dinî yayınlar Genel Müdürlüğümüz, Dış İlişkiler genel Müdürlüğümüzle işbirliği yaparak konferans, panel, seminer ve Radyo Televizyon programları yapmaktadır. Ancak bunların daha etkin ve verimli bir şekilde yaygınlaştırılmasına ihtiyaç vardır. Belki bu çerçevede gençlerin çok ilgi gösterdiği sosyal medyanın etkin bir şekilde söz konusu hizmetler için kullanılması önem arz etmektedir.

Bu vesile ile şunu ifade etmek isterim: Din İşleri Yüksek Kurulu Dinî Bilgilendirme Platformumuz inşallah daha etkin bir şekilde hizmete başlayacaktır. Halkımızın bize en çok ulaştığı vasıtalarından birisi bu platformdur. Bu platformun sosyal medyaya da açılarak daha etkin bir şekilde hizmete sunulmasının halkımızın dinî konularda aydınlatılması bağlamında önemli bir hizmet göreceği kanaatindeyim. Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun bu dönemde yapacağı en önemli hizmetlerden birisinin İslam dininin temel bilgi kaynaklarına, metodolojisine, tarihi tecrübesine dayalı olarak güncel talep ve ihtiyaçları da dikkate almak suretiyle halkımızı bilhassa bu yolla aydınlatmak olduğunu düşünüyorum. Bunun için de kitle iletişim araçlarının etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Zaman zaman şöyle bir tereddüt yaşıyoruz: İlim adamları diyorlar ki "Fetva ağırlığı olan çok ciddi bir müessesedir." Sözgelimi hastalanan bir kişi nasıl ki bizzat gidip doktora başvurmak zorundadır veya hukukla ilgili herhangi bir işi olan birisi nasıl bizzat gidip avukata başvurur; bunun gibi fetvada da bizzat vatandaş gitsin, fetva merciine sorusunu sorsun, cevabını alsın. Böyle değerlendirmeler var. Bu değerlendirmeler fetvanın ağırlığı açısından çok haklı görünmekle birlikte gençliğin önemli bir kesiminin, internet ortamını ve sosyal medyayı nasıl etkin bir şekilde kullandığı ve bu yolla bilgi almak isteyeceği gerçeğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Modern hayatın getirdiği bir olgudur bu. O yüzden biz fetvanın o ağırlığını, o ciddiyetini bilmekle beraber tabiri caizse mecbur kalıyoruz bu yolla da insanlara cevap vermeye. Vermemiz gerektiğini de düşünüyoruz. Çünkü böyle cevap verilmediği zaman bir takım

insanların o cevaplardan mahrum kalacağını biliyoruz. Bu sefer başka arayışlara girilecek belki de Din İşleri Yüksek Kurulu kadar bu işin üzerinde ciddi olarak duramayan, bu kadar meseleleri tahkik edemeyen birtakım mercilere başvurmak suretiyle dini bilgilenme ihtiyacı giderilmeye çalışılacaktır. Bunun için Din İşleri Yüksek Kurulu'nun ciddi bir şekilde elektronik ortamda da cevaplarını vermesinin, halkımızın bu yolla Din İşleri Yüksek Kuruluna ulaşması ve cevaplarını almasının önemli olduğunu düşünüyoruz.

Gönlümüz milletimizin müftülüklerle gitmesini, sürekli müftülük ile iletişim içinde olmasını çok arzu ediyor. Müftü zaten fetva veren insan demektir malum. Müftülük çok önemli bir unvan, önemli bir kurumdur. Küçük yerlerde mesele ilçelerimizde belki bu faaliyet etkin bir şekilde işliyor. Halkımızın Müftü beye uğrayıp hem ona sorusunu sorup hem bu vesile ile onu bir ziyaret edip cevabını alması son derece arzu ettiğimiz bir husustur. Halkımızın bu yolla dini bilgilenme ihtiyacını karşılaması son derece önemlidir. Bunu öncelemekle birlikte elektronik ortamda din hizmeti verilmesi ve gençlerimizin bundan istifade etmesi gerektiği kanaatindeyim. Üstelik bu imkânın son derece etkin ve verimli bir şekilde hayata geçirilmesine ihtiyaç vardır.

Yakın tarihte yapmayı öngördüğünüz büyük çaplı toplantılar var mı acaba?

Din İşleri Yüksek Kurulunun yılda en az bir defa yaptığı güncel dinî meseleler istişare toplantıları oluyor. Güncel dinî meseleler istişare toplantılarında bilhassa en son ortaya çıkmış olan güncel dinî meseleler ele alınıyor. İlahiyat fakültelerinden, Diyanet'in kendi içerisinde, İslam dünyasından büyük âlimlerin iştirak ettiği bu toplantılarda meseleler ilmi bakımdan değerlendiriliyor. Önümüzde bir hicri takvim birliği kongresi var. Bir mani çıkmazsa inşallah Ramazanı şeriften önce gerçekleştireceğiz. Aslında 2013 yılında yapılacaktı ancak İslam dünyasındaki üzücü gelişmeler dolayısıyla bu zamana ertelendi. Gönlümüz arzu ediyor ki ilgili herkes buraya katılsın, astronomi ilminin bu kadar geliştiği bir dönemde hiç olmazsa Müslümanlar bayram sevinçlerini, ibadet günleri ile ilgili sevinçlerini ortak olarak paylaşsınlar.

Önümüzdeki günlerde yapmayı düşündüğünüz

başka projeleriniz var mıdır?

Önümüzde bazı projeler var. Faizsiz bankacılık ve iktisadi hususlara ilişkin bir çalışma grubu oluşturulacak inşallah. Bu alanda çalışmalar yapılacaktır. Muhtelif kesimlere yönelik çeşitli ebatlarda ve muhtevalarda ilmi haller hazırlamayı düşünüyoruz. Mesela bu kapsamda özür lülere yönelik bir ilmi hal çalışması var inşallah. Aileye yönelik ilmi hal çalışması tamamlanmak üzeredir. İlmihal hep yenilenmesi ve sürekli canlı tutulması gereken bir alandır. Elbette mevcut ilmi hallerimizle halkımız şu anda ihtiyaçlarını karşılıyor ama Din İşleri Yüksek Kurulunun bu alandaki çalışmaları devam edecek Allah nasip ederse.

Hocam, malumunuz ülkemiz zor bir süreçten geçiyor, sadece ülkemiz değil İslam dünyasında çok ciddi manada problemler var. Bu çerçevede yaklaşık olarak 130 bini aşkın bir personelimiz var. Bu hiç de küçümsenecek bir rakam değil. Din görevlilerimizle, personelimize yönelik ne söylemek istersiniz?

Sorumluluğumuzun çok büyük olduğunu ifade etmek istiyorum en başta. Büyük bir nimet içerisindeyiz. Cenab-ı Hak bize böyle bir nimeti nasip etti. Bir hizmet ordusuyuz. Zaman zaman şu ifadeyi görevlilerimizle yaptığımız toplantılarda çeşitli vesilelerle hep ifade etmeyi bir vazife olarak telakki ettiğim için sık sık gündeme getiriyorum: Peygamber Efendimizin Veda Hutbesi'nde hitap ettiği sayıdan daha fazla bir sayıya ulaştık. Ki o topluluk İslam'ın nurunu tüm dünyaya taşımış idi. Biz ondan daha fazla bir sayıya sahibiz şu anda imkânlarımız da çok daha geniş Allah'a hamdolsun. Bu imkânımızı iyi değerlendirmemiz gerekiyor. İnsanlığın İslam'ın nuruna ihtiyacı var. Dünyayı defalarca yok edebilecek silahlar üretenler insanlığa huzur getiremez. İnsanların İslam'ın rahmetine ihtiyacı var. Bu rahmeti kim taşıyacak? Bu rahmeti en başta işte bizim görevlilerimizin taşıması gerekiyor. Bir hizmet seferberliğine çok ihtiyacımız var. Az önce sizin ifade buyurduğunuz gibi milletimiz çok zor bir süreçten geçiyor. Yani birtakım zihinsel, zihni kopuşlarla karşı karşıya kalmış vaziyetteyiz. Bu zihni kopuşları önleyecek olan yine Diyanet İşleri Başkanlığı'nın çalışanlarıdır. Çünkü milletimizle bütünleşmiş olan, milletimizle iç içe yaşayan mihrapta, minberde, halkın cenazesinde, düğününde, nişanında, hüznünde,

sevincinde milletimizle birlikte olan görevlilerimizdir. Dolayısıyla görevlilerimizin muhakkak surette büyük bir özveri ile çalışması gerekiyor. Şu tabiri kullanıyoruz zaman zaman: Din görevlisi değil din gönüllüsü. Din gönüllüsü olarak bir adanmışlık ruhuyla çalışmamız gerekiyor. Buna son derece ihtiyacımız var. Zaten din hizmeti ancak adanmışlık ruhuyla gerçekleştirilebilecek bir hizmettir. Maddi beklentiler olduğu zaman kesinlikle din hizmeti sonuç vermez. Çünkü bu hizmetler hep peygamberlerin dilinde ifade edildiği şekilde "Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir" diye yola çıkmayı gerektiren hizmetlerdir. İhlas, samimiyet ister. Samimiyeti kuşanmadan yola çıkarsak çalışmalarımızdan hem dünyada beklediğimiz neticeler itibarıyla hem de sevap ve ahiret kazanımları açısından önemli bir şey elde etmiş olmayız. Bu bakımdan 'Allah Teala benim yaptığım çalışmayı biliyor, O'nun bilmesi yeterlidir, bir başkası takdir etmiş etmemiş, değerlendirmiş, değerlendirmemiş önemli değil' anlayışı ile hareket etmek durumundayız.

Efendim ben şöyle çalışmalar yaptım da çalışmalar takdir edilmedi anlayışına kaymaya başladığımız andan itibaren ihlasımızı kaybederiz. O zaman da yaptığımız çalışmanın hiçbir kıymeti kalmaz. İslam âlimlerinin bize ifade ettiği şöyle bir ilke vardır: İhlâslı olarak bir kişiye yönelik olarak yaptığınız bir hizmet bazen milyonlarca insana yapacağımız bir hizmete denk olabilir. Milyonlarca insana vermeye çalıştığınız bir hizmet de eğer ihlâssız ise o bir insana vereceğiniz hizmete denk olmaz. Neticeleri halk etmek Cenab-ı Allah'a aittir. Bu bakımdan biz neticeyi Cenab-ı Hakk'a bırakmalıyız. İslam'ın rahmetini insanlığa taşımak için çalışmalıyız. Bu rahmete tüm insanlığın çok ihtiyacı vardır.

Hocam, 3 Mart 1924 malum Başkanlığımızın kuruluşu. 92. yılını kutladığımız bu yılda son olarak söylemek istedikleriniz nelerdir?

Dünyada aslında din hizmetlerini yürüten çok çeşitli kuruluşlar bulunmaktadır. Fakat pek çok kuruluştan farklı olarak -Allah'a hamdolsun- Türkiye'de oldukça sistemli ve düzenli din hizmeti sunan bir kurumumuz vardır. İslam dünyasında bu kadar yaygın ve sistemli din hizmeti sunan kuruluşlar pek yoktur. Bir devlet ve millet kurumu olarak Diyanet İşleri Başkanlığının bu

hizmetleri son derece önemlidir. Çünkü kurumumuz milletimizi birleştiriyor, bütünleştiriyor, bir araya getiriyor. Bazı İslam ülkelerinde din hizmetleri özel teşebbüslerle yürütüldüğü için camiler bölünmüş vaziyette, falanın camii, filanın camii gibi. Bir zaman Avrupa'da biz de bunu yaşadık. Bunlar son derece üzücüdür. Hâlbuki cami Müslümanları bir araya getirmesi gereken birleştirici kurumdur. Diyanet İşleri Başkanlığı, İslam'ın birleştirici mesajını herkesi kuşatacak şekilde, hiç kimseyi bu hizmetin dışında tutmadan ulaştırabilen önemli bir kurumdur. Eksiklerimiz olabilir. Bu eksikleri gidermek için çabalamamız gerekiyor. İyi niyetle yapılan eleştirileri ve tenkitleri de göz önünde bulundurmak suretiyle eksikliklerimizi telafi etmeliyiz. İnsan aynaya baktığı zaman eğer ayna iyi bir aynaysa yüzündeki isi pası gösterir ve onu temizleme fırsatı verir. İyi niyetle yapılan eleştiriyi böyle değerlendiriyorum ben. Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'in bir hadis-i şerifinden hareketle bunu söyledim: "Mümin müminin aynasıdır." İyi niyetli eleştirileri böyle karşılayarak çalışmalarımızı devam ettirmemiz gerekiyor. Şunu ifade etmek istiyorum bu vesileyle, Allah'a hamdolsun büyük bir nimet içindeyiz. Milletimiz için de Diyanet İşleri Başkanlığının varlığı bir nimettir. Çünkü herkesi kucaklayan bir hizmet yapısıyla hareket etmektedir Başkanlığımız. Kanuni görevimiz, asla siyasi endişelerle hareket etmemektir. Siyasi yelpazenin bir ucundan diğer ucuna kadar milletimizin her bir ferdi kuşatmak suretiyle bütün millete hizmet etmek, hiç kimseyi bu hizmetin dışında bırakmamak temel vazifemizdir. Hiç kimsenin camiye giderken ayağı geri gitmemelidir. Herkes imama giderken, vaize, müftüye giderken koşarak, sevinerek gitmelidir. Gönlümüzdeki model din gönüllüsü tipi şöyle olmalıdır: Bulunduğu yerde başına bir sıkıntı gelenin, bir derdi olanın ilk başvurabileceği kişi... Gerek imam hatip gerek vaiz gerek Kur'an kursu hocamız, gerek müftü... İnancı düşüncesi ne olursa olsun başına bir dert gelen insanın "Bu derdimi kime anlatayım, kim benim derdime çare olabilir, kiminle istişare edebilirim" dediği zaman ilk aklına gelen kişi eğer görevlimizse orada o görevlimiz hakikaten vazifesini dinî manada yapıyor demektir. Böyle düşünüyorum.

Hocam çok teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim Allah razı olsun.

Dr. Ekrem KELEŞ

1958 yılında Konya-Seydişehir'de doğan Ekrem Keleş, 1977 yılında Konya İmam-Hatip Lisesini, 1981 yılında da Konya Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdi. 1985 yılında Haseki Eğitim Merkezi 4. Dönem Müftüler ve Vaizler İhtisas Kursunu tamamladı. 1988 yılında Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Yüksek lisans yaptı. 1994 yılında, "İslam Hukukunun Kaynağı Olarak İcma" adlı teziyle doktoraasını Ankara Üniversitesinde tamamlayan Keleş, 1985-2005 yılları arasında Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanlığı yaptı. 2005-2008 yılları arasında Mekke-i Mükەرreme'de Din Hizmetleri Ataşeliği görevinde bulundu. 29.08.2008 yılında Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine seçilerek Kurul Başkan Vekilliği görevini sürdürürken, 30.12. 2010 tarihinde Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına atanan Dr. Keleş, 28.08.2015 tarihinde Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine ve 05.10.2015 tarihinde de Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığına seçildi.

İnsanı eşrefi mahlukat yapan, onu diğer varlıklara üstün ve egemen kılan temel özellik, tafakkuh, tedebbür, taakkul, tefekkür vb. melekelerle sahip olmasıdır. Bu kabiliyetler aynı zamanda onun temel ayırt edici özellikleri ve varlığının nişaneleridir.

YABANCILAŞMA, insanların yaşadıkları ortam ve nefislerini kontrol imkânını kaybetmeleri, birbirlerinden ve mensubu oldukları toplumdan uzaklaşmaları anlamında kullanılan bir kavramdır. Kişinin yeryüzüne ve mensubu bulunduğu topluma yabancılaşmış olduğu hakikati bu kavramın temelini oluşturmaktadır. Özetle, yabancılaşma insanın kendi özünden, ürününden, doğal ve sosyal çevresinden koparak başkalarının egemenliği altına girmesi şeklinde ifade edilebilir. (Koç, Bekir, Yabancılaşma ve Modern Tüketim Mabetleri Üzerine Bir Çözümleme, Bingöl Üni. İlahiyat Fak. Dergisi, c. I, s. 2, 2013/2, s. 211.) Dinî alanla sınırlandırılarak tanımlandığı takdirde insanın Rabbi ile irtibatının kopması/zayıflaması, kul olmanın gereği olan emir ve yasakların gereğinin yerine getirilmemesi

ve insani erdemlerin zayıflaması olarak anlaşılabilir.

İnsan ve tabiatın yaratıcısı, temel dayanağı ve referansı Allah'tır. İnsanı tabii ve temiz olan fitrat üzerine, tabiatı da esaslarını kendisinin belirlediği sünnettullah'a göre yaratmıştır. Bu anlamda yarattıkları arasında tabii bir uyum ve ahenk oluşturmuştur. Allah'a ibadet için yaratılan insan ile insanın hizmetine sunulan tabiat arasında hiçbir karşıtlık ve çelişki yoktur. İnsanın fitrata karşı isyan ve tahribatının başladığı anda özünden kopuş, nihayetinde yabancılaşma başlar.

Günümüzde psikolojik, ekonomik ve sosyal bağlamda ciddi bir yabancılaşma süreci yaşanmaktadır. Temel insani erdemler unutulmaya yüz tutmuş, bireysel çıkar ve faydacılık her şeyin önüne geçmeye başlamıştır. Çalışma,

Fıtratın Tahribatı: Yabanlaş(tırıl)ma

Doç. Dr. Abdurrahman CANDAN

DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

emek varoluşun bir gereği değil zorunlu ağır bir yük olarak algılanmaya başlanmış, fırsatçılık ön plana çıkmıştır. Anlaşan, dertleşen, yardımlaşan insan karakterinin yerini artık 'hükümrân, bu-yurgan' veya 'nemelazımcı, egoist' birey anlayışı almaya başlamıştır. Eleştiren, sorgulayan, düşünen, insan zihni, kitle iletişim araçlarının esiri olan donuk, miskin bir hâle dönüşmüştür. Güvenin, itibarın, dayanışmanın yerini, türünü, neslini, geleceğini, mekânını çok kısa bir süre içinde yok edebilen silahlar almıştır. Fıtrata ve sünnetullahı karşı direncin olduğu bu nokta yabancılaşmanın söz konusu olduğu alandır.

İnsanı eşrefi mahlukat yapan, onu diğer varlıklara üstün ve egemen kılan temel özellik, tafakkuh, tedebbür, taakkul, tefekkür vb. melekelerle sahip olmasıdır. Bu kabiliyetler aynı zamanda onun temel ayırt edici özellikleri ve varlığının nişaneleridir. Bu itibarla "düşünüyorum öyleyse varım" cümlesi kısmen bu hakikate işaret eden bir önerme olarak kabul görmüştür. Ancak kişilik göstergesi, itibar devşirme aracı, üstünlük vasıtası olarak görülmeye başlanan tüketim çılgınlığı bu asli özelliklerin yerini alarak yabancılaşmanın temel lokomotifine olmaya başlamış ve 'tüketiyorum öyleyse varım' formülasyonuna dönüşerek bu acı hakikatin göstergesi olmuştur. Hayatın vazgeçilmezi olan teknolojik gelişmeler hiçbir insanın kayıtsız kalmasına izin vermeyecek şekilde derin bir nüfuz alanına sahip olmuştur. İnsan yaşamını kolaylaştırma niyetiyle geliştirilen teknoloji artık insanı fıtratından koparıp yabancılaştırma aracına dönüşmüştür. Makinayı, atomu, genleri ve daha nicelerini keşfeden insanoğlu öz yapısından ve

benliğinden uzaklaşmaya başlayan akıllı bir robota dönüşmeye başlamıştır.

Devam eden süreç içerisinde geliştirilen mikro çipler, akıllı binalar, hızlı iletişim araçları vb. teknolojik gelişmeler yeni ilişki tarzları geliştirmiş, sosyal ve kültürel değişimlere neden olmuş, neticede birbirine yabancılaşan nesiller, iletişim kuramayan çalışanlar, birbirinden uzak durmaya çalışan akraba toplulukları oluşmuştur. Kendine, ailesine, çevresine, toplumuna yabancılaşan yeni nesiller de olabildiğine bencil, sadist, nefsinin, hazzının ve zevkinin esiri olmaya başlamıştır.

Karmaşık ve konfor merkezli hayat tarzı sınırlı insan ihtiyaçlarını sınırsız hâle getirir. Doyumsuz ve hazzı zihin, egosunu tatmin etmeye çalışırken Rabbine, nefesine, toplumuna ve tabiata karşı yükümlülüklerini ihmal eder.

İslam, üretime de tüketime de hikmetle yaklaşır. Her birinin temeline de ihtiyaç ve paylaşma esasını yerleştirmiştir. Yeterlilik temelinde, israf ve gösterişten uzak ihtiyaç anlayışını insan benliğine yerleştirerek yabancılaşmanın önüne bir bariyer inşa etmiştir.

Müminler, eski Helenistik Maddeciliğin eseri olan yabancılaşmaya karşı teyakkuzda olmalı ve buna karşı kesin, açık ve uygulanabilir davranış modelleri geliştirmelidir.

Kur'an-ı Kerim'de insanların özünden kopuş ve ruhsal bozukluk hâlleri vurgulanırken yaradılış gayelerine yabancılaşmalarına işaret etmektedir. Bu anlamda, 'kalplerinde hastalık bulunanlar' (Tevbe, 9/125.), 'kalplerinde eğrilik bulunanlar' (Al-i İmran, 3/7.), 'kalpleri mühürlenenler' (Bakara, 2/7; Casiye, 45/23.), 'kalpleri katılaştıranlar' (En'am, 6/43.), 'işitmez, görmez ve anla-

mazlar' (Bakara, 2/18; 2/171.) ayetlerinde zihinsel olarak yabancılaşan ve Yüce Yaratıcıdan uzaklaşan insanlardan bahsedilmektedir.

Aynı şekilde Kur'an-ı Kerim'de yabancılaşma müminin yaşadığı toplumdaki beşerî münasebetleriyle irtibatlandırılmaktadır. "Dini yalanlayamı gördün mü? İşte o, yetimi itip kakar. Yoksulu doyurmaya teşvik etmez. Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar gösteriş yapanlardır; hayra da mani olurlar." (Maun, 107/1-7.) Ayetlerinde paylaşmayan, karşılıksız olarak yardımda bulunmayan, merhametli davranmayan bencil ve riyakarların da yabancılaşmanın alameti olduğuna işaret edilmiştir.

Yabancılaşmaya karşı koyabilme için akıl-ruh-beden bütünlüğü içinde yaratılış gayesini düşünme, ibadetleri yerine getirme, Allah'ı çok anma, her işte Allah'ın rızasını gözetme, ölüm sonrası hayat bilinciyle hareket etme, temiz kazancı karşılık beklemeden harcamaya, başkalarını nefesine tercih etme, hayır yollarında yarışma, yumuşak ve merhametli olma, insanlara sevgi, merhamet ve kardeşlik duyguları ile bakma, affedici, dürüst ve adaletli olma, giyim, yemek ve dünya nimetlerini harcamada dengeli hareket etmek zorunlu bir hal almıştır. Bu çerçevede müminlerin zihninde ve pratiginde 'Müslüman' imajı oluşturularak Rabbine, toplumuna ve özüne karşı bir yabancılaşmanın önüne geçilebilir.

Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamberin sünnetinde yukarıda zikredilen hususlar ayrıntılı bir şekilde izah edilmekte ve mümini yaratılış gayesine aykırı hâllerden koruyarak özüne uygun bir tarzda yaşamasını temin etmektedir.

“Hayat sahibi olan her şeyi sudan meydana getirdik.”

(Enbiya, 21/30.)

“Allah bütün canlıları sudan yarattı.”

(Nur, 24/45.)

Su ile Barışmak Zorundayız

Doç. Dr. Halil ALTUNTAŞ

DİB Başkanlık Müşaviri

ŞAİR Fuzuli (ö.1556) “Su Kasidesi” diye tanınan “Kaside Der Na’t-ı Hazret-i Nebvi” (Hazret-i Peygambere Övgü Kasidesi) adıyla yazdığı ünlü şiirinde yaşadığı Peygamber sevdasını temsilen “su”yu redif yapıp sevdiğine kavuşma arzusuyla yollara düşürür. Onun duygu dünyasında bazen gözyaşı, bazen bulut, bazen duvardan inen sızıntıdır su. Arzusuna ulaşma aşkıyla çağıl çağıl akan ırmaktır, Hz. Peygamber’in parmaklarından akan mucizedir. Bazen içilerek ferahlandırır; bağa, bahçeye hayat, hastalara şifa verir. Bazen çölde bir damlasına hasret duyulur... Şair suyu, hayal edebildiği her şekilde hakikat yolunun yolcusu yapmış; beğenimize, ibret ve dikkat dünyamıza sunmuş.

“Su nedir?” sorusuna dilerseniz, “Hidrojenle oksijenin H₂O formülü içinde izdivacı” şeklinde romantik bir üslupla yahut “Dünyada bol miktarda bulunan kokusuz ve tatsız bir bileşik” rahatlığı içinde cevap verebilirsiniz. Ama biliyoruz ki su bambaşka bir dünyadır ve ona usulünce bakıldığında taşıdığı mucize niteliğinde nice özellikler ortaya çıkar. Şu örneklerimize bakınız: Buz dediğimiz katı hâldeki su, sıvı hâldeki suyun üzerinde yüzer. Oysa diğer bütün bileşiklerin katı hâli kendi sıvısının içinde batar. Çok basit bir bileşen formülüne sahiptir ama elementinden hidrojen yanıcı, oksijen ise yakıcı bir gaz. Fakat görün ki bu bileşmeden ortaya çıkan su söndürücü bir özelliğe sahip. Allah için zıtlıklar engel teşkil etmiyor. “O, diriyei ölüden çıkarır, ölüye de diriden çıkarır.” (Râm, 30/19.)

İnsan bedeninin nerede ise tamamını (yeni doğan bebekte yüzde 90) su oluşturur deriz de, bunun bizim için ne anlam ifade ettiğini pek düşünmeyiz. Onu sıradanlaştırırız. Pahalı olmadığını anlatmak istediğimiz şeyler için “sudan ucuz” deyip geçiveririz. Suyu karşı umursamazlığımız için daha nice şeyler söylemek mümkün.

Kur’an-ı Kerim bazı ayetlerde insanın topraktan yaratıldığını vurgularken (msl. Rum, 30/20.) başka ayetlerde de canlı olan her şeyin sudan yaratıldığı açıklanmaktadır. Şüphesiz birinci grupta yer alan ayetler ilk yaratılışın “ham maddesi” olan toprağa atıf yapmakta, yazının başında yer verdiğimiz ikinci gruptakiler ise suyun, başta insan olmak üzere canlıların biyolojik yapısı içindeki yerine ve rolüne dikkat çekmektedir. Kısaca bu tür ayetlerdeki “sudan yarattık” ifadesi, suyun biyolojik yapısında ezici üstünlükteki oranına işaret etmek üzere “neredeyse tamamen sudan yarattık” anlamındadır.

Kur’an’da 63 kere geçen su, ölü toprağa hayat taşıyıp bitkiler çıkaran, yağmur olup ırmakları dolduran, temizlik aracı, denizler, okyanuslar, içme suyu, sel suyu, gökten inen su, şelaleler ve yağmur şeklinde sahnelenmektedir. Bu süreç içinde “yağmur” anlamına gelen “matar” kelimesini değil de değişik üslup ve söylemler içinde “gökten inen su” ifadesini ısrarla -on dokuz kere- kullanmış olması beni, “Kur’an’ın üslubu; söz ölçeğinde de olsa “su” isminin “yağmur” ile perdelenmesine razı olmu-yor” ‘hüs-n-ü ta’lil’ine götürdü.

“Gökten inen su” anlatımındaki diğer bir ince üslup özelliği de “suyun gökten inmesi”ne yapılan vurgudur. Çünkü tatlı su, deniz suyunun buharlaşıp buluta dönüşüp yağmur olarak inmesi ile ortaya çıkıyor. Bu sebeple insan zihninin bu şaşmaz işleyişi sıradanlaştırmasına fırsat verilmiyor. Nehirler, onların oluşturduğu göller ve yer altı suları dâhil hayatımızın her anında olmazsa olmaz olan tatlı su gökten geliyor. İlahî mesaj, buharlaşan deniz suyunun buluta dönüşüp rüzgâr vasıtası ile yeryüzünün muhtelif yerlerine taşındıktan sonra yağmura dönüşüp yeryüzüne hayat vermesini sağlayan hayati döngüye (Hicr, 15/22.) “görmüyorlar mı?” diye dikkatleri çekmektedir.

O hâlde, suyu gökten getirecek ilahî mekanizmayı haleldar edecek işlem ve tutumlar doğrudan canlılar dünyasına, hayat olgusuna zarar verecektir. İnsanın yeryüzüne gelişinden beri işlediği en büyük cinayet iklim ve çevre şartlarının bozulmasına sebep oluşudur dersek abratmış olur muyuz? Fabrika atık sularının karıştığı derelerde balıkların kitleler hâlinde ölmesi nedendir? Çin’de hava kirliliğinden toplu ölümlerin ortaya çıktığı haberleri ne anlama geliyor? İnsan yeryüzünde hayat sürmek istiyorsa göklere hâkim olan nizam ve onu koyan kudrete duyarsız kalamayacağını fark etmek durumundadır.

Evliya Çelebi, Uludağ’daki kaynaklardan Bursa’ya su taşıyan mecralara çer çöp ve pislik döküp suların boşa akmasına ve kirlenmesine sebep olan duyarsız “zalimler”den yakınıyor ünlü seyahatnamesinde. (bak. “Seyahatnameye Göre Ruhaniyetli Şehir Bursa” Haz. H. Basri Öcalan, Bursa İl Özel İdaresi yay. İst. 2008, s. 50-51.) İşte o umarsız damar zaman ve zemin dinlemeden, çevre nedir, hayat nedir, insan nedir diye düşünmeden tüm zalimliği ile ve üstelik tüm dünyayı kasıp kavurarak varlığını sürdürüyor. Yeryüzünün su havzaları canhıraş çılgınlarla imdat istiyor ama onlara pek kulan veren yok.

Su bir şekilde hayat olgusunun içindedir, onun yanındadır, bir parçasıdır. Fiziki yapısı, şekil ve görünümü değişse de o tabiat ortamımızda hep var. Kur’an su-hayat ilişkisine yahut suyun hayat için önemine, onun “hayat bahşeden” konumuna özenle vurgu yapar. Fakat asıl amacı dikkatleri eserden onu var edene çevirmek, düşünce yolu

ile insanı bu harika nimetin arkasındaki kudretin sahibi olan Allah’ın çağrısına kulak vermesini, öylece iman hakikatine ve kulluk bilincine ulaşmasını sağlamaktır. “Allah gökten bir su indirdi de onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltti. Şüphesiz bunda işitecek bir toplum için bir ibret vardır.” (Nahl, 16/65.) ayeti bu konudaki sayısız örnekten sadece biri. Ayetin ikinci cümlesinde “işitmek” ve “ibret” kelimelerinin anlam odağı olarak öne çıkışı dikkatten kaçmıyor. Aynı şekilde su ve yeryüzünün hayat bulması arasındaki ilişkiyi konu edinen ayetler “Artık iman etmiyorlar mı?” (Enbiya, 21/30.), “Hâlâ görmüyorlar mı?” (Secde, 32/27.), “Bile bile Allah’a ortaklar koşmayın.” (Bakara, 2/22.) gibi özel mesaj ve uyarılar var.

İnsanın Kur’an diliyle “Kefür” oluşu yani nimete nankörlük etmesi su konusunda olduğu kadar pek az yerde ortaya çıkar. Çok olan her zaman kıymetsiz olur mu? “Sudan yaratıldık” sözü onun hayatımızdaki yerini ve önemi vurguluyor. Ama sağlıklı yaşamak için düzenli olarak belli miktarda su içmeyi bile beceremiyoruz. “Su gibi aziz ol” demişiz; ama suyun izzetinden haberimiz yok. “Bol” ve ucuz olması onu nimetler listemizden âdeta çıkarmıştır. “Sudan ucuz” sözü suyun değersizliğini mi ifade ediyor, hayır. Ama biz yine de “ekmek elden su gölden” felsefesi ile bu hayat kaynağı nimeti hafife almaya devam ediyoruz. Oysa elde ne göl var artık, ne dere, ne deniz, ne de yer altı suyu. Hepsinin hakkından geldik. Ekmek elden, su gölden sözünün geçerli olduğu dönemler çok geride kaldı. Şehirlerin mahşer yeri olmasından önce idi o. Kimyasallar, fabrika atıkları, deterjanlar çikahı asude zamanlar geride kaldı. İnsanlık olarak suya ihanet hâlindeyiz. Bu ihanetimiz için, “artan dünya nüfusunu ne ile besleyeceğiz?”, “üretimi arttırmak zorundayız, bunun için de fedakârlık gerekiyor” gibi “sudan” bahaneler üretmekle meşgulüz. Bütün bunlar suya -gerçekte kendimize ve insanlığa- zulmettiğimiz gerçeğini değiştirmiyor. Zulmeden bunun karşılığını elbette görür.

Su ile barışmak zorundayız, yoksa kaybeden biz oluruz. Ernest Hemingway’nin ünlü romanı üzerinden sorduğu “çanlar kimin için çalıyor?” sorusunun cevabı günümüzde açık ve kesindir: Tüm insanlık için...

Abdullah b. Ömer'den nakledildiğine göre,
Rasulullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur:
"Kim bir kavme benzerse, o da onlardandır."

(Ebu Davud, Libas, 4.)

Kimsin?

Rukiye AYDOĞDU DEMİR

Diyanet İşleri Uzmanı

Soru: Kimsin?

Cevap: ...

Soru: Kimsin?

Cevap: ...

...

Sustu... *(Susmak hiçbir zaman sadece susmak anlamına gelmez.)*

Bu soruyu bir başkası sorsaydı keşke. O zaman her şey çok daha kolay olabilirdi. Ama insanın içinden münasebetsiz zamanlarda, hiç beklemediği bir anda, apansız böyle soruların geçmesi ve yine insanın kendi'sinin bu sorulara cevap vermek, daha doğrusu sorunun sebep olduğu dipsiz boşluğu doldurmak zorunda olması pek de kolay değil.

Soru: Kimsin?

Durup düşünmeli, ölçüp tartmalı, aramalı bulmalıdır şimdi kendisini. Bunca yoğunluğun, işin gücün, hesabın kitabın arasında başını ellerinin arasına alıp her şeyi susturup cevap vermelidir kendisine. İnsanın derünundan gelen ve adeta kendisini delip geçen, her şeye verilecek bir cevabı varken

afallamasına, basamakları hızla çıkarken tökezlemesine sebep olan bu tür sorulara cevap bulmak kolay değildir. Çoktan seçmeli olsaydı soru belki durum daha farklı olabilirdi ya da kimliğinde yazanlar kim olduğunu hatırlamasına yetseydi daha kolaydı işi. Gurur kaynağı olan kabarık cv'sinin satırlarında da havalı özgeçmiş dosyasında da aradığını bulamadı.

Şöyle bir etrafına baktı. *(Aynı zamanda gördü.)*

HERKES birbirine ne kadar benziyordu, kendi'sine döndü baktı. HERKESle ne kadar çok ortak noktası vardı.

Düşündürdü bu durum onu. *(Düşünmesi doğru yolda olduğuna işaret...)*

HERKESle aynı mekânlara takılıyor, HERKESin kafa yorduğu konular üzerinde aynı edayla konuşuyor, cümlelerinde aynı tonlamayla benzer noktaları vurguluyordu. HERKES gibi giyiniyor, HERKES gibi yürüyor, HERKES gibi okuyor, HERKES gibi yaşıyordu. Bir şeyi HERKES yaptığı için yapıyor, sevdiği için seviyor, bıktığı için bıktı.

yordu. HERKES kadar düşünceli, HERKES kadar hisli, HERKES kadar merhametli, HERKES kadar hassasiyet sahibi idi. Bunun yanında HERKES kadar duyarsız, HERKES kadar hissiz, HERKES kadar doyumsuz ve bencil biriydi.

Şaşırdı. (Şaşırması hâlâ şaşırabildiğini gösteriyor. Üstelik kimse şaşırmazken bunu yapabilmesi harika!)

Soru: Kimsin?

Kontrolünü asla kaybetmemesi gerektiğini düşündü. (Oysa hayatının kontrolünü çoktan başkalarının eline vermişti.) Profesyonel bir şekilde yaklaşarak bu soruyu cevaplayabildi. Bütün kostümleri, bütün maskeleri, bütün markaları, bütün mekân ve makamları denedi, yine olmadı. Bu kadar çok kılık değiştiren bir benliği tanıması hâliyle olanaksızdı. Kendisine yeni bir “ben” lazımdı, mümkün olsa kendisine yeni bir “ben” alıp her şeye yeniden başlayacaktı. Kendisine şöyle bir baktı: BAŞKALARININ beğenileri, eleştirileri, zevkleri, tutkuları, alışkanlıkları o kadar işgal etmişti ki benliğini, bambaşka biri olup çıkmış, tam manasıyla başkalaşmıştı. Üzerinde BAŞKALARINA ait kostümler, kafasında BAŞKALARINA ait fikirlerle, dilinde BAŞKALARININ jargonu, ağzına yakışmayan devşirme kelimelerle, kendisinin ait olmadığı bir yerde BAŞKALARINA ait havayı teneffüs ediyor, bununla kalmayıp ta içine çekerek içselleştirmeye çalışıyor ve yeri geldiğinde kendisine ait olmayan tüm bu şeyleri ölesiye savunuyordu. Sahi ne yapıyordu? Kimdi, kimlerdendi?

Acıdı kendisine. (Kalbi hâlâ diri.)

Ne kendisi ne BAŞKASI olamamak hayatı boyunca bu arafta yaşamaya mahkûm olmak ne acı. Kimsin dendiğinde sağına ve soluna bakmadan kim olduğunu ve dahi olmadığını anlayamamak ne acı. Ne acı geceyi gündüz gündüzü gece zannetmek. İnsanın zemininin ayaklarının altından kayıp

gitmesi, zeminini hep BAŞKALARINA göre tayıp etmesi ne acı. Ne acı insanın kendisini bulamaması, kendisi olamaması ve kalamaması... Günbegün BAŞKALARINA benzerken gün gelip HERKESle aynı olacağını kestirememesi ne acı. Ne acı bir zamanlar benzemek korkusu yaşadığı şeylere benzediği için övünmesi...

Fark etti. (Elhamdülillah...)

Hızla yaklaşıyordu yaklaşmakta olan ve o, aynı hızla BAŞKALARINA benziyor, HERKESleşiyordu. Tehlike büyüktü. Kendi zevklerine, heveslerine, hayallerine, ideallerine hep başkalarına ait bir şeyler karışmıştı. Adı yüzünden yolunu yolu yüzünden adını değiştirmişliği çoktu. Böyle giderse ne adı ne yolu olacaktı. Yer-yön kabiliyetlerini yitirmeye başlamış yersizlik ve yönsüzlük arasında sıkışıp kalmıştı. İstikrarlı bir şekilde başkalarına özenip başkalarına benzemek için yaşamıştı. Şimdi benliğinin ellerinden akıp gittiğini görüyor, zamanın kendiliğini hızla erittiğini fark ediyor, kendisine yabancılaşıyordu. Sınırları belirsizleşince, benzemekten korktuklarıyla ne kadar çok benzer yönünün olduğunu fark etti. “Benzemek” fiilinin insanın hayatını tüm kılcalıklarına kadar böylesine etkileyeceğini daha önce hiç düşünmemişti. Kim olduğu kadar önemliydi insanın kime benzediği. Aksi hâlde kendisini BAŞKALARINDAN farklı görmesinin hiçbir anlamı yoktu.

...

Dünya üzerinde gelmiş geçmiş tüm insanlar arasında benzenilmeye en layık olan, örneklerin en güzeli Peygamberi’nin (s.a.s.) şu sözü her şeyi özetliyordu aslında:

“Kim bir kavme benzerse, o da onlardan-
dır.” (Ebu Davud, Libas, 4.)

Artık kim olduğunu biliyordu.

Soru: Kimsin?

Cevap: Benzediğin...

Ne kendisi
ne BAŞKASI
olamamak
hayatı
boyunca
bu arafta
yaşamaya
mahkûm
olmak ne
acı. Kimsin
dendiğinde
sağına
ve soluna
bakmadan
kim olduğunu
ve dahi
olmadığını
anlayamamak
ne acı. Ne acı
geceyi gündüz
gündüzü gece
zannetmek.

ALİŞVERİŞ (Yeşil Örtü)

BetülŞATIR

Ölüm onlar için sırada yaşanılacak güzel bir hakikatten başka bir şey değildi. Bunun için hiçbir kaygı duymuyorlardı. Sanki bir an önce gitmek istedikleri bir yazlık ev gibi bir zevk ü safa ortamı gibi heves taşıyorlardı ölüme karşı. Cömert ve sevgi dolu bu insanların gönlüne huzuru hiç şüphesiz veren Allah'tı.

KAPIDAN sarkan rengârenk boncukları eliyle araladı ve içeriye girdi. Küçük bir dükkân değildi. Ama o kadar çok hediyelik malzemeyle doluydu ki mekân iyice daralmıştı. Alishveriş için bir müşterisinin daha geldiğini gören satıcı neşeyle gülümsedi. Canım görümceciğim, canım kayınvalideciğim yazan havluların yanından geçerek yaşlı müşterinin yanına yaklaştı. Yanında torunu olduğunu anladığı genç hanım birbi-

rinden güzel malzemelere dokunuyor; seçmeye, karar vermeye dedesine yardımcı olmaya hazırlanıyordu. Asasına bütün ağırlığını taşıtmaya çalışan yaşlı adamın ayakta zor durduğunu fark edince dükkân sahibi onca kalabalığın içinde bir sandalye aradı. Buldu ve ihtiyara doğru uzattı. Oturmasını ima eden bir bakıştan sonra ne istersin bey amca diye sordu.

Oturması için yapılan teklifi duymazdan geldi yaşlı adam. Gözlerini kısarak raflarda bir şeyler arıyordu. Yorgun adımlarını gezindirirken yoluna çıkan parlıtlı eşyaları, simli takıları, spotlarla daha da fazla ışıldayan paketleri asasıyla iteledi ve kendisine geçecek bir yol ayarladı. Raflarda, aşağıda ve yukarıda bulunan bütün malzemelerin inatçı bir canlılık taşıdığını fark etti. Her ayrıntının hayat dolu, neşe dolu bir ışıltısı vardı. Herkesin aradığı da istediği de zaten buydu. Aradığını iyice zayıflayan gözlerinin ziyasıyla bulamayacağını anlayınca satıcıya seslendi.

Sesindeki mecalsizlik ve pes etmişlikle, "Evladım sizde öldüğümüzde salın üzerine örtülmek üzere yeşil örtü var mı?" diye sordu. Ne demek istediğini daha iyi anlamak için kafasını sağa sola

salladı ve tekrarlamasını istedi genç adam. “Hani cenazeyi kabre taşıırken üzerine örterler ya, üzerinde yazısı da vardır.” diye devam ederken bildiğini anlatırcasına yaşlı adamı susturdu satıcı. Yüzündeki gülümseme dondu ve arkalarda, iyice gerilerde bir şeyler aramaya başladı.

Bu sohbete şahit olan genç kadın kucağına biriktirdiği eğlencelik hediyelerin, parlıtlı eşyaların bir kaçını yere düşürdü. Toplamak için eğildiğinde ise geri kalanları da düşürdü. Toplamaktan vazgeçti ve dedesine doğru ilerledi. Sıcacık kolundan tutup göz teması kurmaya çalışarak, “Dedeciğim aşk olsun sen neler düşünüyorsun böyle, hem Allah geçinden versin ne biçim bir alışveriş bu böyle?” dedi. Dolan gözleriyle dedesinin ıslanmış gözlerine bakarak ne diyeceğini bilememenin şaşkınlığı ile devam etti. “Hem onu belediyeler ya da imamılar bulup örtüyorlar ya zaten.” dedi. Dedesi, gülümsemeyi başaran bir tevekkülle “Köy yerinde yok böyle şeyler, ondan alıyorum.” dedi.

Gezmek, bir mübareği ziyaret edip dualar etmek için geldikleri Eyüp Sultan’da huzur dolan yüreklerine koskoca bir hüznün çöreklenmişti. İstanbul’da yaşayan genç kadın, taşradan gelen dedesinin ve ninesinin mutluluğunu hesaplayarak onları Eyüp Sultan’ın manevi atmosferine, nurlu, huzurlu bir ziyarete götürmüştü. Diğer torunlarına Eyüp rayihası taşıyan birkaç hatıra almak üzere girdikleri dükkânda herkesin ağzındaki tat kekreye çalmıştı. Ağızların tadını bozan ölüm sanki dükkândan taşarak Eyüp Sultan’da hatta dünyada olan herkesin yakasına yapışmıştı. Boyunları kızarıncaya kadar şiddetle sallamıştı da sanki

kimsenin ruhu duymamıştı.

Hayatın tadı, ışığı, çılgınlığı ve enerjisi ile dolu bir dükkânda yine bütün bunlarla içi dışı dolup taşan bir genç kadın için ölümü hatırlamak oldukça can sıkıcı olmuştu. Aynı buhranı genç olan dükkân sahibi de yaşamıştı küçük bir süre. Hayat kaldığı yerden hızla akıp gitmeye başlamadan yeşil örtü bir poşete konuldu. Ücreti ödendi. Tevekkülle alış verişini yapan yaşlı adam gidince hediye etmek üzere birkaç parça bir şey daha aldı torunlarına.

Dede ve torunu dükkândan dışarı çıktılar. Tekerlekli sandalyede oturan yaşlı kadın caminin avlusundaki bekleyişinin son bulmasıyla gülümsedi. Hayat arkadaşı Osman Bey’in ne aldığını görmek istedi. Torunlarına götüreceği şeyleri merak ediyordu. İlk açtığı poşetten çıkan yeşil örtüyü büyük bir soğukkanlılıkla inceledi ve aldığına sevinmiş bir eda ile “Aslında bir kaç eksikimiz daha vardı bey, beş tane sofraya bezi, gülsuyu ve buhur (tütsü)...” deyiverdi.

Tevekkül ve kabulleniş içerisinde yaptıkları bu ölüm alışverişi sohbeti, onları çok seven torununu hıçkırıksız bir hüznle ağlatmıştı. Sohbeti sonlandırmaktan, konuyu değiştirmekten vazgeçmiş bir hâlde gözyaşlarını sildi ve “sofraya bezi ne işe yarayacak?” diye sordu genç kadın. “Bizi yıkayanlar kullanacaklar kızım. Üç tanesini, üç kişi üzerine sıratmamak için peş-tamal gibi gerecekler, iki tanesini bizi görmesinler diye yoldan tara-

fa asacaklar diye sakın sakın anlattı Zahide Hanım. “Diğer eşyalarımızı hazırladık kolonumuz var, beyaz çarşafımız var, sabunumuz var...” Yaşlı kadın o kadar olağan anlatıyordu ki. Genç kadının içine de bir ferahlık yayıldı. Bulundukları mekânın huzuru tekrar bütün kalbini kuşattı ve kendi ölümü için hazırlık yapan bu iki koca çınarı dinlemeye devam etti. Onları kaybetmek istemiyordu ama bu sakın bu olağan tavırları onlar için üzülmemesi gerektiğini anlatıyordu. Bile isteye yaşlanan tonton ninesini ve dedesini sevgiyle kucakladı ve Allah geçinden versin diyebildi. İşte yine bile isteye ölüme hazırlık yapıyorlardı. İnsanlar ani doğum sancıları için ya da depremde alıp kaçmak için çantalar hazırlaya dursunlar onun nur yüzlü büyükleri ölüm için malzeme hazırlıyorlardı. Hem de en normal bir şeymiş gibi. Hatta öldükten sonra verilecek hayır yemeğinin bile parasını bir köşeye koymuşlardı.

Ölüm onlar için sırada yaşanılacak güzel bir hakikatten başka bir şey değildi. Bunun için hiçbir kaygı duymuyorlardı. Sanki bir an önce gitmek istedikleri bir yazlık ev, bir zevk ü safa ortamı gibi heves taşıyorlardı ölüme karşı. Cömert ve sevgi dolu bu insanların gönlüne huzuru hiç şüphesiz veren Allah’tı. Genç kadın, onların bu tevekkülünü, bilincinin en yüksek köşesine ilistirdi ve eve dönmek üzere tekerlekli sandalyeyi itelemeye koyuldu.

Ameline Değil Allah'a Güvenmek

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Diyanet İşleri Uzmanı

BİZ insanoğlu gelip geçtiğimiz bu fani âlemi yurt edinmede ve ünsiyet kurmada ne kadar da mahiriz. Günün birinde toprağın bedenimizi sarıp sarmalayacağını bilsek de hiç aldırmadan dört elle sarıldığımız ne kadar da çok şey var! Sadece sarılmakla kalmıyor, elde ettiğimiz ne varsa ondan kendimize hiç de azımsanmayacak payeler devşirmekten geri kalmıyoruz. Allah'ın nasip etmesi için dua ettiğimiz ve kavuşmayı arzuladığımız isteklerimiz gün geliyor bizi tehlikeli uçurumların kenarına savuruyor. Tehlikenin ne olduğunun cevabını Yüce Yaratıcı "Hayır; gerçekten insan, azar. Kendini müstağni gördüğünden." (Alak, 96/6-7.) Ayetiyle veriyor. Nisyanla malul insan nasıl da unuttur muhtaç olduğunu; hacetlerini karşılayanın, nimet ve rızıklarıyla lütuf ve ikramda bulunanın, O'na yaklaştıracak vesileler halk edenin, sıkıntılara karşı iltica edilecek yegâne melcenin O olduğunu... Rabbimizin bahşettiği imkânlarla kavuşunca nimetin asıl sahibini göz ardı edip sahip olduklarımıza sıkıca sarılarak "benim" der dururuz: benim malım, benim işim, benim başarılarım, benim toprağım, benim çabam, benim amellerim... Ucup hastalığı diyor buna ehligönül. İşte o gönül erlerinden Muhasibi, nefsin bin türlü marazını nazara verdiği Riaye isimli eserinde ucup illetine dikkat çekerek ilimle, amelle,

doğru veya yanlış görüşle ucuba sürüklenebileceğini söylüyor.

Muhasibi insanı helake götüren ucubun kalp körlüğüne sebep olduğunu; bunun neticesinde ise kişinin yaptığı her türlü amelini kendine izafe ederek gözünde büyütüp çok gördüğünü söylüyor. Ve şöyle resmediyor ucuba kapılan kulun hâlini: "Gerçekten güzel yaptım, uğraştım, anladım vs. diyerek övünürsün. Bunu nefsinin gücüyle, basiretiyle yaptığını söyleyerek övünür, büyük bir şey sanırsın. Bazen de 'şöyle namaz kıldım, şu kadar zamandır iftar etmedim (hep oruç tuttum). Çok sıcak bir günde oruç tuttum' dersin ve bu arada Allah'ın nimetlerini hiç hatırına getirmezsın." İşte bu, yaptıklarını çok büyük görmek ve nefsine izafe etmektir. Muhasibi kulun kendi gücüne güvenerek tüm bunları başardığı yanılgısına kapıldığını ve Allah'ın ihsan ve iyiliklerini unuttuğunu ifade ederek şu soruları soruyor enesini büyüten kimseye: "Allah sana ihsan etmese, bu gücü bulacak mıydın? Kalbinde kendinle böyle konuşacak mıydın? Bundan daha güçlü ve etkili olduğunu bilebilir miydın?"

Ameline güvenen ve onunla böbürlenenler çoğu kere hata içerisinde olduklarını anlamazlar. Bir nevi basiret tutulması yaşayan bu kimseler kötülük yaparken iyilik yaptıklarını, kurtuluşa erdiklerini zannederken nasıl bir

Hatalardan dolayı Allah Teala'nın rahmetinden ümidin azalması, amele itimat ve güvenin işaretidir.

İbn Ataullah İskenderî

helake doğru sürüklendiklerinin farkında bile olmazlar. Bazen de yaptıkları en küçük bir hatadan dolayı da ümitsizlik çukurlarının en dibine düşüverirler.

İbn Mesud, böbürlenme ve ümitsizliğin insanı helake götürdüğüne dikkat çekerken isabetli bir uyarıda bulunuyor. Zira böbürlenene kişi amelini gözünde o kadar çok büyütür ki, günahlarını görmez ya da çok küçük görmeye başlar. Günahlarını küçük gördüğü zaman ise onlardan dolayı korku ve pişmanlık duymaz ve günah işlemeye devam eder. Bu da onun helaki demektir. Diğer taraftan bunun tersi bir durum da söz konusu olur ki; İbn Ataullah İskenderî'nin hikmetinde dikkat çektiği durum tam da bunu ifade ediyor. Ameline çokça güvenen ve onunla böbürlenene kişi en küçük bir günahı dahi gözünde büyütür ve ümitsizliğe düşer. İşlediği hata ve günahın affedilmeyecek kadar büyük olduğunu ve Allah'ın tövbesini kabul etmeyeceğini, amelinin kendisini kurtaramayacağı yanılgısına kapılır. Hâlbuki: "Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin, Allah bütün günahları bağışlar." (Zümer, 39/53.) buyurarak ayetin başında nefislerine haksızlık yapmakta aşırı gidenler vurgusuyla bu kimselere sesleniyor Yüce Allah. İnsan bu ümit verici ayete kulak verse yese düşmekten ve nefsinin iğvasına kapılmaktan kurtulacak, kendisinin

günah ve hata yapabilecek bir kul olduğunu anlayarak yaratanın sınırsız ve sonsuz rahmeti karşısında kusur ve hatalarının silineceğini görecektir. "Her insan hata yapabilir. Fakat hata yapanların en hayırlısı çokça tövbe edendir." (İbn Mace, Zühd, 30.) buyuran Rasulüallah, insana kul olduğunu ve hatadan hâli olamayacağını da işaret etmiyor mu? Seni yaratan seni bilmez mi! Ebette Rabbimiz bize gücümüzden fazlasını yüklemeyiz ve kimseye haksızlık etmez!

İnsanı aşırılığa sürükleyerek saptıran her iki yol da yanlıştır; günahına bakıp affedilmeyeceği ve helak olacağı düşüncesi ne kadar yanlışsa; ameline güvenip onu gözünde büyütme ve kendini müstağni görmek de o kadar yanlış bir yoldur. İmam-ı Gazali, ucup afe-tinden kurtuluşun çaresi olarak; kişiye hiçbir hakkı olmadığı hâlde tüm nimetleri verenin Yüce Allah olduğu idrakine varmasını tavsiye ediyor. Zira ucuba sebep olan cehalettir ve ondan kurtuluş da onun zıddıyla yani marifetle mümkün olur, diyor Gazali: "O senin varlığını, sıfatlarının varlığını, amellerinin varlığını ve sebeplerini sana ihsan etmiştir. Durum bu iken abidin ibadetiyle, âlimin ilmiyle, güzelin güzelliğiyle, zengin zenginliğiyle ucuba kapılmasının hiçbir mânâsı yoktur. Çünkü bütün bunlar Allah'ın lütfundandır." Biz seni hakkıyla bilemedik sen bildir Allah'ım!

Vatanın Değerini Bilmek

Seyfettin YAZICI

DİB Emekli Başkan Yardımcısı

Başka Türkiye yok. Sağlığımızda bizi üzerinde barındıran, öldükten sonra kucağında saklayan bu toprakları korumak, hem üzerimize düşen önemli bir görev hem de vatan borcumuzdur. Hiç şüphesiz bir milletin dünyada sahip olabileceği en değerli varlık vatanıdır.

OSMANLI Devletinin son yıllarında ülke topraklarının birer birer elden gittiğini gören ve bunun derin üzüntüsünü yaşayan, büyük şairimiz Mehmet Akif ERSOY'un şu mısraları anlamlı bir öğüt ve üzerinde iyi düşünülmesi gereken bir uyarıdır:

Sen! Ben! Desin efrat, aradan vahdeti kaldı.

Milletler için işte kıyamet o zamandır.

Kaç yurda veda etmedik artık bu uğurda!

Elverdi gidenler, acıyın eldeki

yurda. (Safahat, s. 467.)

Bugün duyarlı olmamız gereken en önemli konu; milletçe birlik ve beraberliğimizin korunmasıdır. Karşılaştığımız güçlükleri dün olduğu gibi bugün de birlik ve beraberlik şuuru ile aşacağız. Böyle hareket ettiğimiz takdirde Allah'ın yardımı da bizimle olacaktır.

Peygamber Efendimiz: "Allah'ın yardımı topluluk üzerinedir." (Camiu's-sağır) buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir.

Geleceğimizi düşünmek...

Tarih boyunca Müslümanların

Biz milletçe, I. Dünya Savaşı'nın en büyük kahramanlık destanının yazıldığı Çanakkale'de düşmanlara karşı hep birlikte çarpışmadık mı?

başına gelen felaketlerin çoğu iç çekişmeler yüzünden meydana gelmiştir. Gösterilen başarılar, birlik ve beraberlik sayesinde elde edilmiştir.

Biz milletçe, I. Dünya Savaşı'nın en büyük kahramanlık destanının yazıldığı Çanakkale'de düşmanlara karşı hep birlikte çarpışmadık mı?

Ülkemizin her köşesinden cepheye koşup şehit düşenler, şimdi o topraklarda yan yana yatmıyorlar mı?

Bir ölüm kalım mücadelesi olan İstiklal Savaşı'nı milletçe birlik ve beraberlik içinde yapmadık mı?

Çocuklarımız aynı okullarda birlikte okumuyor mu?

Aynı camilerde birlikte yan yana ibadet etmiyor muyuz?

Bayramları hep birlikte ortak bir sevinçle kutlamıyor muyuz?

Tarih boyunca tatlı ve acı günlerimiz oldu. Milletçe hep birlikte sevinip birlikte üzülmek mi?

Şimdi bize ne oldu?

Yüce kitabımız Kur'an-ı azimüşşan birliği emrederken, biz nasıl

ayrılığa düşeriz?

Sevgili Peygamberimiz; "Müslüman Müslümanın kardeşidir." buyururken, biz birbirimize nasıl düşmanlık edebiliriz?

Biz yabancılara bile şefkat gösteren, yardım elini uzatan bir milletiz.

Şimdi bize ne oldu ki başkalarına gösterdiğimiz merhameti kendi insanımızdan esirgiyoruz.

Yüce yaratıcı, bizi birbirimizin kardeşleri olarak yaratmış ve bir arada yaşamamızı takdir etmiştir. Ne olur, birbirimize sevgi ile ve kardeşçe davranalım.

Sevgi ve muhabbet gül bahçesini, kin ve düşmanlık ateş çukurunu temsil eder. Gelin birbirimizi Allah rızası için sevelim de ülkemiz cennet bahçesine dönüşsün.

Sevgi, dinimizde çok faziletli bir amel olarak kabul edilmiştir. Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor: "Amellerin en faziletlisi Allah için sevmektir." (Tac, c. 5, s. 78.) Allah rızası için birbirini sevenlere ahirette verilecek büyük mükâfatın, herkesin imreneceği nitelikte ola-

cağı Peygamberimiz tarafından bildirilmiştir. (age. c. 5, s. 83.)

Kalplere yerleşen ve insanları birbirine düşüren düşmanlık duygularını yok eden en etkili ilaç "sevgi"dir. Sevgi, insanları birbirine yaklaştıran, birbirleri ile kaynaştıran "manevi harç"tır. Sevginin hâkim olduğu yerde, insanlara hayatı zehir eden düşmanlık yoktur, kardeşlik duyguları en üst seviyededir. Böyle bir toplum, âdeta cennet hayatının yaşandığı huzurlu bir toplumdur.

Bize düşen görev; kardeşliğimize zarar verecek söz ve davranışlardan uzak durmak, tatlı bir dil, gülümseyen bir yüz ile çevremizde kardeşliğin pekişmesine katkı sağlamaktır. Müslümana yakışan budur. Bunu başarabilirsek hem dünya, hem de ahiret mutluluğu bizim olacaktır.

Dünyada olup bitenleri, hemen yanı başımızda Müslümanların başına gelenleri, dünyanın gözü önünde yaşanan insanlık dramını görmüyor muyuz?

Bugün dünyanın çeşitli bölgelerinde, özellikle güney komşularımızda sıkıntıya düşen din kardeşlerimize ve soydaşlarımıza yardım elini biz uzatıyoruz. Ülkemize sığınan milyonlara biz kucak açıyoruz.

Allah göstermesin! Bizim başımıza bir sıkıntı gelecek olsa, sığınacağımız bir yer yoktur. Öyle ise sahip olduğumuz nimetlerin kıymetini çok iyi bilelim.

Biz milletçe yekvücut olmazsak nasıl güçlü olacağız? Varlığımızı nasıl devam ettireceğiz? İleri ülkeler seviyesine nasıl ulaşacağız?

Bu topraklarda yaşayan herkes şunu iyi bilmelidir ki, dünyamız ve ahiretimiz için hayırlı olan,

Hiç şüphesiz bir milletin dünyada sahip olabileceği en değerli varlık vatanıdır. Ne mutlu ki biz böyle çok değerli bir varlığa sahibiz. Bu, Yüce Yaratıcımızın büyük milletimize bir lütfu, kahraman atalarımızın kanları ve canları pahasına kurtarıp bize miras bıraktıkları kutsal bir emanettir.

milletçe birlik ve beraberliğimizi muhafaza etmektir.

Dinimizin emri budur. Allah'ın rızası bundadır, bu ülkeyi bize emanet eden atalarımızın ruhları da bundan şad olacaktır.

Sadece kendimizin değil, çocuklarımızın, torunlarımızın kısaca, bizden sonraki nesillerin de geleceği, birliğimizi korumamıza bağlıdır. Bunun, gelecek nesillere olan tarihi görevimiz olduğu unutulmamalıdır.

Yüce Rabbimizin şu uyarısına kulak verelim. Buyuruyor ki:

“İnkâr edenler birbirlerinin dostlarıdır. Eğer siz aranızda dost olmazsanız, yeryüzünde fitne ve

büyük bozgun çıkar.” (Enfal, 8/73.)

Anlamını sunduğum ayet; başkaları birbirleri ile dost olup işbirliği yaparken, Müslümanlar kendi aralarında dostluk ve kardeşlikten uzaklaşırsa başlarına büyük felaketlerin geleceğini haber vermektedir.

Gelin vicdanımızın sesine kulak verelim de ülkemizin değerini iyi bilelim.

Şunu hiçbir zaman aklımızdan çıkarmayalım:

Başka Türkiye yok.

Sağlığımızda bizi üzerinde barındıran, öldükten sonra kucağında saklayan bu toprakları korumak, hem üzerimize düşen önemli bir

görev hem de vatan borcumuzdur.

Hiç şüphesiz bir milletin dünyada sahip olabileceği en değerli varlık vatanıdır.

Ne mutlu ki biz böyle çok değerli bir varlığa sahibiz. Bu, Yüce Yaratıcımızın büyük milletimize bir lütfu, kahraman atalarımızın kanları ve canları pahasına kurtarıp bize miras bıraktıkları kutsal bir emanettir.

Bu sebeple Yüce Rabbimize şükredelim. Bizlere böyle bir vatan bırakan atalarımızı da rahmet ve şükranla analım.

Ancak bu emaneti devraldığımız noktada durmamalıyız. Yapma-

mız gereken önemli bir görev daha vardır. O da: Ülkemizin kalkınması için gece gündüz çalışarak şanlı tarihimize yakışır bir şekilde gelişmiş ülkelerin ön safında yerimizi almak.

Bunu başardığımız takdirde, millet olarak arzu ettiğimiz mutlu hedefe ulaşacağımızda şüphe yoktur.

Milletimizin mutluluğu için hep birlikte el ele

İlk emri “oku” olan ve çalışmayı farz kılan dinimiz, insanın mutluluğu için gerekli prensipleri koymuş, daima ilerlemeyi emretmiştir. Peygamber Efendimiz, “İki günü birbirine eşit olan aldanmıştır.” (Keşfu'l-hafa, c. 2, s. 233.) buyuruyor.

Bu hadis-i şerif, geri kalmak şöyle dursun, yerinde saymayı bile reddetmiş, Müslümanların her gün daha ileri gitmelerini hedef olarak göstermiştir.

Dünya üzerinde birçok devletler ve büyük imparatorluklar kurmuş, İslam'a pek çok hizmetlerde bulunarak Allah'ın sevgisine ve peygamberimizin övgüsüne mazhar olmuş, bir çağı kapatıp yeni bir çağ açarak tarihe yön vermiş, yüzyıllarca kıtalara hükmetmiş, idare ettiği ülkelerde adaletin en güzel örneklerini vermiş ve gittiği yerlere ahlak, fazilet ve medeniyet götürmüş olan büyük bir milletin torunları olan bizler, gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmayı nasıl içimize sindirebiliriz?

Maziye sor ecdadımı söyler sana şimdi,

Bir bitmez ufuktum, küre vaktiyle benimdi. (Mithat Cemal KUNTAY)

Dün Çanakkale'de dünyanın en güçlü ordularını dize getirmemi-

zi sağlayan sarsılmaz imanımızı korur, kurtuluş savaşındaki birlik ve beraberliğimizi ülkenin kalkınmasında da gösterirsek, emin olun en kısa zamanda önümüzdeki bütün engelleri aşarak hedefe ulaşırız.

Dünya koşuyorken yolun üstünde yatılmaz!

Davranmayacak kimse bu meydana atılmaz.

Müstakbeli bul, sen de koşanlarla bir ol da;

Maziye, fakat yıkmaya kalkışma bu yolda. (Safahat, s. 470.)

Öyle ise yapmamız gereken:

- Kin ve nefret değil, sevgi ve muhabbet.
- Geri kalmak değil, ileri gitmek.
- Düşmanlık değil, dostluk.
- Yunus'un deyişi ile yaratılanı, yaratandan ötürü sevmek.
- Komşumuz aç iken, tok yatmamak.
- Yapmak için bir araya gelmek ve iyilikte yardımlaşmaktır.

Özetle;

Cami minareleri ile fabrika bacalarını yan yana getirerek madde ile manayı birleştirmek. Başka bir ifade ile:

**Aynı camilerde birlikte
yan yana ibadet etmiyor
muyuz?**

**Bayramları hep birlikte
ortak bir sevinçle
kutlamıyor muyuz?**

**Tarih boyunca tatlı ve acı
günlerimiz oldu. Milletçe
hep birlikte sevinip
birlikte üzülmeyen mi?**

Ahiret için dünyayı, dünya için ahireti terk etmemek, her ikisi için çalışmaktır. Gerçek İslam anlayışı budur. Bizi, dünyada huzura, ahirette ebedî mutluluğa ulaştıracak olan tek çıkar yol budur.

Merhametlilerin en merhametlisi Allah'tan dileğimiz şudur:

Dünyamız, huzur ve barışın ege- men olduğu yaşanabilir bir dünya olsun.

Ülkemiz mamur, topraklarımız bereketli, insanlarımız mutlu, birlik ve beraberliğimiz daim olsun. Dünyada da ahirette de yollarımız ayrılmasın.

Son durağımız cennet olsun...

**KİMLİK VE
YABANCILAŞMA
BAĞLAMINDA**

H. Peygamber'in Gençlerle İletişimine Genel Bir Bakış

Yrd. Doç. Dr. Cafer ACAR
Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

ŞAHSİYET insanın kendine has hayata dair duygu ve davranışlarının tamamını ifade eden özel bir kavramdır. İnsan şahsiyetiyle hayatta var olur ve kendini var kılar. Bu bir öz gayrettir. İnsanı değerli kılan, değerli olduğunu hissettiren ve varlık anlamının teşekkül ettiği cevherdir. İnsanın şahsiyeti eserinde mündemiçtir. Ustanın eserinde; karakterinin, duygu ve düşünce dünyasının yansıması gibi bir şey...

Şahsiyetin değerle buluşması ile kazanılan yeni ruh ve biçim ise kimliği oluşturur. Bir başka ifade ile “kişi-değer” buluşması sonucunda iradi olarak ortaya çıkan ve bireyin tüm hayatına rengini kokusunu veren en temel öz. Kimlik kişinin/toplumun ayırıcı vasıflarını ve tanınmasını sağlayan bir bütündür. Hayatı idame ettirirken karşılaşılan olumlu ve olumsuz her ne var ise “kişi-değer” ikilisinin etkisinde şekillenen şeylerdir. Bu nedenle insanlık hayatı, hayatın akışını belirleyen ve “kişi-değer” ilişkisinin oluşmasını etkileyen süreçleri etkileme mücadelesine sahne olmuştur ve

olmaktadır. “Kişi-değer” ilişkisini etkileyebilenler değişimi başarabilenlerdir.

Değişim, kimlik, şahsiyet gibi konular gündeme geldiğinde ilk hedef gençlerdir. Gençler hayatın akışı içinde inisiyatif alma imkanını elde edeceklerinden onları etkilemek bu süreçleri de etkilemek anlamına gelmektedir. Olumlu ve olumsuz her kimlik iddiası, gençleri muhatap yelpazesinde öncemiştir.

İnsanın yaratılışı ile birlikte Allah Teala fıtrat düzeyinde bir “kişi-değer” dünyası kurmuş ve insanın düzene uygun kimlik kodlarını bozmaması için elçiler ve kitaplar göndermiştir. Son peygamber Hz. Muhammed de (s.a.s.) bu anlamda örnek olarak önümüze konulmuştur. Peygamberimizin davetine (belki) öncelikle ve özellikle gençlerin itibar etmesi dikkatlerden kaçmayan bir gerçektir. Genç kişiliklerle İslam'ın değerleri bir araya gelince bu değişim sürecini tetikleyen bir başlangıç gerçekleşmiştir. Doğrusu bu vurucu ve değiştirip dönüştürücü değerlerin öz niteliklerine odaklanmak ve genç-

lerin buradan nasıl bir sonuca ulaşarak tercihlerini yaptıklarına dair bugünden okumalar yapmak bize önemli kazançlar sağlayacaktır.

H. Peygamber tarafından davet, tebliğ ve irşad süreçlerinin ilk aşamasında ortaya konulan temel ilkeler, öyle anlaşılıyor ki gençlerin dünyasına bir ışık olmuştur. Davetin onlar için ifade ettiği karşılık icabete değer görülmüştür. Bu bağlamda iki basamak söz konusudur. Giriş ve kalıcılık... Işığı görenler kapıdan girmiştir ve kalmıştır. Doğrusu bu girişin kalıcı hale gelmesi hem zor hem de merak konusu olsa gerektir. Tarihsel süreçte bir sahabe kimliğinden bahsetmek mümkün ise bu süreçler neticesinde ortaya çıkan bir durumdan bahsediyoruz demektir. Öyleyse nedir bu değerler diyerek başlamalı ve bitirmeli...

H. Peygamber'in hayatında bu anlamdaki ilklere göz gezdirmekte fayda var. İlk iman edenler, ilk davetler, ilk mektuplar. Ardından süregelen ilişkiler manzumesi. Her iki kanat da olmazsa olmaz... Bu denge kurulamadığı takdirde yabancılaşma başlar. Kişi ken-

di kimliğinden ve kimliğine can veren ruhundan uzaklaşır. İnsan kalabilme ile insanlıktan çıkma arasında bir şuur sorunu yaşamaya başlar. Hz. Peygamber kendi hayatında ortaya koyduğu örnekliklerle etrafında oluşan iman hal-kasının genç müntesipleri ile daha başlangıçtan itibaren kendi hayatının sonuna kadar bir etkileşim alanı oluşturmuş ve bu zamanla “mümin kimliğine” dönüşmüştür. Mümin kimliği totalde ekser bazda muhafaza edildiği ölçüde yabancılaşma ile aradaki mesafe, cemiyet ölçeğinde korunabilmiştir. Şimdi sevgili peygamberimizin hayatından bu etkileşim alanını nasıl oluşturduğuna dair üç ana başlığı maddeler hâlinde paylaşalım.

1. Özgürlük: Allah Rasulünün etrafında öncelikle ve çoğunlukla gençlerin toplanmasında en etkili teklif özgürlüğüdür. Dünyada en değerli duygu, insanın özgürlüğünü hissetmesi ve üzerinde hiçbir beşerin ve dünyevi mekanizmanın baskısını yaşamamasıdır. Gençler bunu kat be kat daha fazla önemsemektedir. Bu bağlama kadınları ve köleleştirilmiş insanları da katmak gerek. Özgürleşmenin dinî lisanımızdaki karşılığı tevhitir. Minnet ve mihnet sadece hamd etmeye layık olan Allah'adır. Hiçbir güç ve kuvvet karşısında boyun eğmemek, onurunun zedelenmesine müsaade etmemek, dünyevi kaygılara itibar etmeyen bir bıçkılık gençliğin kanını delirten bir aşkla dalgalanıp fırtınalar yaşarken, imanla buluşunca denize kavuşan nehir misali dinginleşip huzura ermiştir. Bu duygusal dinginliği cahiliyenin vermesi mümkün değildi. Hz. Peygamber'in yaptığı davet gençlerin ve toplumun diğer unsurlarının üzerindeki her türlü prangayı bir anda

ortadan kaldırmıştır. Öyle ki bu değer uğruna her şeyin feda edilebileceği bir onuru kazandırmıştır. Hz. Peygamber hem Akabe biatlarında hem de davet mektuplarında bu ana ilkeyi her zaman öncelikle zikretmiştir. Kimse tanrılık taslamayacak, kimse hiçbir şeyi tanrılaştırmayacak, putlaştırmayacak. O makamın tek sahibi var. Ona kul olmak özgürlüğün anahtarını bulmaktır. Diğer dile getirilen hususlar ise yabancılaşmanın karşısında direncimizi inşa edip kalıcı kimlikler inşa eden sorumluluk duygusudur. Tevhide icabet etmeyenler hem kendilerinin hem de kendileri ile beraber hareket edenlerin vebalini yüklenmektedir. Kimlik ve yabancılaşma bağlamının odak ve başat meselesi tevhidin getirdiği özgürleşmedir. Gençlik özgürlük ister...

2. Güven: Hz. Peygamber'in özgürlük vaad eden tevhide daveti ile iman kapısından giren gençlere kimlik kazandırıp yabancılaşmış oldukları özlere ile buluşturmasında etkili bir değer de güvendir. Gençlere güvenmiştir Peygamberimiz. Onlara değer vermiş ve değerli olduklarını hissettirmiştir. Esmâ bnt. Harise'yi kendi kavmine elçi olarak gönderip onlara oruç ibadetini öğretmekle görevlendirmiştir. Genç bir hanımefendinin böyle bir sorumluluğu üstlenmesi calibi dikkattir. Erkam b. Ebi'l-Erkam isimli genç bir delikanlının evini imanın ve İslam'ın öğretildiği, çok özel kararların alındığı bir merkez olarak seçebilmiştir. Yine bu bağlamda köle kökenli bir babanın oğlu olan on sekizlik Üsâme'yi, içinde Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer gibi güçlü kişiliklerin olduğu bir büyük ordunun başına komutan olarak tayin edebilmiştir. Hz. Peygamber, gençleri özgürleşme sonrasında

kendilerini gerçekleştirebilecekleri ve şahsiyetleri ile toplumda var olabilecekleri bir kimlikle kabul lenmiş ve kabullendirmiştir. Onlarla İslam'ın bugünlere ulaşmasını mümkün kılacak taşıyıcı bir medeniyeti kurmuştur.

3. Saygı: Allah bizi değerli yaratmış ve değerli olduğumuz duygusunu da fitratımıza yerleştirmiştir. O nedenle değerli olduğumuzu her zaman hissetmek hem bir ihtiyaç hem de temel bir beklentidir. Saygı görmek hepimizin ayrıca hazzettiği fitri bir durumdur. Gençler bu duyguyu daha bir yoğun yaşar. Onların isimlerinin zikredilmesi, bulundukları ortamda var olduklarının hissettirilmesi aidiyet ve kimliklerinin tamamlayıcı unsurlarındandır. Hz. Peygamber de buna özen göstermiştir. Bir mecliste kendisine getirilen içeceği içtikten sonra hemen sağında bulunan genç delikanlıya dönüp, bu içeceği solunda oturan yaşlılara vermek için izin istemiştir. Zira usule göre sağdan başlanarak ikram edilmesi gerekmektedir. Ancak sol tarafta yaşlılar olduğunda onların yaşına hürmetten bir tasarrufta bulunmak üzere örfen hak sahibi konumunda olan bu gençten izin almak istemesi son derece değerli bir örnektir.

Sonuç olarak Hz. Peygamber gençlerin kimlik oluşumunu destekleyip İslam toplumu içinde aidiyet oluşturarak yabancılaşmalarına yol açacak unsurları devre dışı bırakmak adına özel çabalar göstermiştir. Fırsatlar vererek, onların bir çiçek misali yerli yerince iltifatlar ile kabiliyetlerini ortaya çıkaracak yönlendirmeler yapmıştır. Nesillerimizin İslam'ın kazandıracağı kişilik ve kimlik hamurunda yoğrulmaları için çabalamak aşkımızın yeşermesi dileğiyle...

Hakkâri'de Dört Mevsim

Mehmet UYSAL

İmam-Hatip/İsparta

YIL 1984... Aylardan Ağustos...

Hakkâri'ye tayin emri geldiği zaman gitmekle gitmemek arasında bir süre düşündüm. İnsanlarını tanımak, ülkemin en uç ilinde görev yapmak belki bir şanstı. Gitmeye karar verdim.

O yıllar terör olaylarının başladığı ilk yıllardı. Van'dan yola çıktığımda sıkı güvenlik uygulamaları vardı.

Hakkâri Müftülüğü, Yüksekova Müftülüğü derken Pınargözü köyü Camii'nde göreve başladım. Henüz yirmi yaşındayım. İsparta nere Hakkâri nere! Bizim yörelere benzemeyen buralar beni biraz heyecanlandırıyordu. Gittiğim yerde neyle karşılaşacağım, nerede kalacağım, köyün camisi nasıl, insanları nasıl, köy merkeze uzak mı? Hep merak ettiklerim...

Bir gün sonra akşam vakti kam-

yonla köye vardım. Önceleri muhtarlık yapmış Şükrü amca misafir etti. Ertesi günü Kurban Bayramı idi. Aynı zamanda benim için gurbette ilk bayramdı.

Sabah namazında beraber camiye gittik. Namazdan sonra bayram namazı için beklemeye başladık. Bir süre sonra cemaat de gelmeye başladı. Bu durum şanstı. Çünkü cemaati tanıma fırsatı olacaktı.

Yarım saat kadar genel bir konuşma yaptım. İslam'dan, dinin güzelliklerinden temizlikten, birlik ve beraberlikten bahsettikten sonra konuyu tamamladım.

Namaz bitti, herkes bayramlaştıktan sonra camiden çıktık. Gündüz gözüyle köyü ilk defa görüyordum. Kırk haneli olduğunu söyledikleri köy toprak damlı evlerden oluşuyordu. Cami de taş duvar ve toprak damlı 70-80 kişinin namaz

kılabileceği bir yerdi. Saç kaplamalı iki yer görünüyordu, onlar da köyün okulu ve lojmanı imiş. Bolca ceviz ve servi ağacı görünüyordu.

Sonradan camiye yakın olduğunu öğrendiğim bir eve kahvaltı için buyur ettiler. Eve geldiğimizde cemaatin hepsi oradaydı. Meğerse cemaat dağılmadan camiye en yakın evden başlayarak bütün evleri dolaşıp ya yemek yemek ya da çay içmek bayram âdetlerindenmiş.

Benim için o gün olanlar yalnızlığımı unutturdu. Bütün gün evleri dolaştık. Ziyaretler yaptık. O günüm dolu dolu geçmişti.

Köyde caminin lojmanı da vardı. Toprak damdan yapılma iki odalı, camiye yakın önünde bir dönüm kadar bahçesi vardı. Okullar açılınca öğretmenler de geldi. İki kişiydiler. Konuşup anlaşılabilece-

ğim kimselerdi. Uzun kış gecelerinde çok sohbetlerimiz oldu.

Buralarda kış erken geliyor, yollar kardan bir kapandı mı nisan ayının sonuna kadar açılmıyormuş. O sebeple un, yağ, şeker gibi ihtiyaçları yeteri kadar önceden almak gerekiyormuş. Ben de öyle yaptım.

Önceleri korkarak geldiğim bu yere yavaş yavaş alışıyordum. Cemaatten ziyaretime gelenler oluyor, bazen de ben gidiyordum. O zamana kadar Batı bölgesinden din görevlisi gelmediğinden köylülerde bir tereddüt vardı. İki üç ay içerisinde onlar bana alışmıştı, ben de onlara alışmıştım.

Uzun kış günlerinde kendi evimde okumaya gelen çocukları okutuyordum. O bölge Şafii mezhebinden olduğu için bu konuda bilgi sahibi olmam gerekiyordu. Halil Gönenç'in Şafii İlmihali kitabını aldım. Hem öğrendim hem çocuklara anlattım. Kış o kadar sert geçiyordu ki bizim bölgeyle kıyaslamak mümkün değildi. Her gün yağan karı damdan temizlemek gerekiyordu. Evin ve caminin etrafı temizlenen karlarla dolmuş kar kalınlığı iki metreyi geçmişti.

Boş zamanım çoktu. Bu durum benim için bir fırsattı. Zamanımın çoğunda kitap okumaya başladım. Riyazü's-Salihin'i Arapça ve Türkçesi ile bitirdim. Okuldan aldığım birkaç romanı da okudum. Ezberlerimi artırdım.

Mam Halid isminde gözleri görmeyen bir cemaatim vardı. Gündüzleri camiye gelir müezzinlik ederdi. Önceleri Kur'an'dan bazı sureleri ezberlemiş fakat unutmuş. Benim gelmem onun için de fırsat olmuştu. Türkçe bilmiyordu ama biz bir şekilde anlaşabiliyorduk. Ben ayetleri okuyorum o da tekrar ediyordu. Böylece ezberlerini yeniledi. Ben de bilmediğim

yerleri ezberledim. Mam Halid baharda vefat etti.

Mart ayında unum bitti. Komşulardan Mustafa amcaya yollar açılınca ödemek üzere bir çuval un istedim, yok dedi. Ertesi gün evinden bir çuval almış her evden bir tas un istemiş öğleden sonra aldı geldi. Hocam bizde hocaya parayla un verilmez dedi. O kadar duygulandım ki oturup ağlayasım geldi.

Buraların baharı bir başka oluyor. Kar alttan eriyor, her taraftan küçük dereler oluşuyor. Otlar kar biter bitmez boy veriyor. Ot buraları için çok önemli. Hayvancılıkla geçinen köylüler için bu lazım. Dağlarda düzlüklerde otları biçip, yığın yapıp kışın keçi ve koyunlara yem olarak veriyorlar.

Nisan ayının sonuna doğru karlar eridi yollar açıldı. Dört ayın sonunda şehre gidebileceğim. İlçeye vardığımda duydum ki askerliğim çıkmış. Köye dönüp veda ettikten sonra askerliğin yolunu tuttum.

On sekiz aylık vatani görevden sonra kışa yakın bir zamanda tekrar göreve başladım. Köye geldiğimde cami ve oturduğum evin damı kardan yıkılmış. Beni zorlu bir kış bekliyordu.

Okulda lojmanın bir tarafı boştu. Milli Eğitim Müdürlüğüne söyledim. Oturmak için izin aldım ve ev işini böylece hallettim. Lakin caminin durumunu çözmek o kadar kolay değildi. Kış gelmek üzereydi. Müftü hocama durumu arz ettim bahara kadar idare etmemi istedi.

O kış benim için daha zor geçecek gibiydi. Görevimi yapamıyordum. Namaz için bulunduğumuz evlerde cemaat oluşturunaydık. Bazen akşamları evlerde sohbet meclisleri olurdu. Bu toplantılarda caminin yeniden yapılması için taleplerimi dile getiriyordum. O kış böyle geçti.

Mayıs ayında köyün ileri gelenleriyle bir toplantı yapıp camiye yeniden yapmaya karar verdik. Para verenden para, koyun keçi verenden keçi koyun, kavak verenden kavak alıp komşu köyden iki usta ile anlaşış işi verdik. Artık her gün işin başına geliyor ustaların çaylarını hazırlıyor görünen işlerini yapıyordum.

Duvar tamamlandı üstüne çatı yapmaya karar verdik ki bir daha kardan zarar görmesin. Buralarda çatıda kiremit kullanılmayıp oluklu saç kullanılıyor. Cami tamamlanmış içinde küçük işleri kalmıştı.

Bu fırsattan yararlanarak on aydır uzak kaldığım memleket, anne baba ziyareti yapmak, boş kadro bulabilirsem tayin istemek için izin aldım. Bu izinde işim rast gitti. Boş bir kadro buldum. Nakil sınavına girdim, nakil isteğim uygun bulundu ve tayin yazım yazıldı.

İzinim bittikten sonra görev yerime döndüm. Durumu köylülere anlattım, tayin beklediğimi, yakında buradan ayrılacağımı söyledim.

- Yapılır mı bize bu hocaefendi?

- Camiyi yaptırıp içinde bir vakit namaz kılmadan gidilir mi?

Görevlilik böyle bir şey, birisi yapar bir başkası devam eder. İki ay sonra tayin emrim geldi. Cemaatimle vedalaşıp yeni görev yerime doğru yola çıktım.

Biraz korku, biraz endişe, biraz heyecanla geldiğim bu yerlere, görevini yapmışlığın huzuru ile memnun olarak ayrılıyordum.

Şimdi görevde yirmi beşinci yılımı dolduruyorum. O günler tatlı bir anı olarak hâlâ içimde saklı duruyor.

“Hakkâri’de dört mevsim” işte öyle bir şey...

ÇANAKKALE CEPHESİ'NE “Hakk’ın Sesleri”nden Bakmak

Yrd. Doç. Dr. Fikret USLUCAN

Giresun Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

İki büyük dünya savaşı, insanlığın iki büyük felaketidir. Birinci büyük savaşta insanlığın geri kalanıyla istediği gibi hesaplaşamayan yahut hesabı yarım kalan emperyalist dünya ikinci büyük savaş başlatmıştır. Yakın dönem Türk tarihi açısından çok daha büyük öneme sahip olan I. Dünya Savaşı ve bu savaşın farklı cepheleleri ve etkileri üzerine bütün dünyada çok şey yazıldı. Ancak birinci büyük savaş, özellikle Çanakkale Cephesi apayrı bir öneme sahiptir.

Dönemin Harbiye Nezareti (Genel Kurmay Başkanlığı), bazı şair ve yazarları Çanakkale’ye davet etmiş, onları cephede gezdirmek istemiştir. Başkumandanlığın amacı, bu şair ve yazarların ve hatta birkaç başka sanatçının cephede gördüklerini yazmaları, edebiyata yansıtmaları ve halk nezdinde mükemmel bir propaganda yapılmasıdır şüphesiz. Ne yazık ki bu davet ve geziden amaçlanan maksat hasıl olmamıştır. Zira davet edilen herkes gelmemiş, gelenlerin de birçoğu bu hususta eser vermemiştir. Bu konuda geniş bilgi edinmek isteyenler Beşir Ayvazoglu’nun “Ede-

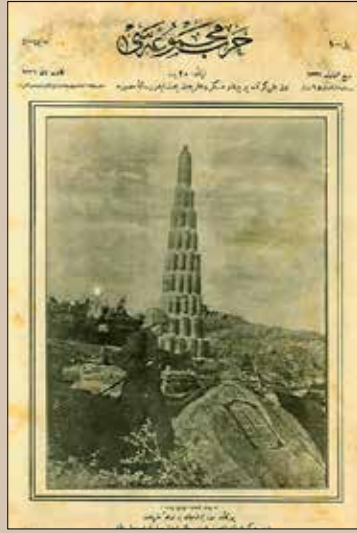
biyatın Çanakkale ile İmtihanı / Arıburnu ve Seddülbahir’de On Gün” (Kapı Yayınları, İstanbul 2015.) adlı eserine başvurabilirler.

Fotoğraflarla zenginleştirilmiş Harp Mecmuası ve Donanma Mecmuası adlı yayın organları hükümetin ve Harbiye Nezareti’nin ekonomik desteğini de alarak oldukça başarılı propaganda çalışmaları yapmaktaysa da şair, yazar ve diğer sanatçıların kendi eserleriyle gelecek nesillere de savaş aktarmalarının çok daha başka faydaları düşünülmüştü.

Daha Çanakkale Cephesi’nde deniz ve kara savaşları devam ederken pek çok yayın organında savaşla ilgili yazılar, şiirler yayınlanmaktadır. Birinci Dünya Savaşı’nın ve dolayısıyla Çanakkale Savaşı’nın bitiminden bu yana bizim tespit edebildiğimiz on üç roman, onlarca hikâye, çocuk kitapları, film ve çizgi film, tiyatro eserleri, beş yüz civarında şiir, çocuk edebiyatı ürünleri ve daha pek çok eser yayınlanmıştır. Zaman geçtikçe bunlara pek çok yeni eserin katılacağına da şüphe yoktur. Ancak bu eserlerin hiçbirisi, Mehmet Akif’in Safahat’ının Asım adlı altıncı kitabında yer

Donanma Mecmuası

Harp Mecmuası

alan Çanakkale Şehitleri manzumesi kadar ne etkili olabilmiş ne de tanınmıştır. Bu yazının asıl konusu olmadığı için biz değinmeyeceğiz; fakat bunun sebepleri üzerinde ayrıca durulması gerektiğini de belirtmeden geçemeyeceğiz.

Harbiye Nezareti'nin davetli-leri arasında, resmî bir görevle Almanya'da olduğundan bulunamayan Akif; genel olarak dünyayı, emperyalist Batı'yı, İslam dünyasının içinde bulunduğu (ve hâlâ değişmeyen) acı durumunu, insanlığın o büyük felaketini çok iyi gözlemlemiş, problemleri ve sebeplerini görmüş, reçetesini de sunmuştur. Genel olarak bütün İslam âleminin, özel olarak Osmanlı Devleti'nin perişan

hâlimden kaynaklanan acıları yüreğinde hissetmiş, bu acıyı dile getirmeyi de başarmıştır.

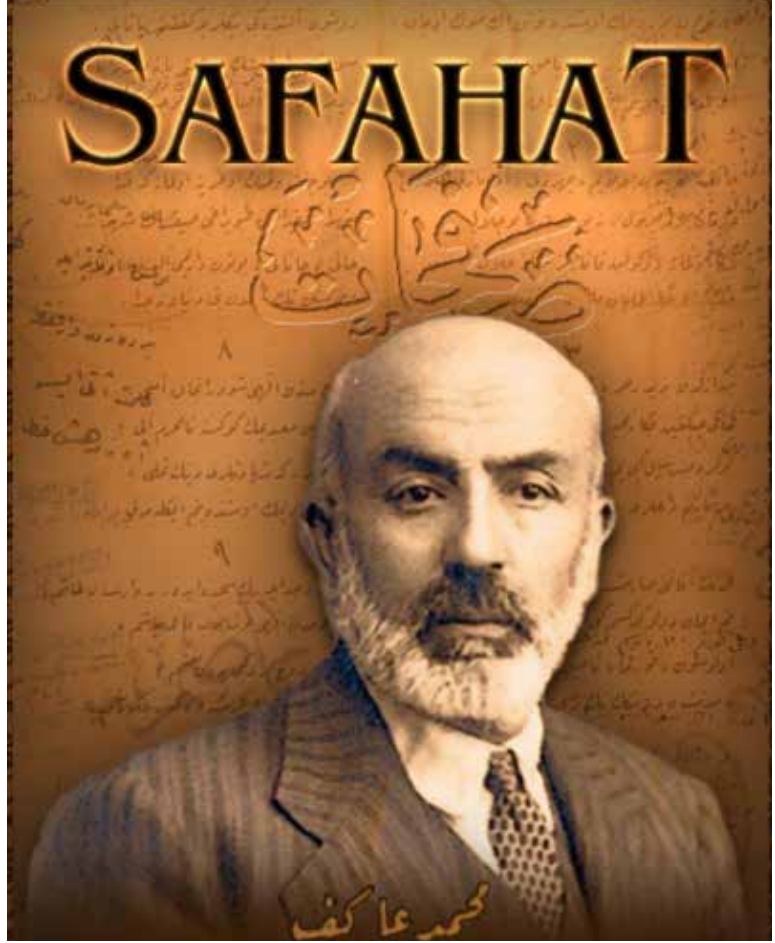
Çanakkale Cephesi'nde savaşan askerlerin oldukça büyük bir bölümü başka cephelerden buraya getirilmiş yorgun ve bitkin askerlerdir. Geri kalanı ise hemen hemen her yaş grubundan gönüllü askerler ve seferberlikle silah altına alınanlardır. Elbise, teçhizat, silah, mühimmat, eğitim ve lojistik destek bakımından çok iyi durumda değillerdir. Tecrübeli askerlerin çoğu savaşın kaybedildiği cephelerdendir. İçlerinde azımsanmayacak miktarda Balkan mağlubiyetlerini görmüş olanlar da vardır. Düşmanın durumunu söylemek, malumun tekrarı olacaktır. O hâlde bu kadar olum-

suzluk bir aradayken bu cephede nasıl olmuştur da bu savaş kazanılmıştır?

Çanakkale Şehitleri şiirinde, “düşmanın sayıca ve donanım bakımından üstünlüğü, Batı’nın gerçek yüzü, savaşın tasviri, düşmanın amansız saldırıları karşısında Mehmetçiğin destansı direnişi ve imanı, Çanakkale şehitlerine duyulan hürmet ve şehitlerin yüceltilmesi”ni okumaktayız.

Safahat’ın pek çok yerinde Kur’an ayetlerine ve hadislere atıflarda bulunan Akif, Hakk’ın Sesleri bölümündeki şiirlerinin başına sekiz ayeti ve bir hadisi epigraf olarak koymuştur. Bu bölümdeki şiirlerde Akif, mağlubiyetle neticelen Balkan Harbi’nin ve ardından yaşanan felaketlerin sebeplerini anlatmaktadır. Şiirlerde anlatılan felaketler bütün çıplaklığıyla ve korkunçluğuyla verilmektedir. Bu şiirler; epigraf olarak kullanılan ayetlerin manzum birer tefsiri ve hadisin şerhi durumundadır. Dolayısıyla, Balkan felaketi, Kur’an’daki ikazlara uymamanın bir neticesi olarak görülebilir. Diğer taraftan Çanakkale’deki muhteşem zafer de bu ayetlere iman etmenin yanında gereğini yerine getirmenin neticesi ve Allah’ın nusretidir. Çanakkale zaferine, Hakk’ın Sesleri’ndeki şiirlerin, bu şiirlerin başına konulan ayetlerin bazılarının ve hadisin ışığında bakmak yanlış olmayacaktır.

Hakk’ın Sesleri’ndeki ilk şiirin başında şu ayet yer almaktadır. “De ki: Ey mülkün sahibi olan Allah’ım! Sen mülkü dilediğine verirsin; sen mülkü dilediğinin elinden alırsın; sen dilediğini aziz dersin; sen dilediğini zelil edersin; hayır yalnız senin elindedir; sen, hiç şüphe yok ki, her şeye kadirsin.” (Al-i Imran, 3/26.) Bu ayet

Safahat’ın pek çok yerinde Kur’an ayetlerine ve hadislere atıflarda bulunan Akif, Hakk’ın Sesleri bölümündeki şiirlerinin başına sekiz ayeti ve bir hadisi epigraf olarak koymuştur. Bu bölümdeki şiirlerde Akif, mağlubiyetle neticelen Balkan Harbi’nin ve ardından yaşanan felaketlerin sebeplerini anlatmaktadır.

tercümesine, sadece kelimelerin anlamları üzerinden bakan kişi, eğer derinlemesine düşünmezse, kulun iradesini hiçe sayabilir; yolu kaderciliğe ve cebriyeciliğe kadar gidebilir. Oysa Allah, verdiği nimetlere karşı nankörlük edenin, o nimetin kıymetini bilmeyenin elinden verdiği nimeti alır. Allah’ın kullarına verdiği nimetlerden biri de onun hürriyeti-

dir. Balkan milletleri, hürriyet nimetinin kıymetini anlayamamış, Batılı emperyalistlerin oyununa gelerek bağımsızlıklarını kazanma arzusuna sapmış ve neticede toprakları işgal edilmiş, hürriyetleriyle beraber bütün mukaddeslerini de kaybetmişlerdir.

Yazıcıoğlu Muhammed, Kitab-ı Muhammediye’de “Hiç zulmeder mi kuluna Mevlâ’sı / Kulun çekti-

Çanakkale’de savaşan ordunun bütün efradı kuvvetli bir imana sahipti ve Allah’tan ümidini kesmemişti. En büyük nimetin vatanın ve milletin hürriyeti olduğunun bilincindeydiler. Allah’ın kudretinin düşmanın gücünden daha üstün olduğuna iman etmişlerdi.

gi kendi cezası” demektedir. Yani Balkan faciası, aslında o coğrafyada yaşayanların kendi hatalarının bir neticesidir. Nitekim Akif’in, Hakk’ın Sesleri’nin başına yerleştirdiği ikinci ayet şudur: “İşte sana onların kendi yolsuzlukları yüzünden ıpıssız kalan yurtları!” (Neml, 27/52.)

Balkanlar’da yaşanan büyük felaketlerin bir diğer sebebi de gerek Osmanlı devlet adamlarının, komutanlarının ve gerekse Balkan coğrafyasındaki insanların / Müslümanların içine düştüğü “kavmiyetçilik” hastalığıdır. Kur’an’daki bazı ayetler ve Hz. Peygamber’in bazı hadisleri kavmiyetçiliği yasaklamaktadır. Nitekim Akif’in Hakk’ın Sesleri’ne aldığı şu hadis-i şerif de kavmiyetçiliğin neticesini bin dört yüz küsur yıl evvelinden haber vermektedir. “Nizar evladı: Yetişin ey Nizaroğulları! Yemenliler de: Yetişin ey Kahtanoğulları! Dedi mi, hemen tepelerine felaket iner; hemen Allah’ın nusreti üzerlerinden kalkar; hepsine birden de kılıç musallat olur.” (Hadis-i şerif) Hâlbuki Kur’an, “Allah’ın ipine topluca sınımsız sarılın ve tefrikaya düşmeyin.” (Âl-i İmran, 3/103.) diye emretmektedir.

Balkan mağlubiyetinin sebeplerinden biri de ümidini yitirmektir. Ümidini yitiren insan, düşmanına ve felaketlere kendini teslim eder. “Oğullarım! Gidin de Yusuf’la kardeşini araştırınız; hem sakın Allah’ın inayetinden ümidinizi kesmeyiniz. Zira kâfirlerden başkası Allah’ın inayetinden ümidini kesmez.” (Yusuf, 12/87.) Bu ayet, Hz.

Yusuf ve kardeşinin Kur’an’daki kıssasından alınmakla beraber, buradaki “Yusuf”un sadece Hz. Yusuf olarak düşünülmesi büyük bir hatadır. Bütün çağlara hitap eden Kur’an’ın bu ayetini her Müslüman, hem genelde hem de özelde meşru idealler olarak anlayabilir. Esir edilmiş bir milletin tek ideali düşman tasallutundan kurtulmak ve bunun için ümidini yitirmeden mücadele ve mücahede bulunmaktır.

“İçimizdeki beyinsizlerin işledikleri yüzünden bizi helak eder misin Allah’ım?..” (A’raf, 7/155.) Bu ayet, Kur’an’da Hz. Musa’nın ağzından verilmektedir. Balkan Müslümanlarının ve Osmanlı’nın Balkanlar’daki yenilgisinin ve felaketinin sebeplerinden biri de içlerindeki beyinsizlerdir.

Hakk’ın Sesleri’de yer alan son ayet şudur: “Allah’ın rahmetinin eserlerine bir baksana! Toprağı, öldükten sonra, nasıl diriltiyor? İşte o Allah, bütün ölüleri muhakkak diriltecek, hem o her şeye kâdir.” (Râm, 30/50.) Bu ayette, tabiatın örnek verilerek, hesap sorulmak üzere insanların yeniden diriltileceği anlatılmaktaysa da, Allah’ın bir lütfu olarak, Allah’ın emrine itaat edenlerin, Allah’ın dediği şekilde ümidini yitirmeksizin kurtulmak için çabalayanların, içinde bulundukları maddi ve manevi kötü durumdan kurtulacağının müjdelanmesi olarak da ayet yorumlanabilir.

Yukarıda Çanakkale’de savaşan askerlerin durumu ifade edilirken kaybedilmiş cephelerdeki as-

kerlerin de buraya getirildiği ifade edilmişti. Diğer cephelerdeki, özellikle Balkan Savaşları’ndaki düşman orduları, Çanakkale’ye yüklenen ordular kadar güçlü ve mücehhez değillerdi. Buna rağmen neredeyse her cephede mağlup olan Osmanlı ordusu, Çanakkale’de bir destan yazmıştır. Bu nasıl olmuştur? Bu sorunun cevabı, bu yazının sonucu olsun:

Çanakkale’de savaşan ordunun bütün efradı kuvvetli bir imana sahipti ve Allah’tan ümidini kesmemişti. En büyük nimetin vatanın ve milletin hürriyeti olduğunun bilincindeydiler. Allah’ın kudretinin düşmanın gücünden daha üstün olduğuna iman etmişlerdi. Türk, Kürt, Arap, Laz, Arnavut, Çerkez, Alevi, Sünni vs. ayrımı ve kavmiyetçiliği yapmadan tek vücut olup düşmanın hücumunu karşılamışlardı. Nitekim bunun ispatı, Çanakkale şehitliklerindeki mezar taşlarına kaydedilen şehitlerin memleketlerinin isimleridir. Onlar kendi üzerlerine düşen vazifeyi ifa etmiş, Allah da nimetini tamamlamıştır.

İslam dünyasının bugün içinde bulunduğu durum, o günün şartlarından pek de farklı değildir. Düşman ve düşmanın hedefleri de aynıdır; Müslümanlar da aynı Müslümanlardır. Eğer İslam dünyasının mensupları Çanakkale’deki Mehmetçiklerin şuuruna sahip olabilirse bu badireler de mutlaka ve mutlaka atlatılacaktır. Aksi durumda yeni felaketlerin kara bulutları semada dolaşmaktadır.

Mustafa UÇURUM

İstiklal Marşı: ÖZGÜRLÜK DESTANI

AHLAK, erdem, samimiyet, güvenilir ve tam bir mümin. Bunlar ve daha fazlası sayılabilir Mehmet Âkif için. Hiçbiri fazla değil, hatta eksigi var. İşinin ehli, öğrenmenin aşığı. Bunu, kendi çabasıyla öğrendiği yabancı dillerden, baytar mektebi mezunu iken kendisini geliştirip Darülfünun'da verdiği edebiyat derslerinden anlayabiliyoruz.

Bizim edebiyat ve düşünce dünyamız; adını unuttuğumuz, adlarının unutturulduğu sayısız gönül insanıyla dolu. Birçok sebep var ki gönlümüze dokunan söz ustaları hoş bir seda bırakıp göğümüzde aramızdan ayrılp gitmişler. Birçoğunun adını bile hatırlamakta zorluk çekiyoruz.

Mehmet Âkif, yaşadığı dönemde tam anlamıyla rahat yüzü görmemiş bir gönül ve dava adamı. Haksızlık karşısında susmamış, munis duruşunun altında haksızlık karşısında yüreğini ortaya koymuş bir erdem insanı.

“Yumuşak başlı isem kim dedi uysal koyunum

Kesilir belki fakat çekmeye gelmez boyunum”

Arkadaşına yapılan haksızlığı kendine yapılmış sayacak kadar dost düşkünü, adalet sevdalı bir başka âlem insanı. Arkadaşları onun hassasiyetlerini gördükçe, onun bu dünyadan olmayacağına inanacak kadar farklı bir insan.

Verdiği sözü tutan, sözünü tutmayanı affetmeyen sözünün eri bir mümin. Arkadaşları onunla konuşurken bütün cümlelerini özenle seçmeye gayret gösteriyor. Yanlış bir cümle kullanırsanız ya da bir söz verir de tutamazsak diye hassas teraziye koyuyorlar cümlelerini. Çünkü biliyorlar ki Mehmet Âkife söz verildiği zaman mutlaka o sözü tutmak gerek. Onun kitabında boş söylenmiş söze hiç yer olmamıştır.

“Adam aldırma geç git diyemem, aldırırım”

Rehberi Kur'an olan bir şair Mehmet Âkif. Sadece yaşantısında değil, yazdığı her satırda Kur'an'dan izler var Âkif'in. Anlaşılan, yaşanan, anlatılan Kur'an onun istediği. İlhamı, rehberi, önderi Kur'an.

“Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı,

Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı.

İnmemiştir hele Kur'an, bunu hakkıyla bilin;

Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için.”

Memleketini öylesine sever ki Mehmet Âkif, bu uğurda evini, ailesini bile terk etmekte bir an için tereddüt etmez. Şehirleri, köyleri, kasabaları dolaşır, bulduğu her fırsatta vatan savunması için insanlarla buluşur, onlara

Doğrudan doğruya Kur'an'dan alıp ilhamı,

Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam'ı.

İnmemiştir hele Kur'an, bunu hakkıyla bilin;

Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için.

vatanı savunmanın da imandan olduğunu anlatır.

“Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın;

Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.”

Sürekli izlenir, attığı adım takip edilir; maaşı ödenmez, yapacağı bütün işler engellenir. Akla uymayacak iftiralara maruz kalır. Fakat hiçbirinden de yılmaz. Bilmediği yoldan asla geri dönmez.

“Kanayan bir yara gördüm mü yanar ta ciğerim,

Onu dindirmek için kamçı yerim, çifte yerim!”

İstiklal Marşı demek; özgürlük mücadelesinin destanı demek...

Topyekûn girilen bir savaşın adım adım gönüllere nakşedilmesidir İstiklal Marşı. Zulûmden, işgalden kurtuluşun müjdesidir. Bunun farkında olarak bir alın yazısını resmeder gibi yazmıştır bu marşı Âkif. Bu yüzden de “Allah bu millete bir daha İstiklal Marşı yazdırmasin.” demiştir.

Mehmet Âkif'in yaşantısı, yaşadığı dönemde kendisine takınılan tavırları görünce daha gümr sedadan şu duayı etmek gerek; “İyi ki

İstiklal Marşı'nı yazmış Mehmet Âkif.” Hiçbir akıma, gruba bağlı kalmadan bildiğini haykıran bu vatan şairini eğer İstiklal Marşı'nı yazmamış olsaydı elbette unutturulacaktı. Cenazesinin sahipsiz kalması, evlatlarının biçare hâlde hayatlarını sürdürmesi, arada birilerinin çıkıp “Bu marş bizi temsil etmiyor, değiştirelim.” çıkışlarının devam etmesi bunun en net kanıtıdır.

Mehmet Âkif, bu milletin hafızasıdır. Bir tefsir hassasiyetiyle kaleme aldığı Safahat'ı bunun bir göstergesidir. Âkif'i bilmek, geçmişimizi bilmektir. Onu hatırlamak, vatan toprağının ruhunu duymaktır.

Şeyh-i Ekber'in
Gadames
kaymakamına
yazdığı mektup.
BOA, A. VRK DH.
TG, 08,07,1298 (24)

Tevarik Şeyhinden

II. Abdülhamid'e Mektup Var!

19. yüzyılda Büyük Sahra'da Osmanlı-Fransız rekabeti sırasında Osmanlı Devleti ile Afrika'nın iç bölgelerindeki Müslümanlar ile Akdeniz sahilindeki Osmanlı eyalet merkezleri arasında ulaşımın sağlandığı Sahra'nın kuzeyindeki geçit bölgelerindeki stratejik mevkilerde yaşamaları, tarihi olarak onları Türklere yakınlaştırmıştır.

Yrd. Doç. Dr. Muhammed TANDOĞAN

Istanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

TÜRKİYE'DE genel olarak Afrika denince bilhassa Kuzey Afrika ve son zamanlarda ise Sahra-altı Afrika bölgesi ve toplulukları öne çıkmaktadır. Bu yazıda esas konumuzu, Afrika'nın kuzeyinden güneyine uzanan ticaret yollarına hükmeden Tevarik kabilesi teşkil etmektedir. Bu kabile, her iki bölge arasında yüzyıllardır köprü vazifesi gören en eski topluluklardan birisidir. Günümüzde Sahra'nın güneyinde Fizan ile Mali Cumhuriyeti sınırları arasında kalan tarihî Timbüktü şehri arasındaki topraklarda yaşamaktadırlar. (Ahmet Kavas, "Tevârik", *DIA*, C. 40, s. 581.)

Lisanları Temâşekçede kendilerine "hür insanlar" manasına gelen "imohag" demektedirler.

Tevariklerde asalet (hasep), soy (nesep) ve miras keyfiyetleri babadan oğula değil, anadandır. Tevarikler, annelik sistemi diye adlandırdıkları bir sistem içerisinde bulunuyorlardı. Hatta günümüze kadar kabile içerisinde "annelere nispet edilme geleneği" hâlen sürdürülmektedir. Tevarik kadınları müzik ve yazıyı kendilerine bir zîynet kabul etmektedirler. Halk arasında Tevarik kadınlarına, diğer Berberi kadınlardan daha fazla saygı gösteriliyordu ve bunların yüzleri diğerlerinden farklı olarak açıktı. Bunlar pazarlık yapabiliyor, alıp satabiliyor, koyun otlatabiliyor ve diğer tüm işleri yapabiliyorlardı. Bundan dolayı Tevarik kadınları, toplumdaki yerlerini muhafaza etmiş ve Tifinağ hattını erkeklerden çok daha iyi öğrenmiş ve korumaya devam etmişlerdir. (*el-Gaşşât*, age. s. 12.) Günümüz Türkiye'sinde fazla bilinmemekle birlikte bu topluluklardan özel-

likle Tevariklerin (Konuyla ilgili kapsamlı bilgi için bkz. Muhammed Tandoğan, "Afrika'nın Kuzeyini Güneyinden Ayıran Toplum Tevârikler ve Stratejik Konumları", *Basil-mamış Doktora Tezi*, İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2005.) 19. yüzyılda Büyük Sahra'da Osmanlı-Fransız rekabeti sırasında Osmanlı Devleti ile Afrika'nın iç bölgelerindeki Müslümanlar ile Akdeniz sahilindeki Osmanlı eyalet merkezleri arasında ulaşımın sağlandığı Sahra'nın kuzeyindeki geçit bölgelerindeki stratejik mevkiilerde yaşamaları, tarihî olarak onları Türklere yakınlaştırmıştır. Nitekim 1900'lü yılların başında Trablusgarp, Cezayir ve Nijer üçlü sacayağında Osmanlı Devleti, Gat ve Ezgar Tevarik isimli iki kaza kurarak onları kendi idaresi altına aldı.

2011 yılında Libya'da yaşanan son gelişmeler Büyük Sahra bölgesini yeniden hareketlendirdi ve hâlâ mahiyetini dünya kamuoyunun anlamadığı bir tarzda Mali ve Nijer'de Tevarik direnişleri boy göstermeye başladı. Bu da göstermektedir ki dünya gündemindeki Afrika'nın en önemli aktörlerinden birisi olan Tevarik toplulukları tarih sahnesindeki yerini

yeniden aldı. İşte tam bu noktadan hareketle bölgenin Osmanlı hâkimiyetinde bulunduğu süreçte buranın gerçek sahiplerinden ve dönemin uluslararası siyasetinde aktif rol oynayanlardan Tevarik Şeyh-i Ekber Yunus Heytağl (Ahitağl) Muhammed Biska'nın II. Abdülhamid'e yazdığı mektubu ele almak istiyoruz. Zira yaşamış olduğu coğrafyada Fransızların siyasi hamlelerini ve menfur saldırılarını bin bir zorluğa rağmen an be an Osmanlı merkezi idaresine karşılıklı mektuplaşmak suretiyle haber vermesiyle hilafetin merkezi olan İstanbul'a bağlılığını ve sadakatini de ortaya koymasıyla güzel bir örnek teşkil etmiştir.

Osmanlı idaresini seven, Trablusgarp vilayeti ahalisince sevilen bir şahsiyet: Şeyh-i Ekber Yunus Heytağl'ın bölgedeki faaliyetleri

Haggar topraklarında giderek hissedilen Fransız işgali, Kuzey Tevariklerinin hâkimi olan ve Tamaşek dilinde "amenukal" denilen Şeyh-i Ekber Yunus Heytağl tarafından Osmanlı Devleti'ne mektuplaşma yoluyla an be an haber verildi. Ezgar-Haggar arasındaki kardeş kavgalarının çoğunda bulundu. Cesur bir savaşçı olan şeyh aynı zamanda katıldığı çarpışmalar hakkında destansı şiirler yazan büyük bir şairdi. 23 yıllık amenukallığı döneminde Haggar bölgesinde içtimai, siyasi ve iktisadi canlanma görüldü. Kuzey Tevarikleri arasında ilk defa barış yaptı ve vefatına kadar bu ortamın korunması için elinden gelen gayreti gösterdi. 1891 tarihinde Trablusgarp Valisi Ahmed Rasim Paşa ve Fizan mutasarrıfı Mustafa Faik Paşa ile birçok defa mektuplaştı.

(Mahmud Naci-Mehmed Nuri, Trablusgarb, Yay. haz. Ahmet Kavas, Abdullah Erdem Taş, Muhammed Tandoğan, Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Derneği Yayınları, Kaynak Eserler Serisi: 1, Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2012, s. 174.) Bizzat kendi ifadeleriyle de sabit olarak Haggarlar Osmanlı hükümeti tabiiyetinde idiler.

20. yüzyıla ramak kala bugünkü Cezayir'in güneyindeki Tamanrasset şehrinin bulunduğu mevkide yaşayan Haggarlar, toprakları Fransızlar tarafından işgal edilmek istendi. Fransız Albay Flatters komutasındaki Fransız askeri birliği, sivil memurlar ve yerlilerinden oluşan 500 kişilik bir heyet, Cezayir şehrinden 1881 yılında yola çıkmışlardı. Fransızların dostane ve ilmî keşif amacıyla farklı bölgelere gerçekleştirdikleri seferlerinin menfi neticelerini bilen Şeyh, onların farklı art niyetler beslediğinin farkındaydı. Zaten Fransız heyeti, bir Sahra kabilesinin kendisini durdurabileceğine ihtimal dahi vermiyordu ve bu çölü barışla olmazsa bile savaşla mutlaka geçmek niyetindeydi. Ancak süreç bekledikleri gibi işlemedi ve güzergâhları üzerindeki Hag-

Sultan II. Abdülhamid'e yazılan ve bugüne kadar Tevariklerle ilgili araştırmalarda rastlayamadığımız birinci mektup içerik itibarıyla diğerlerine benzemekle birlikte yazılış gayesi Osmanlı padişahını bütün Müslümanların halifesi olarak Sahra'da cereyan eden hadiselerden doğrudan haberdar kılmaktı.

garların yurdunu geçme operasyonunda, Fransız misyonundaki askerlerin tamamına yakını beklenmedik bir şekilde öldürülünce Şeyh-i Ekber'in gücü ve nüfuzu, her tarafta duyuldu. (M. Gast, "Ahitarrel, Aitarrel, Ahitarhen (Ahitayel)", *Encyclopédie Berbère*, Vol. III, s. 315-319.)

Bizzat bu şeyhin imzasıyla gönderilen iki mektuptan birincisi önce Gadames kaymakamına geldi. Trablusgarp Valisi Ahmed İzzet Paşa'nın (1879-1880) bu mektubu aldığı Fransız Konsolo-

suna verdiği söylenmişti. Yerine gelen Vali Mehmed Nazif Paşa (1880-1882) Şeyh Heytağl'ın II. Abdülhamid'e hitaben yazdığı ikinci mektup kendi eline geçince, ivedilikle tercümesini yaptırıp doğrudan İstanbul'a ulaştırdı. Fakat Dersaadet'e ulaşan mektup, üzerindeki damga parçalanmış vaziyette saraya getirilmiş, yani zarf açılmıştı. Padişah, mektubun neden açıldığını Trablusgarp valisine bildirirken aynı zamanda bu Sahra kavmi hakkında kendisine teferruatlı bilgi verilmesini emretti. Kendisine sunulan Tevarikler hakkındaki layihadaki (raporda) bilgilerin bir kısmı doğru olmakla birlikte bunların nüfusunun iki milyonu bulduğu ifadesi biraz mübalağalı idi. Aynı şekilde Maliki mezhebinden oldukları halde Şafii mezhebine bağlı oldukları gibi bilgiler de doğru değildi. Vali verdiği cevapta mektubun kendisine de açık geldiğini, durumunu bu vilayete bağlı Tunus sınırına yakın Gadames kazası kaymakamından sorup gerçeği öğrendiğini söylüyordu. Sahra'nın o bölgesinde posta seferlerinin bir kısmı Fransızlar tarafından ya-

pıldığı için mektubun açılmasında onların parmağı vardı. Çünkü mektubu İstanbul'a göndermesi için Gadames kaymakamına bir şartla vermişlerdi: Kaymakam mektubu yanlarında açıp okuyacaktı. Oysaki saraya bildirilen bu bilgi de eksikti. Sebebine gelince Albay Flatters'in hatıraları öldürülüşünden bir yıl sonra Paris'te yayınlanınca bu mektubun Fransızca tercümesi, kelimesi kelimesine o kitapta yer alacaktı. Yani Fransızlar mektubu valinin bildirdiği gibi sadece okutmamışlar, bir adet kopyasını da almışlardı. (BOA, A.VRK.DH.TG., 1298.7.8 (24), 9 Receb 1298/ 25 Mayıs 1297; *Gouvernement Général de l'Algérie, Deuxième mission Flatters, Historique & Rapport, Alger 1882, s. 156-157.*) Her şeye rağmen Büyük Sahra'daki Tevariklerin yardım taleplerini içeren bu yazışma sayesinde İstanbul, kendilerine daha fazla ilgi duymaya başladığı noktada tarihe ışık tutan bu mektubu bura da ele alacağız.

Sultan II. Abdülhamid'e yazılan ve bugüne kadar Tevariklerle ilgili araştırmalarda rastlayamadığımız birinci mektup içerik itibarıyla diğerlerine benzemekle birlikte yazılış gayesi Osmanlı padişahını bütün Müslümanların halifesi olarak Sahra'da cereyan eden hadiselerden doğrudan haberdar kılmaktı. Çünkü Şeyh Heytağıl, Sahra'yı ele geçirme siyasetinden vazgeçmeyi düşünmeyen Fransızların yeni saldırılarının devam edeceğini bildiğinden yaşananları mektupla Padişah'a bildirme zarureti hissetmişti. Arapça yazdığı mektubuna "asırlardır Osmanlı halifesine bağlı oldukları" ifadeleriyle başlıyordu. Sonrasında ise Allah'ın

ve peygamberinin düşmanlarının ülkesini işgal etmek istediklerini, kendisinin de adamlarıyla bunu engellediğinden bahsediyordu. Tevarik şeyhinin en önemli talebi ise üzerlerine yapılması muhtemel yeni saldırıları durdurmak için kendilerine ateşli silahlar gönderilmesiydi. Fakat Osmanlı Devleti'nin uluslararası antlaşmalar gereği bu tür silah yardımıyla bulunmasının sakıncalı olabileceğini de tahmin etmekteydi. Bu durum İstanbul'dan hem maddi hem de manevi yardım bekleyen Şeyh Heytağıl'ın dönemin şartlarına vâkıf birisi olarak maddi yardım konusunda fazla ısrarcı olmadığı ifadelerinden anlaşılırmaktaydı. Ancak manevi yönden mutlaka kendileriyle ilgilenilmesi gerektiğini, zira yurdunu Allah'ın ve peygamberinin düşmanlarına karşı çiğnetmediğinin üzerinde ısrarla durmaktaydı. (BOA, A.VRK.DH.TG., nu. 2, 8/7/1298.)

Bu mektup, kuvvetli kaldıkları sürece Fransızların bölgeden çekemeyeceklerini, Albay Flatters ve adamlarının başına gelen hadisenin İstanbul'a çok yanlış aktarılabilceği endişesini ifade etmekteydi. Tevariklerin vahşi bir kabile olduklarından kesinlikle cezalandırılmaları gerektiği şeklinde Fransız sefaretinin mutlaka girişimde bulunacağını tahmin eden Şeyh Heytağıl buna inanılmamasını istiyordu. Mektuptaki ifadelerinden anlaşılan bir diğer nokta da Fransızlarla anlaşmaları yolunda yapılacak herhangi bir tavsiyeye ise Tevarikler nezdinde sıcak bakılmayacağıydı.

Bu mektubun dikkate değer bir yanı da Padişah ve çevresindeki Haggarlar hakkında yeterli

bilgiye sahip olmadıklarının açığa çıkmasıydı. Zira Trablusgarp Valiliği'nden bütün Tevarikler hakkında bilgi istenmişti. Fransız sömürgeciliğinin kıtanın bu bölgesinde yayılmaya başladığı 1880'li yıllarda, Osmanlıların Sahra'da tarih boyunca nüfuz edilemez bölgeleri ele geçirmesinde Senusiye tarikatı şeyhi Seyyid Mehdi es-Senusi'nin müritlerinin gayretleri çok fazlaydı. (Abdurrahman Çaycı, *Büyük Sahra'da Türk-Fransız Rekabeti, TTK Basımevi, Ankara 1995, s. 33, 92.*) Onun teşvikleri sonucu Ezgar Tevârikleri'nin Gat'tan sonra kalabalık olarak yaşadıkları Canet ve el-Bereket bölgesinin şeyhleri, Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp (bugünkü Libya) vilayetinin Fizan Mutasarrıflığı'na müracaat ederek topraklarının Osmanlı himayesine alınmasını istemişlerdi.

Bu talepler karşısında Cezayir'in güneydoğu ucundaki Canet köyünde Ezgar Tevarik kazası kurularak Şeyh Nahnuhen 600 kuruşla kaymakam tayin edildi. Şeyh, kendisine ismen de olsa tevdi edilen bu kaymakamlık otoritesini 1876-1885 yılları arasında kullandı ve geçen bu süre boyunca Osmanlılar adına Tevariklerin Ezgar ve Haggar kollarına kaymakamlık yaptı. Böylece Tubular ve Kuzey Tevarikleri sömürgecilğe karşı Osmanlı Devleti'nin tebaalığını kabul edip, kendilerini korumaya aldılar ve yaklaşık 50 yıl Avrupalıların bölgelerine girişini büyük bir cesaretle engellediler. Sonuç olarak Osmanlı Devleti, Afrika'daki toprakları hâkimiyeti altında tuttuğu dönemde Afrika'nın asil göçerlerinin en büyük güvencesi oldu.

Prof. Dr. Celaleddin Çelik

“Gençlerin dinî değer yargılarına ve inançlarına dayanan kimlik edinmeleri, tarihsel birikimle ve gelenekle sağlam bir ilişki kurmalarına bağlıdır.”

Gençlerin hayata tutunma, toplumda kendine bir yer edinme ve bir gelecek bulma endişesi ile ortaya çıkan en temel sorunu “kimlik” sorunudur. Kendini, hayattaki yerini ve anlamını, amaç ve hedeflerini belirlemede gençlerin zorlandıklarını söyleyebiliriz. Gençler kendi kimlikliklerini oluşturma ve bulma noktasında neler yaşarlar ve ne tür bir süreçten geçerler?

Kimlik edinme, ergenlik ve gençlik çağlarında gelişmeye başlayan önemli ve bir o kadar da sorunlara yol açabilecek bir süreçtir. Gençler özellikle ergenlik çağlarında kimlik üzerinden yeni bir doğum yaşarlar. Bu doğum sosyolojik anlamda bir aidiyete katılarak bir kimlik içinde varlığını anlamlandırmakla gelişen bir şeydir. Gençler edindikleri kimlik üzerinden hayatla ve diğerleriyle ilişkilerini ve konumlarını anlamlandırmaya başlayacaklardır. Dolayısıyla kendi dışındaki dünyayla ve kendisiyle ilgili tasavvurlarında çok önemli bir referans unsurudur kimlik. Bu yüzden kendi kişiliği ile toplumsal ya da grupsal kimliği arasındaki etkileşimler, gencin çok bocaladığı ya da bunaldığı dönemlerdir. Zira hayata ve geleceğe dair beklentileri, hedefleri, umutları, dünya görüşü ve ilişkileri daima kendini dayandığı kimlikle ilişkili olarak şekillenecektir.

Günümüzün sosyokültürel yapısının, gençlerin anlam dünyasını şekillendirme noktasında yetersiz kaldığını görüyoruz. Sizce içinde yaşadığımız dünyada, gençler kendi dini değer yargılarına ve inançlarına dayanan bir kimliği nasıl inşa edebilirler?

Gençlerdeki kimlik oluşumu sancılarının uzamasında ya da kalıcı olmasında etken olan temel faktörlerden biri de içinde yer aldıkları sosyal ve kültürel ortamlardır. Gencin sağlıklı bir kimliğe kavuşması, kim olarak ve kimlerden olduğuna ilişkin algılarının oturmasına bağlıdır. Aksi takdirde kimlik duygusunun eksikliği nedeniyle yaşadığı bocalamalar genci çok ciddi çatışmalara ve savrulmalara sevk eder. Gençlerde sağlam bir kimlik inşası, her şeyden önce sosyokültürel süreçlerde sağlıklı kimlik ve kişilik modellerinin öne çıkarılmasıyla gelişecektir. Bugün gençlerin kimlikle ilgili problemleri modernleşme sürecinde toplum olarak yaşadığımız travmatik dönüşümlerden bağımsız değildir. Büyük çaplı toplumsal dönüşümlerde bazen kimliksel değişimler çok sancılı ve kırılan bir düzeyde gerçekleşmektedir. Türkiye’de kimliğin tarihsel süreçteki gelişimi, geleneği ve tarihsel birikimi dışlayan bir zihniyetle moderniteye dahil olabileceğimiz algısıyla şekillendi. Bu travmatik geçiş, gençleri de kuşatan kimlik çatışmaları ve bunalarının temel sebebini oluşturmaktadır. Gençlerin

dini değer yargılarına ve inançlarına dayanan kimlik edinmeleri, tarihsel birikimle ve gelenekle sağlam bir ilişki kurmalarına bağlıdır. Zira ancak köklü bir medeniyete ait olma duygusu ve düşüncesiyle olgunlaşmış bir genç kimliği, gelecek tasavvurlarında da umutlarını ve heyecanlarını koruyabilir.

Malumunuz; gençlik evresi, ideallere sahip olma ve bu idealleri gerçekleştirme çabalarının en yoğun olduğu bir dönemdir. Gençler, önlerinde kendilerini idealize edecek bir model bulurlarsa, bu durum onların amaç ve gayelerine daha çabuk ulaşmalarını sağlayacaktır. Bu bağlamda gençlere İslam medeniyetinin birikimini aşılacak rol modeller var mıdır; gençlere bu noktada nasıl bir yol ve yöntem tavsiye edersiniz?

İslam medeniyeti her zaman gençler ve hatta toplumun bütün kesimleri için gerek rol modelleri konusunda gerekse gelecek tasavvur ve tahayyülü konusunda tarihsel müktesebata sahiptir. Hatta bunu daha da geliştirerek diyebiliriz ki, İslam medeniyeti eğer bugün içinde bulunduğu inkıraz hâlini aşmak ve bir medeniyet ufkü olarak insanlığın geleceğine umutlar vaat edecekse, yine kendi tarihsel bagajındaki insani kodları güncelleyerek tarih ve insanlık önüne çıkartmanın uğraşısı içinde olmalıdır. Gençlerin medeniyet atlasımızdaki tarihsel rol modelleri idrak edebilmesi, modern dünyanın dinamiklerine ve zamanın ruhuna yönelik iddiaları güncelleştirecek girişimlerle mümkün olacaktır. Sürekli tarihe ve geçmişe atıf yapmakla bunun gerçekleşmeyeceği açıktır, aksine tarihsel süreci ve bu süreçte aktör olan medeniyet mirasımızı sürükleyen, canlı tutan dünya görüşünün bugünün gençlerine yeni bir dille ifade edilmesi gerekmektedir. Günümüzün tüketim kültürü ve yeni kuşaklar anlayışı gençleri hayatın anlamı ve değeri konusunda geri dönüşü olmayan yolculuklarda tüketmeye teşvik etmektedir. Gençler İslam medeniyet mirasının ve kültür varlığımızın edebi, etik ve estetik yönleriyle buluşturularak çok katmanlı ve boyutlu bir kimlik evrenine dahil olabilirler. Bu noktada özellikle tepkisel kimlik inşasından kaçınarak, kimliğin hayata ve medeniyete dair bütün uzanımların içerecek bir inşası hedeflenmelidir.

Kimlik oluşturma konusunda gençleri bekleyen sorunların başında "yabancılaşma" geliyor. Sosyolojik anlamda kimlik kayması, dini değerlere ve inançlara kayıtsızlık gibi birtakım problemlerin temelinde yabancılaşma temayülünün olduğu belirtiliyor. Sizce günümüz gençliği için böyle bir yabancılaşma olgusundan söz edilebilir mi ve eğer varsa böyle bir

tehlike, bu hangi boyutlardadır?

Yabancılaşma olgusu temelde bir kimlik problemidir. Kimliksel yabancılaşma, kişilerin kimliği oluşturan değerlerden, ahlaki ve estetik kodlarından uzaklaşmasıdır. Kolektif aidiyetin bütün hissi, duyuşsal, düşünsel ve tarihsel bağlarından kopmakla gerçekleşen yabancılaşma, toplumsal dünyada da bireycileşmeyi, ahlaki kural ve ilkelerin etkisizleşmesini, toplumsal duyarlılığın ve katılımın zayıflamasını teşvik eder. Gündelik hayatı yönlendiren dini, ahlaki ve kültürel değerlerin etkisizleşmesi, bir yandan sekülerleşme dediğimiz olguyla diğer yandan kültürel kimliğin kuşatıcılığının zayıflamasıyla ilgili olarak yaygınlaşır. Toplumsal kimliği ve birliği tehdit edici nitelikler içeren yabancılaşma olgusu, özellikle küreselleşme ve postmodern durumla bağıntılı tüketim kültürü ekseninde bütün aidiyetleri ve kültürel özgünlükleri eritmektedir. Belki de günümüz gençliği için en önemli tehdit, küresel tüketim kültürünün kültürleri ve kimlikleri standardize ederek bir yere, tarihe ve kimliğe ait olmayı önemsizleştirme anlayışından gelmektedir. Günümüzün toplumsal dinamikleri kültürel sosyalleşme araçlarını güncelleştirme sorununu yaşarken, yeni sosyalleşme ve iletişim araçları olarak hayatımızı ve dünyamızı kuşatan sosyal ağlar, gündelik hayatın, toplumsal değerlerin ve ilişkilerin dilini değiştirmekte, kuşaklar arasında ve sosyal dünyada ciddi yabancılaşma izleri ortaya çıkarmaktadır. Dini bilgi ve değerlerin aktarılması konusunda geleneksel algı ve otoriteler değişmekte, sosyal ağların tektlediği dini bireycileşme artık bir dini yabancılaşma sorununu da önümüze koymaktadır.

Modern dünya, manevi değerlerin hızlı bir şekilde tüketildiği, yozlaştırıldığı ve insanları maddi olana daha fazla yönlendiren bir sistemi öngörüyor. Maalesef haz ve hız kültürü gençlerin hayata bakışını şekillendiriyor. Dolayısıyla böyle bir ortamda gençlerin kendilerini tam manasıyla ifade etmeleri de engellenmiş oluyor. Bu konuda siz neler söylersiniz?

Modernite artık kabul etmeliyiz ki farklı dinler, kültürler ve hatta zamanlarda yaşayan dünya toplumlarını ve yaşadığımız hayatı bütün boyutlarında belirlemektedir. Bu noktada yaşayan ya da ayakta durma mücadelesi veren bütün düşünce, inanç ve değerler bu yeni duruma göre tavır ve durum almaya zorlanmaktadır. Elbette içine girdiğimiz bu kuşatılmışlık duygusu, hayatın maddi değerler ve idealler eksenindeki dönüşümünden beslenmektedir. Bugün zamanın ruhu, hayatın dinamiklerini seküler maddi bir

medeniyetin hız ve haz temelli dinamiklerinde sancı çekmektedir. Bu sancı yalnızca günümüzün Müslümanlarıyla sınırlı değildir, aslında modernitenin merkezi durumundaki toplumlarda da bunalımın izleri ve işaretleri uzunca bir süredir görülmektedir. Gençlerin değerlerimizi ve kimliksel farklılıklarımızı eriten modern tüketim kültüründe kaybolmalarını engellemek, onların hayata belli bir perspektifle bakmalarına ve tavır geliştirmelerine imkân sağlayacak kolektif derin tahayyüllerin beslenmesiyle mümkündür. Oysa geleneğin söz söyleme ve eyleme imkânının bulunmadığı bir ortamda ve vasatta, gençlerin önünde çarpık ve tüketimci bir modernliğe teslim olmaktan başka seçenekleri kalmamaktadır.

Günümüzde birbirlerini anlama ve iletişim konusunda genç kuşak ile yetişkin kuşak arasında bir kopukluk yaşanıyor. Elbette bu durumun çok yönlü nedenleri var. Fakat en önemli sorunun iletişimsizlik olduğu da bir gerçek. Diğer insanlarla sınırlı iletişim kurulması ve böylece geleneksel değerlerin aktarılamaması yabancılaşmanın bir sebebi olarak görülebilir mi?

Yabancılaşma toplumsal kesimler, gruplar ve kimlikler arasında olduğu gibi kuşaklar arasında da kendini gösterebilir. Bir İslam medeniyet ve kültür havzasına aidiyeti dışlayan sosyal hareketler ve dini gruplar, toplumsal kimliğe ve kültüre çatışmacı bir dil getirebilirler. Bu noktada sorunun toplumu kuşatıcı besleyici bir üst değerler ve zihniyet ethosundan mahrum olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Aynı durum aile ve diğer kültürel kurumlar düzeyine de farklı şekillerde yansır. Nitekim kuşaklar arası iletişimsizliğin bu anlamda pek çok sebebi bulunmaktadır. Ancak bunların başında kültürel ve kimliksel yabancılaşmanın olması anlamlıdır. Zira aile ve mahalle gibi ilk sosyalleşme süreçlerinde kendi kültürel köklerinden ve değerler dünyasından beslenemeyen gençlerin, iletişimle birlikte ciddi bir kimlik problemi yaşamayı kaçınılmazdır. Bugün aile içi ilişkilerin ve iletişimin kırılmasında, çarpıklaşmasında etkili olan bir kültürel şizofreni yaşıyoruz. Modern kent hayatı bir yandan geleneksel ailenin dinamiklerini çözmekte, geleneksel aile içi ilişkiler ve dayanışmanın unsurlarını zayıflatmakta, ailede edinilen değerler eğitimi ve birliktelik ruhunu örselemekte, diğer yandan giderek soyutlanan ve yalnızlaşan ailede ortaya çıkan sorunlarla baş etmenin kurumlarını üretmektedir. Teknolojik ürünler ve sosyal ağlar, normal ilişkilerin ve eylemlerin alanını daraltmakta, artık aile içinde bile fertler konuşamaz ve halleşemez duruma

gelmektedir. Sorunlar yaşayan gençler, insani paylaşımın sıcaklığının ve kuşatıcılığının kırıldığı aile ortamı yerine kendilerine zarar verebilecek yeni ağlar ve ortamlar arayışına girmektedir. Bugün hemen yanımızdaki aile efradımızla, kardeşlerimizle, akraba, komşu ve arkadaşlarımızla büyüyen bir iletişim krizi yaşamaktayız. Bu krizin temelinde insanlar arası ilişkilerin dinî, ahlaki ve geleneksel değerlerle biçimlenen iletişim kodları yerine, tüketimci, çıkarıcı ve hız ve hazzın tetiklediği kısa süreli iletişim anlayışını ikamesi rol oynamaktadır. Gençlerin bu yeni iletişim kodlarında kültürel ve kimliksel yabancılaşmaya düşmemesi için geleneksel sosyal dinamiklerin ve kurumların harekete geçirilmesi, yeniden inşası elzem görünmektedir.

Toplumumuzda son zamanlarda giderek güçlenme eğilimi gösteren gençler arasındaki şiddet olgusu, alkol ve uyuşturucu madde kullanımındaki hızlı artış, ana babaya veya öğretmene karşı gelme ve saygısızlık, sahtekârlık, cinsel davranış bozuklukları, intihar ve benzeri daha birçok sorunlar aile ve eğitimcileri ciddi olarak kaygılandırmaktadır. Öte yandan, çocuk ve gençleri kendine bağımlı kılan kontrolsüz ve ilkesiz internet kullanımı da diğer kaygı verici sorunlar arasında sayılabilir. Gençleri bu saydığımız olumsuzluklardan uzak tutmak için anne baba ve toplum olarak neler yapılabilir?

Belirttiğiniz şiddet olgusu, kötü ve zararlı alışkanlıklar, davranış bozuklukları gibi olumsuz eğilimler elbette yalnız başına ailenin çözebileceği sorunlar değildir artık. Ama bu sorunların çıkış kaynağı ise temelde aile kurumunda yaşanan travmatik değişimlerdir. Bir başka deyişle sorunların ortaya çıkışına kaynaklık eden ailedeki çok boyutlu problemlerden başlamak gerekiyor. Gençleri bir kimlik bunalımıyla birlikte zararlı çevrelere ve alışkanlıklara iten sebeplerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bunun için aile dokusunu koruyacak, aile fertlerini dinî, ahlaki bir varlık gayesi, hayat ve dünya görüşü etrafında birleştirecek projelere ihtiyaç bulunmaktadır. Öncelikle çocukları yetiştirme konusunda ebeveynin bilinçlendirilmesi, çocuk eğitiminin belirsizlikler ve amaçsızlıklar içinde yürümeyeceği gerçeğinin kazandırılması önem arz etmektedir. Devletin ilgili kurumlarının ve özellikle sivil toplum kuruluşlarının Türk aile yapısı ve kimliğini, yeni durumlara intibak edecek şekilde geliştirilmesini önceleme gerekir. Anne ve babaların çocukların geleceği ve eğitimi konusunda tarihsel kimlik ve bilinçle ikame edebilmesinde toplumun dinî, kültürel, siyasi kurumlarının işbirliği

içinde hareketine ihtiyaç bulunmaktadır. Diyanetin din hizmetleri alanında gençleri daha fazla kuşatacak ve içine alacak yeni projeler üretmesi zorunluluğu ortadadır.

Gençlikten söz ederken, çeşitli sebeplerden ötürü sokağa, suça ve zararlı alışkanlıklara itilmiş gençlerin de seslerine kulak vermek gerekiyor. Gençleri sokağa ve suça iten sebepler nelerdir ve bu tür illetlere bulaşmış gençlerin topluma kazandırılması için hangi sosyal projelere ihtiyaç vardır?

Gençliği bir bütün olarak ele alan, farklı kültür ve çevrelerde yetişen gençleri, üst değerler ve idealler etrafında birleştirebilen dinamiklerin geliştirilmesi ve canlandırılması önemlidir. Gençleri sokağa iten, suça ve zararlı alışkanlıklara yönelten sebeplerin başında ailenin ilgisizliği, yetersizliği ve uygun olmayan arkadaş çevresi gelmektedir. Öte yandan yeni sosyalleşme kaynakları olan medya, iletişim araçları ve sosyal ağlar da gençlerin tutum ve davranış sapmalarında en önemli etkenleri oluşturuyor. Bu durumda gençlerde sadece özgüven geliştirici eğitimin verilmesi yetmemekte, aynı zamanda bir değerler sistemine bağlı olarak kendini geliştirme ve kontrol edebilme yeteneklerinin kazandırılması önem taşımaktadır. Zira bir ahlaki değerler ve davranışlar çerçevesini içselleştirmiş gençler, her şeyden önce kim olduklarını ve kimlerle birlikte hareket edebileceğini, nerede nasıl davranabileceğini idrak edecektir. Bugün suça bulaşmış, sokağa itilmiş gençlerin toplumdan izole edilmesi ya da cezai birtakım müeyyidelerle dışlanması sorunu çözmeye yetmeyecektir. Topluma kazandırmanın en önemli yolu, toplumsal hayatın yüksek idealler ve değerler etrafında anlam kazandığı bir gelecek tahayyülünün inşasından geçer. Gençlerin sosyal damgalanma ve etiketlenmeyle dışlanması daha büyük facialara yol açabilir. Toplumun bu noktada soruna sahiplenmesi için, sosyal ve sivil kurumlar aracılığıyla kendi geleceğine sahip çıkmanın ne kadar önemli bir iş olduğu bilincine ulaştırılması gerekmektedir. Bu gençlerin bir varlık bilinci ve kimlik tasavvuru etrafında öncelikle hayata tutunmalarına yönelik projeler geliştirilmeli, bir medeniyet bilinci içinde toplumsal dünyaya katılımları sağlanmalıdır. Bunun için gençleri bir yandan adabı muaşeret dediğimiz geleneksel hayatın rutinleriyle tanıştırmak, diğer yandan sahipsiz ve kimsesiz olmadıklarını hissettirecek dinamikleri canlandırmak sorumluluğumuz vardır.

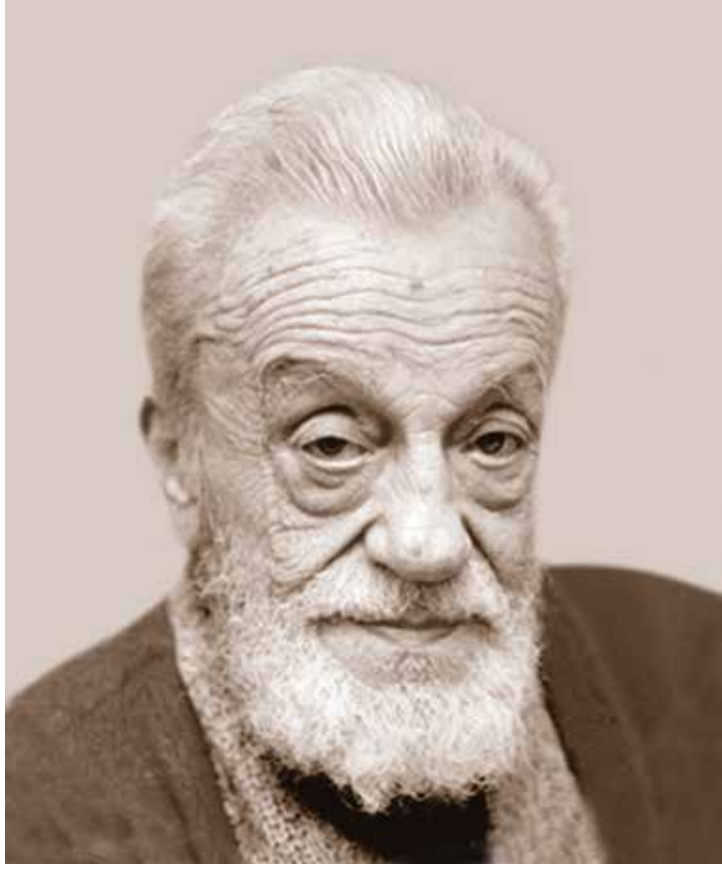
“Gençler bilebilse, yaşlılar yapabilse” şeklindeki söz aslında gençlerin sahip olduğu enerjiyi doğru kul-

lanmalarına işaret ediyor. Avrupa’da en genç nüfusa sahip olan ülkemiz. Bu ülkemiz için umut verici. Sizce sahip olduğumuz bu genç nüfusun enerjisini, gücünü, gerek ümmet bilinci açısından, gerekse ülkemizin menfaatleri açısından doğru bir şekilde kanallı edebiliyor muyuz?

Büyük bir genç nüfusa sahip olmanın toplumsal geleceğimiz açısından önemi büyüktür, ancak bu niceliksel büyüklüğün yüksek niteliklere de sahip olması daha önemlidir. Doğrusunu söylemek gerekirse, toplumsal yaşamımızda ve gündelik hayatımızda bizi umuda sevk eden iyi şeyleri de görmeliyiz, ama genel anlamda hakkaniyetin, adaletin, samimiyet, sadakat, dostluk, muhabbet ve merhametin azaldığına ilişkin kaygıları da önemsemeliyiz. Müslümanların kendi aralarında ve toplumda iyilikleri, güzellikleri, adaleti ve hakkaniyeti yaygınlaştırma eğilimlerinin, kuşatıcı yabancılaşma ve ahlaki çöküntü gibi etkenlerce törpülendiğini görüyoruz. Bugün küreselleşmenin yaygınlaştırdığı tüketim kültürü ekseninde yara alan ve izafeleşen kimlikler, hayatı zindana çeviren sosyal çözümler, gayriahlaki yozlaşmalar, yolsuzluk, cinayet, fuhuş, alkol ve uyuşturucu bataklığıyla baş etmenin yollarını araştırmaktadır. Ahlaki çözülmenin, kültürel yozlaşmanın, yabancılaşma ve yalnızlaşmanın önüne yalnızca ahlaki öğütlerle çıkmak sorunlarla baş etmek için yeterli değildir. Bu anlamda hakkı ve adaleti sosyal, ekonomik, kültürel boyutları içinde ikame edecek bir bilinci ve sorumluluğu uyandırmak gerekmektedir. Ümmet bilinci ise, ancak kendinden, ailesinden, toplumundan ve medeniyetinden sorumlu olduğu öğretilen ve bunu ahlaki, zihni, kültürel boyuta taşıyan kuşakların yetiştirilmesiyle anlamlı hale gelecektir.

Prof. Dr. Celaleddin ÇELİK

Celaleddin Çelik, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun olup, Din Sosyolojisi alanında yürüttüğü akademik faaliyetlerine halen Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde devam etmektedir. Kentleşme, kent dindarlığı, din ve toplumsal değişme, kültür araştırmaları, dini ve sosyal gerçeğin inşası, gençlik, aile ve din, göç, değişme ve din gibi konularda çalışmalarını sürdüren Celaleddin Çelik, ilgili konularda makale ve kitap yayınlarına sahip bulunmaktadır.

ÜSTAT

Necip Fazıl

Kâmil BÜYÜKER

HAKKINDA konuşanların belki edeben, belki fikrine, mücadelesine hürmeten, ancak en fazla da imanı aksiyona dönüştüren, sanatıyla cıgır açan yönüne binaen söyledikleri bir hitap şekli vardır; Üstat. Üstat yani, öğretici, hoca, muallim, mürebbi ya da bir ilim, sanat dalında cıgır açan... Necip Fazıl, bütün bu meziyetleri şahsında dercetmiş bir isimdir. Yazın dünyasının şiir, roman, tasavvuf, tarih ve tiyatro gibi hemen her alanında eser vermiş, etrafında onun öğretilerini okuyan, konferans, sohbet ve meclislerinde bulunan yüzbinlere de hoca ol-

muştur. Onun ismi neredeyse bir asrı bulan bir zaman dilimi içinde davanın, gayenin, çilenin sembolü olmuştur ve olmaya devam edecektir de.

Necip Fazıl'ın 26 Mayıs 1904'te başlayan ve 25 Mayıs 1983'te sona eren hayat çizgisinde hep "Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış Marifet bu, gerisi yalnız çelik çomakmış..." (1939) mısralarındaki hakikatle hareket etmiş ve doğru bildiği meftunu olduğu hakikatleri eğip bükmeden, bedeli ne olursa olsun söylemekten geri durmamıştır. Çemberlitaş'ta "yirmi odalı

bir konak"ta dünyaya geldiğinde başucunda babası Fazıl Bey, "Ahmet Necip" in doğum müjdesini büyükbabası Mehmet Hilmi Efendi'ye verir. Necip Fazıl'ın hayatında çok önemli bir yeri olan büyükbabası Mehmet Hilmi Efendi, Osmanlı hukukçularından ve Mecelleyi hazırlayan komisyon üyelerindendir.

"Şair olacağım!"

Su akar yatağını bulur derler ya... İşte Üstat, yedisinde ne ise yetmişinde de peşinden gittiği sesin izini sürmüş, kelimelerini hecelemiştir. O bir Şair'di. Şairliğinin ve

şairinin en büyük taç yapıtı Çile'si idi. Şairliğe adım atışını Necip Fazıl şu cümlelerle aktarıyor:

“Şairliğim on iki yaşında başladı. Bahanesi tuhaftır:

Annem hastahanedeydi. Ziyaretine gitmiştim. Beyaz yatak örtüsünde, siyah kaplı, küçük ve eski bir defter... bitişikte yatan veremli genç kızın şiirleri varmış defterde... haberi veren annem, bir an gözlerimin içini tarayıp:

- Senin, dedi; şair olmanı ne çok isterdim!

Annemin dileği bana, içimde besleyip de on iki yaşına kadar farkında olmadığım bir şey gibi göründü. Varlık hikmetimin ta kendisi... Gözlerim, hastahane odasının penceresinde, savrulan kar ve uluyan rüzgâra karşı, içimden kararımı verdim:

- Şair olacağım!

Ve oldum.” (Çile, *Bedir yay. İstanbul 1962*, s. 7.)

Kim bilir annesi Mediha hanımın içten yaptığı duanın yan-kısıydı onun şairliğine sebep... Ve kim bilir, şair olunmaz, şair doğulurdu... Daha 13-14 yaşlarında iken Tercüman-ı Hakikat gazetesinin Edebiyat ilavesine şiir gönderir ve bu şiir yayımlanır. 1 Temmuz 1923'te ise bu kez Yeni Mecmua'da görülür ve Ahmet Haşim kendisine “çocuk bu sesi nereden buldun?” demekten kendini alamaz. (Bizim Şarkımız –Necip Fazıl Nefesi, İbrahim Demirci, Konya BB. Yay. 2013, s. 9.) Necip Fazıl'ın hayatında önemli bir yer tutan ve “ne oldumsa bu mektepte oldum” dediği Mekteb-i Fünun-ı Bahriye-i Şahane'ye imtihanla, “estetik ölçülere kadar varan incelemeler” sonucunda alınır (1916). Necip Fazıl için hayatının en incelikli dönemini geçirdiği Bahriye Mektebi, içindeki bütün ışık cümbüşleriyle şaire kendisini gösteren bir ayna ve parlak bir ze-

min oluşuyla öne çıkar. (Duran Boz, *Büyük Doğu'nun Ruhu, Konya Büyükşehir bel. Yay. 2013*, s. 25.)

Ahmet Hamdi Akseki'nin iltifatı

Bahriye mektebi hakikaten Necip Fazıl'ın hayatında bir dönüm noktası olmuş. Zira ilk şiir denemelerini burada gerçekleştirmiş. El yazması “Talebe Yazıları” ve “Nihal” dergilerini burada çıkarır. Türk Edebiyatı'nın önemli isimlerini ve onların metinlerini okurken, diğer yandan Batı Edebiyatına da merak salar. Onu keşfeden birkaç önemli isim vardır. İlki din dersi öğretmenini Ahmet Hamdi Akseki'dir. Akseki bir gün sınıfça verdiği ödevde Necip Fazıl'ın cevabını sınıfta üst üste birkaç defa okuyarak “sende istikbalin beklediği İslam düşünce adamından ışıklar görüyorum.” saptamasını yapar. (Boz, s. 26.)

Yine hayatının en önemli kırılma noktasını yaşatacak ve onu bambaşka bir âleme çekip alacak

“Otuz üç yıl, saatim işlemiş ben durmuşum;

Gökyüzünden habersiz uçurtma uçurmuşum...” (1940) diyecek raddeye onu getiren tasavvufla ilk tanışıklığı da yine mektep yıllarındadır.

Tasavvufla, “deri üstü bir satıl planında da olsa” ilk teması

Bu mektepte edebiyat derslerine Hamdullah Suphi (Tanıröver), İbrahim Aşki girer. İbrahim Aşki bambaşka bir gönül insanıdır. Hocası ona “Sen oku, dedi; her şeyden evvel oku! Amma okumaya başlamadan evvel bil, ne okuyacağını bil!” öğüdünde bulunur. Kimi zaman şahsi kütüphanesinden getirdiği kitaplarla Necip Fazıl'ı ve ondaki saklı cevheri işlemeye başlar. Bir gün kendisine Sarı Abdullah Efendi'nin Semera-tül Fuad ve Divan-ı Nakşi adlı ki-

tapları verir. Necip Fazıl'ın “tasavvufla, deri üstü bir satıl planında da olsa, ilk teması” böylelikle başlar. (Boz, s. 27.)

1934 yılında bir akşam çalıştığı bankadan evine Şirket-i Hayriye vapuru ile dönerken karşına oturan Hızır tavırlı adam ona “kâinat çapında bir vaad”ın Abdülhakim Arvasi'nin adresini verdi.

Sıcak bir ilkbahar günü, yanına ressam arkadaşı Abidin Dino'yu aldı ve Eyüp sırtlarında yer alan Kaşgâri tekkesine çıktı. Burada saatler süren bereketli bir zaman diliminin ardından, bir daha bırakmamacasına Abdülhakim Arvasi'nin eteklerine yapıştı.

“Benim efendim!

Ben sana bendim!

Bir üfledin de,

Yıkıldı bend'im.

Ben ki, denizdim,

Dağbaşı ben'dim,

Şimdi sen oldun,

Âleme pendim.

Benim Efendim!” (Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl, Yazar: Mehmet Kısakürek, Suat Ak, İBB Kültür a.ş. yay. 2005, s. 18.)

“Tek dava O'nu bulmakta”

Hayatını sarsıcı bir değişime sokan bu teslimiyet Necip Fazıl'da bambaşka kapıları aralamıştır. Bu saatten sonra hayatını iman ve onun tezahürü olan aksiyona hasreden Necip Fazıl ömrünün son demlerine kadar eser neşretmiş, mecmua çıkarmış ve yazılar yazmış, memleketi dolaşarak konferanslar vermiş ancak bunun neticesinde hep mahkemeler, yargılanmalar ile geçirmiştir. Yaşanan bu hâl onu hiçbir zaman yıldırmamıştır.

O sevdalandığı hakikati ve onun yolunu da şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Hayatım, başından beri muaz-zam bir şeyi bulmanın cereyanı

Üstad Necip Fazıl Kısakürek, yakın tarihimizde silinmesi mümkün olmayan bir iz bırakmıştır. Onda herkes kendi adına bir şey bulur. Bu, sözlerindeki samimiyetin, şiirlerindeki duygu ve iman coşkusunun tezahürüdür.

içinde akıyordu. Şu veya bu miskin vesilenin hassasiyeti içinde birini arıyordum. Birini...

O kim mi?

Allah'ın sevgilisi...

Sonsuzluk ikliminin batmayan güneşi ve ebedilik sarayının paslanmaz tacı...

Tek dava O'nu bulmakta, bulduracak olanı bulmaktaydı.

Bin bir istikamete seke seke, sağa sola büküle büküle, renkten renge bulana bulana, hiçbir şeyden habersiz ve insandaki bedava emniyet ve bedahat saadeti karşısında şaşkın, hep o Bir etrafında helezonlar çizen bir hayat...

Benim hayatım budur!" (Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl, s. 58.)

Büyük Doğu ideali

Necip Fazıl ismi ile özdeşleşen bir diğer husus ise onun ideoloğu olduğu "Büyük Doğu" fikriyatı ve adıyla neşrettiği dergisidir. Dönemin mevzuatına göre siyasi yazılardan dolayı zaman zaman kapatılan, toplatılan, takibe uğrayan, bazen de sahibi tarafından yayımı tatil edilen Büyük Doğu çıktığı yıllarda sansasyonel kapak resimleri ve manşetleriyle geniş ilgi görmüştür. Bunun dışında bazı dönemlerinde seviyeli bir fikir ve edebiyat dergisi olduğu gibi dinî

yayınların kontrol altında tutulduğu yıllarda okuyucunun bu konudaki ihtiyacını da karşılamıştır. Necip Fazıl, 1950'de Büyük Doğu Cemiyeti adıyla o yıllardaki mevzuata göre siyasi parti kavramıyla eş anlamda bir de siyasi dernek kurmuş, derneğin başkanı sıfatıyla Anadolu'nun birçok şehrinde konferanslar vermiştir. Gerek dergideki yazıları gerek siyasi faaliyetlerinden dolayı değişik iktidarlar devrinde takibata uğramış, hakkında mahkûmiyet kararları verilmiştir. Necip Fazıl'ın kitap ve dergi yayını olarak en verimli devresi 1950'den sonraki yıllardır. Şiir kitaplarını yeniden gözden geçirip yayımladığı gibi yeni tiyatro, senaryo, hikâye, roman, hatıra, dinî ve tasavvufi eserler, siyasi ve tarihî incelemeleri de bu dönemin ürünleridir. (Orhan Okay, "Necip Fazıl" DIA, c. 25, s. 485-488.)

"Demek böyle ölünürmüş!"

Üstad Necip Fazıl Kısakürek, yakın tarihimizde silinmesi mümkün olmayan bir iz bırakmıştır. Onda herkes kendi adına bir şey bulur. Bu, sözlerindeki samimiyetin, şiirlerindeki duygu ve iman coşkusunun tezahürüdür. Ömrünün son demlerinde dahi bir an olsun yazmaktan, eksik bıraktığı işleri tamamlamaktan geri dur-

mamıştır. 1981 yılı başlarında İman ve İslam Atlası isimli eserini kalıba dökkebilmek için bir daha çıkmamak üzere evine, hatta küçük odasına kapanmıştır.

Ömrünün son günleri, Erenköy'deki evinde, aynı "küçük oda"da yine kesinleşip infaz sahasına gelmiş ve hayli ilerlemiş yaşına ve adli tıp raporlarına rağmen devrin devlet başkanınca af yetkisi kullanılmayarak bir tür infaz emri verilmiş, 1.5 yıl mahkûmiyeti yüzünden her an götürülme tehdidi altında; kitapları, yazıları, notları ve birtakım halis ve gerçek dostlarıyla mahzun sohbetler içinde geçti. Ve bir gece... Onun için daima sırlarla dolu mayıs ayında bir gece (25 Mayıs 1983) yatağında doğrulup, bal rengi gözlerini pencereden dışarıya, derin karanlığa dikti.

Ne gördü ki: pembeden daha kırmızı dudakları hafifçe kıpırdadı:

-Demek böyle ölünürmüş!... (Doğumunun 100. Yılında Necip Fazıl, s. 57-58.)

Necip Fazıl Çile'de yine adına ve şanına yakışır mısralarla vasiyette bulunuyor:

"Son gün olmasın dostum, çelenğim, top arabam;

Alıp beni götürsün, tam dört insanmış adam..." (1939)

MEDENİYETLERİN BEŞİĞİ

Bağdat

Doç. Dr. Enver ARPA

DİB Başkanlık Müşaviri

1990'lı yıllarda yaşanan işgalin yarattığı tahribat korkunç bir boyuttaydı. Güzellikler diyarı Bağdat yok olmuş yerini yarı açık bir cezaevini andıran bir barikatlar şehri almıştı.

BAGDAT, Kerbela ve Necef'i kapsayan bir seyahat programındaki ilk durağımız olan Bağdat'a akşam saatlerinde indik. İşim gereği diyar diyar gezmiştim ancak Bağdat, Kerbela ve Kûfe'yi ziyaret edecek olmanın verdiği heyecanı başka bir seyahatte duymamıştım. Âlimler diyarı, evliyaullah menbaı, bin bir gece masallarının mekânı Bağdat merak edilmez mi? İşte şimdi hayallerimde yaşattığım o efsane şehre inmiştik. Abdulkadir Geylani Hazretleri, İmam-ı Azam efendimiz, Ahmet bin Hanbel Hazretleri, ünlü müfessir Taberi ve daha pek çok İslam âliminin metfun bulunduğu bir şehre gelmek heyecan uyandırmaz mı?

Bağdat elçiliğimizden gelen güvenlik görevlileri eşliğinde şehre doğru yol alırken tam bir hayal kırıklığı yaşadım. Kitaplardan okuduğum Bağdat ile alakası olmayan bir manzara ile karşı karşıyaydık. Yüreğim sızladı. 1990'lı yıllarda yaşanan işgalin yarattığı tahribat korkunç bir boyuttaydı. Güzellikler diyarı Bağdat yok olmuş yerini yarı açık bir cezaevini andıran bir barikatlar şehri almıştı. Yollar, kampüsler, ibadethaneler, turistik mekânlar, şehrin neredeyse tamamı, boyu 3 met-

reyi bulan barikatlarla çevrilmişti. Caddelerde 50 adımda bir güvenlik kulübeleri bulunuyordu. Her taraf askerle doluydu; sık sık yapılan kontroller candan bezdiriyordu. Etrafını tamamen bariyerlerle çevirdikleri ve yeşil alan diye isimlendirdikleri bölgeye girerken Amerikalı görevliler tarafından kontrole tabi tutulunca sordum ve Amerikalıların bu bölgede yaşadıklarını ve güvenliği kendilerinin sağladığını ifade ettiler.

Ertesi gün yapılan görüşmelerin ardından Abdulkadir Geylani hazretlerinin külliyesini ziyarete gittik. İslam dünyasının en ünlü simalarından biri olan bu zatın kabrine vardığımızda karmaşık duygular yaşadım. Dünyanın pek çok bölgesinde izleri bulunan, tasavvuf âleminin önderi sayılan bir zatı ziyaret etmenin hazzı külliye'deki durumla bir araya gelince üzüntüye dönüştü. Külliye, 2003 yılı Nisan ayında gerçekleşen bir bombalı saldırıda önemli oranda hasar görmüştür. Onarım çalışmaları hala devam ediyordu. Türbesi, camisi ve revaklı medreseleriyle ihtişamlı bir görüntüsü olan Külliye'de Abdulkadir Geylani'nin oğlu da metfundur. Torunları olarak söylenen Külliye

idarecileriyle görüştüğümüzden sonra şimdi sıra İmam-ı Azam'ın kabrini ziyaret etmeye gelmişti.

İşgalin ardından ortaya çıkan güvenlik nedeniyle etrafı beton bariyerlerle çevrilen Azamiye külliyesine vardığımızda hâliyle tarifsiz bir heyecana kapıldım. İbadet hayatımızı kendi görüşlerine göre tanzim ettiğimiz bu yüce zatı ziyaret etmekten büyük bir mutluluk duydum. Mütevazı görünümülü kabri şerifine varıp Fatiha okuduktan sonra cami imamından külliye hakkında bilgiler aldık. Burada da imamın kabrinin yanı sıra üzerine inşa edilen büyük bir cami ve medrese bulunmaktadır. Medrese hâlihazırda Şeriat Fakültesi olarak eğitim vermeye devam etmektedir. Kabir ziyaretinin ardından Azamiye Medresesinde Iraklı fakihlerle bir araya geldik. Oldukça dertliyidiler, ülkede yaşanmakta olan kaotik ortamdan mustariptiler.

Irak'taki şiddet ortamı gerçekten üzüntü verici boyutlara ulaşmış ve halk büyük bir tedirginlik içindedir. Her an her yerde canlı bomba patlama riski bulunmaktadır. Bu yüzden çok sıkı güvenlik tedbirleri alınmaktadır.

Azamiye Külliyesinden sonra ismini İmam Musa Kazım'dan

alan Kazimiye Külliyesine geçtik. Tarihî bir görünüme sahip olan ve ortamıyla az da olsa tarihi Bağdat'ı andıran uzun bir caddeden geçtikten sonra Kazimiye Külliyesine vardık. Çok sıkı bir aramadan sonra içeri girdiğimizde ihtişamlı bir görüntüyle karşılaştık. Şiiler türbe ve camilere inanılmaz derecede önem vermektedirler. Muhtemelen milyon dolarları bulan harcamalarla yakut, altından süslemelerde bulunmaktadırlar. İçeri girdiğinizde gözleriniz kamaşıyor. Nakışlar süslemeler çok ihtişamlı duruyor. Türbeler ise kelimelerle anlatılamayacak kadar süslü. İnsanların türbelere gösterdiği saygı ve sevgi inanılmaz boyutta. İbadet edenler, ağlayanlar, türbelere ellerini sürenler, atkılarıyla silmeye çalışanlar, bizim epey yabancı olduğumuz görüntüler oluşturmaktadır. Bu külliye, İmam Musa Kazım ve torunu Muhammed Cevad'ın kabirlerinin üzerine bina edilmiştir. Daha sonraları namaz kılmak için yapılan ilavelerle genişletilmiştir. Kazimiye Külliyesi Şii dünyanın çok önem verdiği mekânlardan biridir. İç, etrafı ziyaretçilerle doludur. Dışarıdan gelen Şiilerin de ziyaret etmeden gitmedikleri mekânlardan biridir.

Külliye gezdikten sonra bir yönetici bizi odasına alarak çay ikramında bulundu. Kısa sohbette İslam dünyasının mevcut durumu hakkında görüş teatısı yapıldı. Dışarı çıkıp kapıya doğru yöneldiğimizde sağ tarafımızda bulunan küçük bir türbenin Ebu Hanife'nin talebesi İmam Ebu Yusuf'a ait olduğunu söylediler. Biraz tereddüt ettim, Ebu Yusufun kabrinin burada olması inandırıcı gelmedi. Ancak anlaşıldı ki türbe ve üzerindeki küçük mescit daha önce müstakil bir yapı iken sonradan Külliye'nin ihata duvarlarının genişletilmesi sonucu içeride kalmıştır. Kazimiye'ye dâhil olunca Sünni ziyaretçileri tükenmiş olan bu büyük zata Şiilerin de gereken önemi vermedikleri anlaşılıyor. Musa Kazım ve Muhammed Cevad'ın türbeleri ihtişamdan göz kamaştırıyor. Ebu Yusufun türbesi maalesef döküntüler içerisindeydi. Bir kez daha mezhepçiliğin olumsuzluğunu hissettim ve derin bir üzüntüye kapıldım.

İmam-ı Ahmet bin Hanbel'i, müfessir Taberi'yi güvenlik tedbirleri yüzünden ziyaret edememenin derin hüznünü hep taşıyacağım. Güvenlik nedeniyle sokakları gezmemiz de uygun görülmedi.

Irak'taki şiddet ortamı gerçekten üzüntü verici boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Halk büyük bir tedirginlik içindedir. Her an her yerde canlı bomba patlama riski bulunmaktadır. Bu yüzden çok sıkı güvenlik tedbirleri alınmaktadır.

Sokaklarını gezmeden Bağdat'ı yaşamak mümkün mü? Karar verdik tüm riskleri göze alarak Azamiye'nin ana caddesini gzecektik. Seferdaşım M. Akif'le birlikte araçtan inerek az da olsa caddede yürüdük.

Kısa bir süreydi ancak hüznü ve neşe karışımı bir Bağdat seferi yaşadık. İnsanların kederine az da olsa eşlik ettik. Tarih ve medeniyetler şehri, ilim ve âlimler diyarı, hilafet payitahtı Bağdat'ı az da olsa teneffüs etmenin hazzıyla Kerbela ve Nəcəf'e gitmek üzere yola koyulduk.

ALLAH'IM! Her şey senin bilgin dâhilindedir. Kim-senin duymadığını duyar, her gözün göremediğini görürsün. Bir şeyin gizli ya da açık yapılmış olması, bir düşüncenin fısıltıyla ya da yüksek sesle söylenmesi, hatta dillendirilmeyip, içten geçirilmesi senin için fark etmez. Karanlık-aydınlık, yakınlık-uzaklık, büyüklük-küçüklük gibi

bizim görüşümüze, duyuşumuza engel olan şeylerin hiçbirisi senin için engel değildir. Gizli ile aşikâr, konuşma ile sükût senin için birdir. Sen gecenin karanlığında, siyah bir taşın üstünde kılmıdayan karıncayı, bir suya karışan diğer bir suyu görür ve bilirsin.

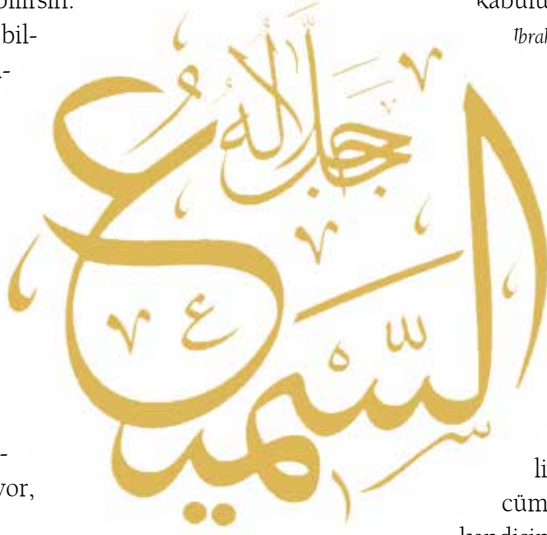
Senin böyle olduğunu bilmek, utanılacak, saklanacak şeyler yapmadığım sürece bana huzur veriyor. Bu huzuru ancak ellerimi açıp boynumu büktüğümde Semi ve Basir isimlerine sığınacak kadar temiz yaşayabilmişsem duyurum. Bilirim ki bana yapılan ve olmasına engel olmadığım her şeyi sen görüyor, işitiyor, kaydediyorsun.

Ama ne zaman ki ben de işitilmesinden, görülmesinden rahatsız olunacak şeyler yaparım, işte o zaman senin Semi ve Basir oluşun bana bir tehdit olur, korkarım. Senin isimlerinin birbirini tamamlayan bütünlüğü olmasa, yani ben böyle bir durumda Tevvab, Gaffar, Afuvv isimlerine sığınamasam ne yapardım Allah'ım? Huzura gelmeyecek çirkin işlerimin utancıyla nasıl yaşardım?

Sen kendini "Semiu'd-dua" olarak niteledin. (Al-i Imran, 3/38.) Sana yaptığımız her yakarışı işittiğini bildirdin. (Bakara, 2/186.) Sen söz konusu olunca

Her Şeyi İşiten ve Görene Yakarış

Fatma BAYRAM

işitmek bütün sıradanlığından sıyrılır. Sen işittiğini dinlersin, anlarsın ve karşılıksız bırakmazsın. Çünkü sen bize ek-sik bir kul olmamıza rağmen kulağımıza gelen bir yakarışa ilgisiz kalmamayı emrettin. (Duha, 93/10.) O zaman göklerin yerin anahtarlarını elinde tutan senin (Şura, 42/12.) bize dualarımızı işittiğini bildirmen duamızın kabulüne işaret değil midir? (Mücadele, 58/1.) Böyle

olduğundandır ki biz Peygamberimizden her duamızı bu cümleyle bitirmeyi öğrendik: "Allah'ım, sen her duayı işitirsin!" Kitab'ında peygamberlerinin de dualarını bu cümleyle bitirmesinden bildik ki senin Semi ismin dualarımızın kabulüne vesiledir." (Al-i Imran, 3/38; Ibrahim, 14/39.)

Peygamberimiz bize senin huzuruna her duruşumuza hamt ile başlamayı öğretti. Namazın her rekâtına hamt ile başlar, senin kelamını tekellüm ettikten sonra saygıyla eğiliriz. Ve rükûdan doğrulurken bize bir müjde olacak şekilde "Semiallahü li-men hamideh" deriz. Bu cümleyi söylediğimizde "Allah kendisine övgü ve senada bulunan kimsenin bu ibadetini kabul eder." demiş

olduğumuzu, yani senin bir yakarışı işitmenin onu kabul etmek demek olduğunu söyler bize âlimlerimiz. Biz de öyle bilir, öyle inanırız. Çünkü Peygamberimiz de dualarında sem'i "kabul etmek" anlamında kullanmıştır: "Allah'ım! Ürpermeyen kalpten, kabul olunmayan (işitilmeyen) duadan, doymayan nefisten ve fayda sağlamayan bilgiden, özellikle bu dört şeyden sana sığınırım."

(Tirmizi, Daavat, 68.)

Bize Kitab'ında kendini anlatırken Semi isminin yanında ya Basir vardı ya Alim. Beni her daim,

Rabbim bize bu isimlerinle tecelli etsen, görüşümüz genişlese, sadece basarla, gözle görüleni değil, basiretle, kalple görülebilecek olanı da görsek! Sadece haykıranı değil sessiz çılgınlık atanı da duysak! Elimizin altına verip bize emanet ettiğin insanları her daim güzelce dinlesek, anlasak!

hiç eksiksiz işiten, gören ve bilen bir Rabbin huzurunda olduğum, her işimin bu huzurda yapıldığını bilmek ve bunu hep hatırdan tutmak senin Peygamberinin bize öğrettiğine göre “ihsan mertebesi”ne ulaşmanın yoluydu. Senin her şeyi gördüğünü bilen gizli ve açık her hâlini düzeltmeye koyulacak, böyle olunca da Müslümanlığını ihsan mertebesine yükseltecekti. Zira huzurdan olan huzura yakışır şekilde davrandığında huzurun başköşesine alınır.

Rabbim bize bu isimlerinle tecelli etsen, görüşümüz genişlese, sadece basarla, gözle görüleni değil basiretle, kalple görülebilecek olanı da görsek! Sadece haykıranı değil sessiz çılgınlık atanı da duysak! Elimizin altına verip bize emanet ettiğin insanları her daim güzelce dinlesek, anlasak!

Bizden beklediğin adalet, hakkaniyet, merhamet ve şefkati gösterebilmek için dahi önce doğru görmeye, doğru dinlemeye muhtacız Ya Rab! Görüşümüzü keskin, duyuşumuzu kuvvetli kılsan da herkesi ve her şeyi gereği gibi takdir edebilesek. Böylece bilgimiz zanna değil de hakikate dayansa ve her insanı doğru yerde istihdam edebilesek. Basiretimiz arttıkça ferasetimiz genişlese, anlayışımız kuvvetlense! Eşyanın hakikatine vakıf olabilesek de her şeyi yerli yerine koyabilesek! Bu duyuş ve görüşlerimiz bizim ıstırabımızı artırmakla kalmayıp ıstırap ehlinin derdine derman olsa! Sadece dertlileri mi, hayır, saklı kalmış güzellikleri de görebilsek, duyabilsek, onlardan haz alabilsek!

Rabbim, biz sana ibadet ve kullukla yaklaştıkça sen bizim gören gözümüz, tutan elimiz, yürüyen ayağımız olacağını müjdeledin. Öylece olabilecek neler görür, neler işitirdik ki acaba? Kim bilir nice güzellikler bizim günahla bulanmış bakışımızdan uzak kalarak yanı başımızdan geçip gidiyor da haberimiz yok. (Yasin, 36/9.) Kim bilir senin nice

sevgili kullarını sırf bakışımızın kirinden dolayı göremiyor, tanıyamıyoruz. Sufilerin dediğine göre biz gözümüzü, kulağımızı meşru olmayan şeylerden korudukça senin sevgini kazanacak ve onu kazanınca da bu duyularımızı gereği gibi kullanabilecekmiz. Nasip et Rabbim!

Bizim gerçekleri görmemize ışık tuttuğu için Kitab'ının ayetlerine “basair” (basiretler) dedin. (Araf, 7/203.)

Kendilerini günahlarla kirlilemedikleri ve nefsanî hislerle değil, akıl ve iman aydınlığıyla hareket ettikleri için dünyevi-uhrevî gerçekleri açıkça görenleri de “ulu'l-ebzar” (basiret sahibi) diye niteledin. (Âl-i İmran, 3/13.) Bizi de ayetlerinle aydınlat ve Kitab'ında övdüğün, gönül gözü açık olanlardan eyle! Senin bütün ikramlarında olduğu gibi bunda da her kulun nasibi farklı farklıdır. Bizimkini artır ya Rab! Ve gönül gözümüzle görmeye başladığımızda onun da kendine göre eksik ve yanlışları olacağını, mutlak hakikati Sen'den başkasının bilemeyeceğini bize unutturma!

BİR DEVRİN ARKASINDAKİ ADAM: Mustafa YAZICI

ErbayACAR

Bursa Osmangazi Soğanlı Kur'an Kursu Öğreticisi

SIKINTILI zamanda Müslüman olmak ne kadar zor; ama buna mukabil Rabbimiz katında ne kadar değerli ise, dinî müesseselerin olmadığı veya çok az olduğu zamanlarda, yeni müesseseler tesis edip yeni şeyler söylemek de o kadar zordur. Rûzgârın hep önden esip bir türlü arkaya alınmadığı o zor zamanların dava adamlarından biri olan, Artvin'de dinî sahada ciddi bir çığır açmasına rağmen, o nispette tanınmayan güzel bir insandan bahsetmek istiyorum.

Mustafa Yazıcı Hoca, 9 Mart 1937'de Artvin Yusufeli'nin Yüksekoba köyünde dünyaya gelmişti. Çocukluk ve gençlik yılları köyünde geçti. İlerleyen yıllarda ilk ve ortaokulu dışarıdan bitirmişti. Askerlik dönüşü babası cebine az bir miktar para koyup, Erzurum Kurşunlu Medresesi muallimi, Ezher mezunu Yunus Kaya hocasına tahsile gönderdi. Hocaya vasil olup geliş sebebini söyleyince, hoca tarafından yarın gelmesi söylenmişti. O gece otelde kaldı. Ertesi gün söylenen saatte hocaya tekrar gelmiş ancak yine aynı cevabı almıştı. O gece de otelde kaldı. Artık cebinde zaten az olan parası ancak evine dönecek kadar kalmıştı. Ertesi gün söylenen saatte tekrar hocaya gidip, medreseye kabul edip etmeyeceğini, cebinde ancak eve dönecek kadar parasının kaldığını söylemişti. O anda gerçek bir cevherle karşı karşıya

olduğunu anlayan Yunus hocanın bir anda yüzünde güller açar ve "Gel evladım, işte ben senden bu samimiyeti bekliyordum. Sen askerliğini yapmış 23-24 yaşında koca bir delikanlısın. İlme gerçekten meraklı mısın, yoksa öylesine mi geldin onu denemek için yaptım, gel evladım senden adam olur." demişti.

Böylece medreseye başlayan Mustafa Yazıcı Hoca, kendinden küçüklerden ders almaya başlamış ve onlara abi demişti. Çünkü Yunus hocaları bütün talebeleri toplayıp ikiye ayırarak onlara: "Bakın büyükler, siz her ne kadar yaşta büyük olsanız da, şu küçükler derste sizden ileri olduğu için, ilmin hürmetine onlara abi diyeceksiniz." Bu sefer de küçüklere dönüp, "Bakın küçükler, siz de her ne kadar derste onlardan ileri olsanız da, onlar yaşta sizden ileri oldukları için, onlara abi di-

"Çocuklar ben medreselerin kuyruğuna, siz de bu kursun kuyruğuna ancak ulaştınız. Siz ilmi Allah için tahsil edin, Allah size dünyalığınızı verecektir."

yeceksiniz.” demişti. Erzurum’da üç yılda işte böyle tamamlamıştı tahsilini. Yunus hocası tarafından, Ezher’e gönderilmek istenmişti ama imkânları müsait değildi. Üç yıllık üstün başarıdan sonra bir üst medrese olan, İstanbul İsmailağa Medresesine göndermişti hocası onu. Gönenli Mehmet Efendi’den de okumuştur bir dönem. Pek tabii yaş ileri olunca biraz da Gönenli Hoca bekletir Sultan Ahmet Camii sütunlarının altında o adamı.

Dört yıllık üstün başarıdan sonra oradan da icazetini almış, İstanbul Fatih Camii’ne ataması yapılmış ama kader onu Artvin için uygun görmüştü. Zira orada onu bekleyen binlerce göz vardı ve Artvin’de yeni bir devrin açılması gerekiyordu. Büyük âlim, merhum Ahmet Muhtar Büyükcınar hocası ona, görev hayatını Artvin’de tamamlamasını söylemişti.

1964 yılında, Artvin merkez Çayağzı (Korzul) mahallesinde tarihî Salih bey Camii’nde imam-hatip olarak göreve başlamıştı. Toprak tamamen çoraktı din namına, ama dava adamı için bu bir bahane olamazdı. Başını ellerinin arasına alıp neyi nasıl yapacağını günler, hatta haftalarca çok düşünmüştü. Bir gün aniden aklına bir Kur’an

kursu yaptırmak geldi ve hemen yola koyuldu.

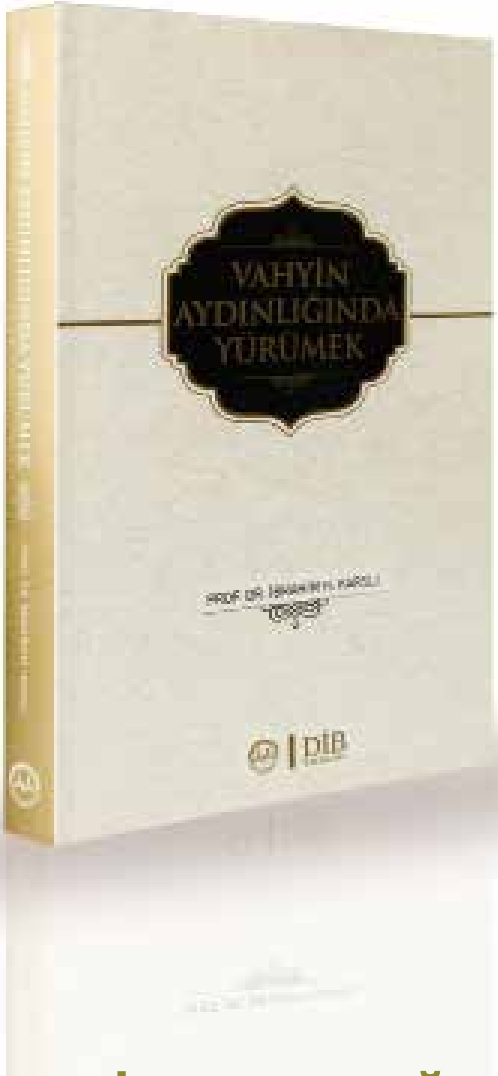
Görev yaptığı caminin yanına briketten basit bir Kur’an kursu yaptırdı. Köyleri gezerek talebe aradı ama iş hayli zordu, çünkü henüz imam-hatip yoktu Artvin’de. Çaldığı bazı kapılar yüzüne kapıyor, bazıları da ne diploması vereceğini ve sonrasının ne olacağını soruyordu. Köylerden getirdiği talebelere kursta bir taraftan Kur’an, Tefsir, Hadis, Arapça, Fıkıh, Kelam, İtikat, İbadet, Siyer, Ahlak... vb. dersleri okutmuş, bir taraftan da orta ve liseye göndermişti.

1975’de imam-hatip açılınca talebe bulmak kolaylaşmıştı. Fakir de imam-hatipte okurken 1978-1985 yılları arasında yedi yıl kalmış ve o ilimlerden müstefit olmuştu. Bu fakirin talebeliği yıllarında hocaefendi, iki hafta da bir hafta sonları, yarıyıl tatillerinde bazen bir hafta geç göndermek, bazen de bir hafta önce çağırmak ve yaz tatillerinde bir hafta geç göndermek sureti ile ders yaptırdı. Ve derdi ki, “Çocuklar ben medreselerin kuyruğuna, siz de bu kursun kuyruğuna ancak ulaştınız. Siz ilmi Allah için tahsil edin, Allah size dünyalığınızı verecektir.” Belki kapı kadar diploması yoktu ama ilim ve şuurla do-

luydu beyni. Sadece kurs talebelerine ders vermekle kalmayıp IHL öğretmenlerine de ders veriyordu. Bu gayretinin mükâfatı (!) olarak dört ay kadar da açığı alınmıştı.

Gece gündüz, hafta içi hafta sonu, yaz kış demeden geçen dolu ve yorucu yıllardan sonra, 23 Mayıs 1988’de emekli olmuştu ama üstlendiği vazife icabı, 2001 yılına kadar Çayağzı Kur’an kursundaki görevine fahri olarak yine devam etmişti. Zaman bir hayli yormuştu kendisini. Artık yaş ilerlemiş, hem kendisinin hem de muhtereme eşinin bazı rahatsızlıkları nüksetmişti. Çocuklarının yaşadığı Üsküdar’a istemeyerek de olsa hicret etme zamanının geldiğini anlamıştı. Üsküdar’da, Aziz Mahmut Hüdai Camisi’nin önünden, boynunda asılı çantasıyla geçtiğini görünce, hayretle nereye gittiğini sordum, ilerlemiş yaşına rağmen verilen cevap harikaydı, “Biraz eksiklerim var, onları tamamlamaya gidiyorum.” İki yıl kadar daha devam etmişti o dersine. Sadece ders almakla kalmayıp bir taraftan da ilahiyat talebelerine ders veriyordu.

Derken, emr-i Hak vaki olmuş, arkasında hemen her kademedeki yüzlerce talebe bırakmış ve 1 Ağustos 2011 tarihinde, Yalova Çınarcık Esenköy’de Ramazan’ın birinci günü öğle namazına gitmek için asansöre binerken, asansör boşluğuna düşmüş ve vefat etmişti. Çok sayıda talebesinin de katıldığı cenaze namazından sonra Karacaahmet Mezarlığına defnedilen o kişi, Artvin’de bir devre damgasını vuran, benim hocam Mustafa Yazıcı idi. Makamı cennet olsun.

VAHYİN AYDINLIĞINDA YÜRÜMEK

**PROF. DR. İBRAHİM
HİLMİ KARSLI**

Muhammed Kâmil YAYKAN

Bu (Kur'an), insanlar için
bir açıklama, Allah'a karşı
gelmekten sakınanlar için bir
hidayet ve bir öğüttür.

Âl-i İmran, 3/138.

CENAB-I Allah, insanoglunu eşref-i mahlukat olarak yaratmıştır. Bu yüzden insan; yaratılmışların en şerefli, en hayırlısı, en ahlaklı ve dolayısıyla en akıllısı olandır. Ancak nisyan sahibi insan kendini yaratan Rabbine verdiği sözü hep unutmuş, gaflet ve dalalet içinde boğulmaya başlamıştır. Ancak yaratıklarının içinde en çok insanı seven Allah, insanoglunun kötü gidişatını engellemek için peygamberler göndermiştir.

Bir buyruk veya düşüncenin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi anlamına gelen vahiy, insanlığın selameti için uyulması gereken ilahî kurallar bütünü olarak da adlandırılabilir. Vahiy, Allah'ın kutlu sözleri, insanlığın aydınlanması için peygamberler vasıtasıyla biz beşere ilettiği her biri birbirinden kıymetli mesajlardır.

Bu mesajların insanlara daha sağlıklı ulaşabilmesi ve insanların da bu mesajları daha iyi algılayabilmesi için çeşitli metotlar geliştirilmiş ve günümüzdeki adıyla tefsir usulü geleneği başlatılmıştır. Tefsir usulü ile Allah'ın kutlu mesajları olan ayet-i kerimelerin çeşitli açılardan analizi yapılarak insanın nisyandan, bencillikten ve aşırılıktan kurtulması çabası güdülmüştür.

Dergimizde bu ay Kur'an ile çağdaş okuyucu arasından bir köprü kurma gayesiyle Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi Prof. Dr. İbrahim Hilmi Karşlı tarafından kaleme alınan "Vahyin Aydınlığında Yürümek" isimli kitabımızı tanıtıyoruz.

Kitap, dergimizde Kur'an-ı Kerim ayetlerini açıklama ve bu ayetlerin anlaşılabilirliğini artırma çabası ile hazırladığımız "Vahyin Aydınlığında" köşemizde Prof. Dr. İbrahim Hilmi Karşlı tarafından Mayıs 2009'dan Haziran 2015'e kadar yazılan tefsir yazılarının birleştirilmesi; bu yazıların yeniden gözden geçirilmesi ve içeriklerinin de güncellenmesi ile oluşturulmuş bir kitap olarak karşımıza çıkıyor.

Kitapta yer alan yazılar kısa, kolay okunabilir ve rahat anlaşılabilir bir üslupla yazılmasına rağmen içeriği ve ilettiği mesajları bakımından oldukça kıymetli. Çünkü bu yazılar genel olarak insanların güncel ve temel sorunlarına değinerek Kur'an, iman, ibadet, ahlak, sosyal hayat, insan ve aile konularında bizlere Kur'ani çözümler getirmeye çalışıyor ve okuyucuyu doğru olana yönlendirme amacı güdüyor.

Kitabımız bir ön söz ve konuların ayrı ayrı tasnif edildiği beş ayrı bölümden oluşuyor. Ön sözde yazarımız Prof. Dr. İbrahim Hilmi Karşlı, kitabın yazılış gayesini ve kitabı hazırlarken nasıl bir yol izlediğini biz okuyuculara aktarıyor.

Kitabın ilk bölümü olan "Kur'an'ın Anlamı ile Buluşmak" başlıklı bölümde yer alan 11 yazıda genel olarak Kur'an-ı Kerim ayetlerinin perspektifinden Kur'an'ı anlatmaya çalışıyor yazarımız bize. Bir şifa kaynağı, çağları aşan bir mesaj, insanlığa verilen en büyük müjde

olan Kur'an-ı Kerim'in günümüz dünyasında anlaşılabilmesi için oluşturulmuş yazılar kitabımızın bu ilke bölümünde karşımıza çıkıyor.

23 yazıdan oluşan "Asıl Savaş İçimizde" başlıklı ikinci bölüm, insanlığın aslına rücu etmesi ve içine düştüğü gafletten uyanması gayesi ile gönderilmiş ayet-i kerimelerin anlatımı ile oluşuyor.

Kitabın hacimce en kapsamlı olan ve 28 yazıdan müteşekkil üçüncü bölümü ise "Hayata Kulluk Mührünü Vurmak" başlığını taşıyor. Başlıktan da anlaşılacağı üzere salih bir kul olarak hem dünyasını hem de ukbasını imar etmeye çalışan bir Müslüman'ın üzerine düşen görevleri içeren bu bölümde yaşama dair pek çok başlıkla ilgili önemli sorular cevaplanıyor.

"Din Adamlarının Yozlaşması" isimli dördüncü bölümde de yazarımız kaleme aldığı 7 yazıda, gerçek ve halis bir din adamının nasıl olması gerektiğine dair Kur'an'daki ayetleri tahlil ediyor.

Son bölüm ise toplumun en temel yapıtaşı olan aile konulu ayetleri içeriyor. "Aile: Allah'a Çağırın Mektup" başlıklı bu bölümde ise beş yazı yer alıyor. Bu yazılarda da zahmet değil rahmet kaynağı olan ailelerimizin sağlıklı ve huzurlu günlere ulaşabilmesi için gerekli olan hasletler dile getiriliyor.

Her biri birbirinden önemli 74 konuda yazılan ayet yorumları ile oluşturulmuş "Vahyin Aydınlığında Yürümek" isimli kitap Kur'an-ı Kerim'i ve içerdiği mesajları doğru algılayabilmek için yazılmış bir eser hüviyeti ile karşımıza çıkıyor.

İyi okumalar...

NAMAZ

İbadetlerin şahı olan namaz, âdemoğlunda kir pas bırakmaz. Abdestle yıkanmış azalar, pak bir libas, pırıl pırıl bir seccade ve huzura durmaya hazır halis niyetle her daim tertemiz kılar insanı.

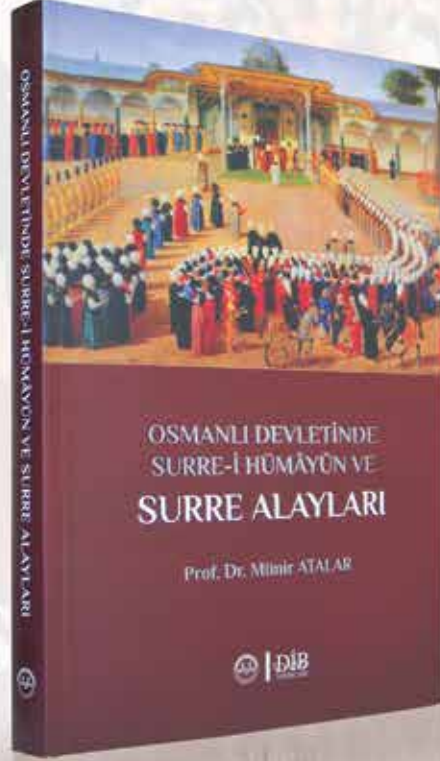
Esmâ CAN

HER namaz taze bir soluktur, insanı yoran bu hız ve haz dünyasında. Günde beş kez sunulmuş bir fırsattır bunca hayhuyun arasından sıyrılıp, kendini bulabil-sin ve hayatın anlamını yakalayabilsin diye. Vaktin zekâtı, nimetin şükürü, kalbin cilası olup hakikate açılan bir penceredir ki; karanlıkların aydınlanabilmesi için erdemin ve tefekkürün ışıkları süzülür içeri.

İbadetlerin şahı olan namaz, âdemoğlunda kir pas bırakmaz. Abdestle yıkanmış azalar, pak bir libas, pırıl pırıl bir seccade ve huzura durmaya hazır halis niyetle her daim tertemiz kılar insanı. Tadili erkâna uygun ve huşuyla eda edilen her namaz, boş arzulardan arındırıp manevi âlemde irtifa kazandırır. Günü boşa değil beşe ayırır, en verimli şekilde tanzim eder, öncelikleri fayda esasına göre sıralar. İradeyi kuvvetlendirir, bedeni disipline eder, zihni berraklaştırır. İki namaz arası işlediği küçük günahları affolunan mümin, dosdoğru kılmak şartıyla kurtuluşa erer.

Sahabenin büyüklerinden Hz. Ömer'e "Namaz kılan ihtiyarı severim ama namaz kılan gence aşığım." dedirtecek kadar sevimli. Makbuliyeti ise iyiliğe sevk edip kötülükten men etmesine bağlı. Öyle kuvvetli bir vecibe ki Müslüman ondan vazgeçemez, terk edemez, erteleyemez. En sıkıntılı hallerde, darda, zorda, yolda, savaşta, hasta yatağında dahi Rabbiyle irtibatını kesemez.

Büyüklerimiz, "Namaz, insanı yolda koymaz." diye tarif ederler ki kabirde kandil, sıratta yoldaş, mahşerde nur olur. Madem alnındaki secde izinden tanınacaksa mümin, nefes alıp verdikçe evvel vaktinde farzlarını yerine getirmeli, nafilelerle kendi derecesini yükseltmeye bakmalı. Önce namaz diyebilmeli ve namazı önceleyen evlatlar yetiştirebilmeli.

OSMANLI DEVLETİNDE SURRE-İ HÜMÂYÜN VE SURRE ALAYLARI

Prof. Dr. Münir ATALAR

Yurt içinde Diyanet Yayınları satış yerlerinden, yurt dışında Müşavirlik ve Ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

O halde sen hanîf olarak
bütün varlığınla dine, Allah
insanları hangi fitrat üzere
yaratmışsa ona yönel!
Allah'ın yaratmasında
değişme olmaz. İşte doğru
din budur; fakat insanların
çoğu bilmezler.
(Rum, 30/30.)

FIYATI: 6TL